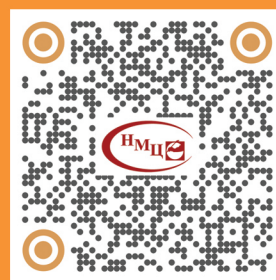

ФАХОВА

ПЕРЕДВИЩА ОСВІТА

2. 2024

ПЕДАГОГІЧНИЙ ОСКАР – 2024

Підведено підсумки
конкурсу педагогічних інновацій
«Педагогічний ОСКАР – 2024»

ПРО ЗАВЕРШЕНІ СПРАВИ ТА НОВІ ГОРИЗОНТИ

У Міністерстві освіти і науки України відбулось підсумкове засідання сектору фахової передвищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України (каденція 2020-2024 років) за участю заступника Міністра освіти і науки України з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Дмитра Завгороднього та генерального директора директорату фахової передвищої, вищої освіти МОН Олега Шарова. Дмитро Завгородній привітав всіх присутніх, подякував за результативність роботи членів сектору. За підсумками їх роботи затверджено 80 з 84 стандартів фахової передвищої освіти на компетентнісній основі зі спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахових молодших бакалаврів у закладах фахової передвищої освіти. За бездоганну працю та особистий вагомий внесок у роботу сектору фахової передвищої освіти НМР МОН відзначено відомчими заохочувальними відзнаками МОН працівників закладів фахової передвищої, вищої освіти і установ.

У своїх виступах Дмитро Завгородній та Олег Шаров дали високу оцінку роботі Сектору. Зокрема було відзначено значний рівень досягнутих результатів: у 2021-2023 роках було затверджено 80 із 84 стандартів фахової передвищої освіти <http://surl.li/cxymc>, 4 стандарти перебувають на етапі фіналізації. Нове покоління стандартів на компетентнісній основі має стати надійним підґрунтям для підготовки практико орієнтованих конкурентоздатних фахівців. У свою чергу, я, як координатор сектору, наголосив на його колективному результаті роботи, подякував не тільки його членам, але й працівникам МОН України, Науково-методичного центру ВФПО, які брали безпосередню участь у роботі, сприяли процесу стандартизації фахової передвищої освіти. Поряд з тим, перед новим складом Сектору постають нові завдання, які певною мірою виходять за межі його функціоналу. На часі – розроблення і затвердження професійних стандартів для 5 рівня НРК, робота з відкриття кваліфікаційних центрів у фахових коледжах, тяглість внесення змін до Національного класифікатора ДК 003:2010. Сектор не може безпосередньо проводити цю роботу, але ініціювання, консультативна підтримка, сприяння – всі ці та інші форми роботи відкривають нові горизонти у діяльності Сектору. Робота Сектору отримала високу оцінку з боку МОН, тому під час засідання відбулося вручення відомчих заохочувальних відзнак, якими було відзначено особистий внесок членів Сектору, їх працю у справі розроблення стандартів фахової передвищої освіти. Наступні три роки мають стати часом кристалізації «обличчя» фахової передвищої освіти, визначення її справжньої ролі та місця і в системі освіти, і на ринку праці. Цей шлях буде нелегким, тому що триває війна, тому що Україні водночас необхідно буде виконувати вимоги щодо вступу до ЄС. Проте твердо переконаний: фаховій передвищій освіті бути, вона покликана забезпечувати Державу фахівцями з надзвичайно важливим набором компетентностей, відбудовувати країну, брати участь у постійній роботі зі зміцнення обороноздатності нашої України! #Все_буде_ФПО!

Володимир ЗЕЛЕНИЙ,
канд. іст. наук, координатор сектору фахової передвищої освіти
Науково-методичної ради МОН України,
в.о. директора ВСП «Верхньодніпровський фаховий коледж Дніпровського ДАЕУ»
За матеріалами <https://cutt.ly/JeovjNd1>

ФАХОВА ПЕРЕДВИЩА ОСВІТА

Видається щоквартально

№2. 2024

На обкладинці:
Переможці конкурсу
"Педагогічний ОСКАР – 2024"
Наталія ГИНЕВСЬКА, викладач
Бердичівського фахового
коледжу промисловості,
економіки та права,
та Михайло ЛИТВИНЕНКО,
викладач ВСП «Хомутецький
фаховий коледж Полтавського
державного аграрного університету»

Педагогічні інновації

Тетяна Ольховик

«Педагогічний ОСКАР – 2024»: на хвилі творчого пошуку до перемоги!

4

Актуально

Віталій Палій, Діана Палій

Перспективи розвитку фахової передвищої освіти та спеціальності «Будівництво та цивільна інженерія»

12

Іван Калитчук, Галина Верига

Інформаційно-цифрові технології – дієвий засіб підвищення якості освітнього процесу у коледжі

15

Анатолій Палаш, Тетяна Марченко, Оксана Палаш

Короткострокове навчання як вид професійного зростання

19

Світлана Дуднік, Тетяна Тригуб

Проблеми адаптації студентів нового набору та шляхи їх подолання

21

Тетяна Свириденко, Олена Грущинська

Атестація педпрацівників: рекомендації щодо вивчення досвіду професійної діяльності

25

Оксана Костюк

Наукова діяльність як елемент самоосвіти та професійного розвитку викладача

29

Антоніна Возович

Педагогічні аспекти викладання основ медсестринства в медичному коледжі: soft skills в життєвому просторі

33

Освітній процес

Ольга Куропятник

Коучинговий підхід в освіті

38

Світлана Волощинська

Біологічні задачі як метод активізації пізнавальної діяльності студентів

41

Тетяна Поліщук, Ніна Курдюмова

Педіатрія і художня література

45

Цифрова трансформація освіти

Людмила Май, Стелла Варгаракі

Впровадження технологій віртуальної реальності в освітній процес

49

Наталія Білокура

Вебінструментарій організації та підтримки дистанційного навчання

52

Божена Буркут

Формування екологічної свідомості та культури студентів на заняттях хімії засобами мобільного навчання

55

З досвіду роботи

- Ірина Полющенко, Андрій Сороченко**
Міждисциплінарна інтеграція – формування професіоналізму майбутнього фахівця 58
- Валентина Цупер-Король, Світлана Атаманчук**
Використання STEAM-освіти під час формування фахових компетентностей технологічного спрямування 64
- Наталія Недільська, Валентина Кислюк**
Інтегроване заняття-конкурс «Честь професії» 67
- Алла Бездітна**
Конкурс фахової майстерності «Кращий фельдшер» 70
- Світлана Шаповалова**
Сценарій проведення круглого столу «Лікарська помилка – професійні, правові та медичні аспекти» 73

Екологічні аспекти

- Ліна Стахів**
Залізничний транспорт та охорона навколишнього середовища 77
- Інна Бондарчук, Ольга Сафіна**
Практичне дослідження якості питної води 80

Психологічна кліматологія

- Наталія Вірук**
Шляхи створення сприятливого психологічного клімату в студентській академічній групі 84
- Владислав Підлісний**
Психологічна підтримка молоді – запорука здоров'я нації в період воєнного стану 87
- Юрій Лук'янчук**
Сучасні виклики в системі виховання молоді. Куратор академічної групи як елемент освітньо-виховного процесу 90

Гурткова робота

- Сергій Косовський**
Методика проведення гурткової роботи з історичного краєзнавства 93

Національно-патріотичне виховання

- Галина Кравченко**
Патріотична квест-гра «Моя Україна для мене єдина» 97
- Оксана Новікова**
Сценарій усного журналу «Два роки незламності. Переможні битви України» 108

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Засновник:

Державна установа
"Науково-методичний центр
вищої та фахової
передвищої освіти"

Редакційна колегія:

Тетяна Іщенко – голова
Валерій Булгаков
Світлана Жуковська
Володимир Калущка
Станіслав Ніколаєнко
Анатолій Похресник
Володимир Стасюк
Микола Хоменко
Олег Шаров

Редакція:

Світлана Жуковська – головний редактор
Ніна Цибенко,
Ольга Гетья – літературні редактори

Видання зареєстровано в Міністерстві юстиції України.
Свідоцтво КВ №24178-14018Р
від 04.11.2019 року

Верстка та дизайн

Людмила Шишкіна

Адреса редакції:

м. Київ, вул. Смілянська, 11

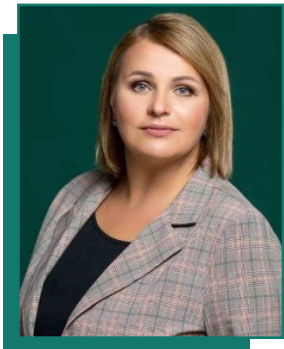
e-mail: osvitatk@ukr.net

Видавництво Науково-методичного центру
Свідоцтво ДК №1310
03151, м. Київ
вул. Смілянська, 11

Відповідальність за зміст публікацій та достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право скорочувати авторські матеріали та вносити в них правки.

«ПЕДАГОГІЧНИЙ ОСКАР – 2024»: НА ХВИЛІ ТВОРЧОГО ПОШУКУ ДО ПЕРЕМОГИ!

Тетяна ОЛЬХОВИК,
секретар оргкомітету конкурсу,
завідувач відділу освітніх інновацій
Науково-методичного центру
вищої та фахової передвищої освіти

Анотація. У статті представлено творчий пошук педагогічних працівників ЗФПО, інноваційні педагогічні практики, що ефективні у сприянні професійного розвитку, самореалізації педагогів, удосконаленні управління освітнім процесом та підвищення якості підготовки фахівців. Детально зроблено огляд номінацій Всеукраїнського конкурсу "Педагогічний ОСКАР–2024", презентовано досвід педагогічних працівників, конкурсні роботи яких здобули призові місця.

Abstract. The article presents the creative search of pedagogical staff of VET institutions, innovative pedagogical practices that are effective in promoting professional development, self-realisation of teachers, improving the management of the educational process and improving the quality of training. A detailed review of the nominations of the All-Ukrainian competition 'Pedagogical OSCAR–2024' is made, the experience of pedagogical workers whose competitive works won prizes is presented.

У квітні під час проведення V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Фахова передвища і професійна освіта: теорія, методика і практика» відбулося підведення підсумків Всеукраїнського конкурсу «Педагогічний ОСКАР – 2024». Сьомий рік поспіль серед педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти Науково-методичний центр ВФПО за наукового супроводу Національної академії педагогічних наук України проводить конкурс «Педагогічний ОСКАР». Головною метою конкурсу є вивчення та поширення інноваційних педагогічних практик, сприяння професійному розвитку, самореалізації педагогів, створення необхідних умов для розвитку творчого потенціалу педагогічних колективів, удосконалення управління освітнім процесом та підвищення якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти.

На фінальний тур конкурсу у січні надійшло **1089** конкурсних робіт із **163** закладів фахової передвищої освіти, які змагались у **12** номінаціях. Нагороди отримали 220 педагогічних пра-

цівників, а сертифікати учасників – 1312. Цього разу дебютували у конкурсі педагогічні працівники із **29** ЗФПО. Декотрим з них пощастило одразу здобути перемогу. Загалом у фінальному турі відзначено укладачів конкурсних робіт із **78** ЗФПО. Найвищу нагороду конкурсу – Педагогічний ОСКАР – отримали 13 конкурсних робіт, а 113 – відзначено дипломами за I, II, III призові місця.

Найбільше призових місць отримали педагогічні працівники з Коростишівського педагогічного фахового коледжу ім. Ф.Я. Франка Житомирської обласної ради, ВСП «Новоушицький фаховий коледж ЗВО «Подільський державний університет», ВСП «Рівненський технічний фаховий коледж НУВГП», ВСП «Технологіко-економічний фаховий коледж Білоцерківського НАУ», Білоцерківського фахового коледжу сервісу та дизайну, Львівського фахового коледжу будівництва, архітектури та дизайну, Мирогощанського аграрного фахового коледжу, Млинівського технологіко-економічного фахового коледжу,

Переможці конкурсу «Педагогічний ОСКАР – 2024»

Мирослава ІВАСИК, директор коледжу, Валентина ШИНКАРЕНКО, завідувач навчально-методичного кабінету ВСП «Новоушицький фаховий коледж ЗВО «Подільський державний університет»

Ніна ДМИТРЕНКО, викладач Коростишівського педагогічного фахового коледжу ім. І.Я. Франка Житомирської обласної ради

Валерія ПАНЧОХА, викладач Кам'янського енергетичного фахового коледжу

Ірина БОДНАРЮК, викладач ВСП «Рівненський технічний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природокористування»

Наталія ГИНЕВСЬКА, викладач Бердичівського фахового коледжу промисловості, економіки та права

Геннадій САВЕНКО, Нінель СОРОКА, викладачі КЗ «Лозівський фаховий коледж мистецтв» Харківської обласної ради

Олена КОМЕЛЬКОВА, викладач ВСП «Рівненський технічний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природокористування»

Михайло ЛИТВИНЕНКО, викладач ВСП «Хомутецький фаховий коледж Полтавського державного аграрного університету»

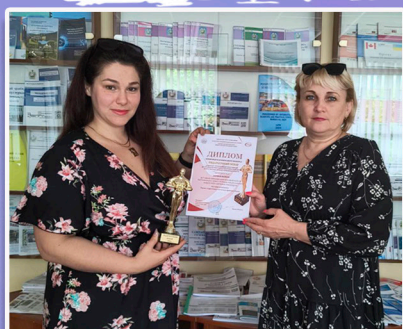
Валентина ГРИЦАК, викладач ВСП «Немішаївський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України», Наталія ЧЕРНЮК, викладач Київського фахового коледжу зв'язку

Наталія КОНОНЕЦ, Вікторія БАЛЮК, Віталій КОЛЕСНИК, викладачі ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»

Валентина МИСЬКО, практичний психолог ВСП «Вишнянський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування»

Зоряна МАЖАК, викладач ВСП «Івано-Франківський фаховий коледж ресторанного сервісу і туризму Національного університету харчових технологій»

Наталія ПОЛІЩУК, Інна ЧАПА, Лідія ДУДНИК, Валентина БОЙКО, Євгеній БЕЛЯКОВ, викладачі ВСП «Технологіко-економічний фаховий коледж Білоцерківського національного аграрного університету»

ВСП «Хомутецький фаховий коледж Полтавського ДАУ» ВСП «Сумський фаховий коледж НУХТ», ВСП «Горохівський фаховий коледж Львівського НУП», ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ».

Детально у статті зупинимося на конкурсних роботах, які були представлені згідно з номінаціями та здобули найвищі оцінки.

Номінація **«Особливості організації освітнього процесу у закладі фахової передвищої освіти в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови України»** поповнилася 11-ма конкурсними роботами.

Сучасний стан розвитку освіти, період реформування та непростих умов діяльності освітнього закладу вимагають не лише змін пріоритетів, стилів викладання, переформатування студентів на сучасних здобувачів освіти, а й докорінної модернізації закладу фахової передвищої освіти в сучасний заклад освіти. В умовах війни за національну ідентичність освітяни набули статусу «педагогічні працівники воєнного часу», та попри все не перестали навчати і навчатися, втілюючи в життя все можливе і неможливе, щоб здобувачі освіти, які набули жахливого статусу «діти війни» відчували любов, віру, підтримку й перебували в ситуації успіху та безпеки.

Переможці «Педагогічного ОСКАРУ – 2024» у цій номінації Мирослава Івасик, директор коледжу, Валентина Шинкаренко, завідувачка навчально-методичного кабінету ВСП «Новоушицький фаховий коледж ЗВО «Подільський державний університет», переконані, що сучасні педагоги – рушійна сила реформ і відродження, створення якісно нової фахової передвищої освіти. І саме «освіта протягом життя», пошук ефективних форм і методів у роботі педагогів сьогодення, розвиток потенціалу викладачів, здатності до самоосвіти й самовдосконалення, підвищення професійної майстерності, атестація педагогічних кадрів належать до тих ефективних методів, що сприяють розширенню творчого інноваційного кола науково-педагогічних працівників, підвищенню якості освіти. На думку укладачів, саме за допомогою змінних процесів діяльності учасників освітнього процесу під час методичних заходів нового формату, пам'ятаючи про біль і страждання кожної української родини, вдається проговорити надважливі виклики освіти воєнного часу, з якими маємо разом впоратися, знаходячи їм дієві вирішення.

Інноваційна діяльність структурних підрозділів закладу освіти, співпраця з виробництвом (бізнесом), стейкхолдерами, соціальне партнерство, міжнародна співпраця, профорієнтаційна робота була висвітлена у конкурсних роботах номінації **«Менеджмент інноваційної діяльності закладу фахової передвищої освіти у профе-**

сійній підготовці конкурентоспроможних фахівців» (41 робота).

Цифрова трансформація не лише змінює характер професій, але й основи того, як ми організуємо освітній процес та формуємо компетентності у здобувачів освіти. Ґрунтовно вивчаючи актуальні питання акредитації освітньо-професійних програм (ОПП) у сфері фахової передвищої освіти, орієнтуючись на принципи інформаційної відкритості та прозорості, рівноправності, доступності, добросовісної конкуренції, мобільності, академічної доброчесності, Наталія Кононець, Вікторія Балюк, Віталій Колеснік, викладачі ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», у відкритому освітньому просторі висвітлили траєкторію реалізації освітньо-професійної програми «Інформаційна діяльність підприємства», яка виборола Педагогічний ОСКАР. Траєкторія реалізації згаданої ОПП відображена на офіційному сайті ОПП (спеціальність 076 Підприємництво та торгівля, галузь знань 07 Управління та адміністрування) закладу освіти (<http://surl.li/oqrex>), сторінки якого консолідують інформаційно-освітні ресурси, інноваційні технології організації освітнього процесу та моніторингові процедури для підвищення якості освіти. На сторінках сайту вказано основні напрями реалізації професійної підготовки здобувачів фахової передвищої освіти, наведено загальну інформацію про ОПП; актуальні новини; інформацію про випускову циклову комісію (презентація, науково-методичні праці викладачів циклової комісії, присвячені професійній підготовці фахівців, портфолію викладачів); навчально-методичне забезпечення (силабуси, робочі програми навчальних дисциплін, контакти викладачів для доступу до дистанційних курсів на Google Workspace, практична підготовка студентів); консультаційний форум для студентів; працевлаштування; академічна доброчесність; моніторинг якості освіти; інформація про випускників; кабінет психолога. Важливий акцент зроблено на реалізації індивідуальної освітньої траєкторії студентів (каталоги вибіркового навчальних дисциплін, Положення про вибірково навчальні дисципліни, форма для вибору; неформальна/інформальна освіта); організаційно-методичних засадах гурткової та науково-дослідницької діяльності (науковий гурток «КУЕП науковий» та гурток «ТікТок команда КУЕП»); педагогічно-управлінських засадах роботи зі стейкхолдерами (інформація про стейкхолдерів, матеріали опитування та його результати, проведення практичних занять зі студентами, фідбек від здобувачів освіти та зовнішніх стейкхолдерів).

За допомогою сайтів, блогів, кейсів у вищезазначеній номінації представлено організацію роботи завідувачів методичних (педагогічних) кабінетів, методистів закладів фахової передвищої освіти. Перші місця посіли тут педагогічні працівники з Білоцерківського фахового коледжу сервісу та дизайну, ВСП «Хомутецький фаховий коледж Полтавського державного аграрного університету», ВСП «Маслівський аграрний фаховий коледж ім. П.Х. Гаркавого Білоцерківського національного аграрного університету». Такі матеріали вдало розкривають персональний бренд методиста та стануть у пригоді для надання практичної, методичної допомоги колегам-однодумцям, обміну досвідом і корисною інформацією з організації методичної роботи у закладі освіти, забезпечення системного підходу до неї. Такі сучасні майданчики сприяють створенню спільного простору для дискусій та колективного вирішення педагогічних завдань, підвищенню цифрової грамотності, впровадженню сучасних методик та засобів викладання.

Черкаський державний бізнес-коледж на чолі з Олегом Кукліним, професором, заслуженим працівником освіти України, – один із тих закладів освіти, які у відповідь на небезпеки воєнного стану знайшли засоби і можливості не тільки не розгубити свої напрацювання та здобутки, а й примножити їх. З метою підвищення якості освітнього процесу та інтернаціоналізації освіти вдалося залучити американських викладачів до викладання сертифікованого англійського курсу «Основи ефективної комунікації». II місце у Педагогічному ОСКАРІ отримала конкурсна робота колективу укладачів коледжу щодо імплементації освітніх онлайн-курсів з партнерами із США.

Заклади освіти сьогодні отримують фінансування від держави, проте їхня діяльність може бути підтримана завдяки ефективному залученню грантів. Колектив укладачів з Вінницького транспортного фахового коледжу здобув II місце у цій номінації з конкурсною роботою, яка висвітлює основні концепції, що становлять поняттєву базу грантової діяльності, аналіз актуальних напрямів програм співробітництва при виділенні грантів, процедуру участі викладачів коледжу у грантових програмах. Такий досвід коледж почав апробувати з 2017 року, коли Вінницькою обласною радою було оголошено конкурс на отримання грантів для закладів вищої та фахової передвищої освіти «Розробка та застосування інформаційних та інноваційних технологій в управлінській діяльності, освітній процес та науково-пошукову роботу». І так щороку – новий проект, новий грант. У 2022 році отримано грант на реалізацію проекту, що спрямований на інтеграцію зелених дахів як невід’ємної складової міської забудови та перспектив реновації її на-

явного фонду. Безперечно, системна робота у коледжі щодо участі у грантових заявках надала можливість удосконалити матеріально-технічну базу, впровадити нові методики та підходи до навчання.

Окремо у цій номінації хочеться звернути увагу на організацію профорієнтаційної роботи у ЗФПО із застосуванням нових інноваційних форм. Звісно, використання медійних майданчиків, соціальних мереж, месенджерів є на сьогодні вимогою часу. Про це йдеться у конкурсній роботі педагогічного колективу ВСП «Рівненський технічний фаховий коледж НУВГП» на чолі з директором Миколою Яцковим, кандидатом технічних наук, заслуженим винахідником України, академіком Інженерної академії України, членом-кореспондентом Української екологічної академії наук. У роботі також подано матеріали з проведення профорієнтаційних заходів у змішаному форматі, тренінгів, сторітелінгів від випускників про успішне навчання в коледжі тощо.

Діяльність викладача сьогодні тісно пов’язана з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та їх впливом на освітні процеси. У сучасному освітньому просторі цінується гнучкість та адаптивність викладача, готовність використовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній діяльності. Номінація **«Цифровізація освітнього процесу у закладі фахової передвищої освіти»** надає можливість викладачам презентувати не тільки власну цифрову компетентність, а й здобувачів освіти. Але варто наголосити, що цифровий інтелект, інформаційна і цифрова грамотність містять у собі не лише знання інструментів та способів їх використання, а й усвідомлення поняття доцільності, мети та результатів їх використання майбутніми фахівцями у своїй професійній діяльності. До згаданої номінації було представлено лише 16 конкурсних робіт. Більшість з них розкривають питання формування цифрової компетентності педагогічних працівників, використання інструментів штучного інтелекту у роботі викладача. Переможець Ірина Боднарюк, викладач, голова циклової комісії управління та адміністрування ВСП «Рівненський технічний фаховий коледж НУВГП», за допомогою інтерактивного плакату «Формування цифрових компетентностей викладача у процесі реалізації проєктної діяльності» в онлайн-застосунку Genially презентувала 6 блоків із реалізованими проєктами з розвитку цифрових компетентностей, методики формування цінностей та розвитку «м’яких» навичок здобувачів освіти, підвищення рівня фінансової та економічної грамотності, розвитку критичного та креативного мислення у конкурсних, освітніх та просвітницьких заходах МОН, Інституту модернізації змісту освіти, Малої академії наук України,

НБУ тощо за період з 2021 по 2023 рік. Під час розробки проєктів застосовано інформаційно-комунікаційні платформи та ресурси, розроблено авторський цифровий контент. Результати цих проєктів були відзначені дипломами, подяками, сертифікатами, що засвідчує їх високу результативність та практичну значущість.

Ніна Дмитренко, викладач педагогічних дисциплін Коростишівського педагогічного фахового коледжу ім. І.Я. Франка Житомирської обласної ради, – теж переможець конкурсу – у своїй конкурсній роботі розкрила напрацьований досвід застосування штучного інтелекту в освітній діяльності.

На її думку, штучний інтелект – це більше ніж просто освітня технологія, це агент змін. Саме зараз настав час для освіти і критична для них можливість визначити, як ця технологія вплине на майбутнє навчання. Викладач повинен діяти на випередження, трансформувати та адаптувати викладання, інтегруючи ШІ у власні педагогічні стратегії. Саме 30+ педагогічних «файлів» у вигляді програм, застосунків, нейромереж на базі artificial intelligence, представлених у конкурсній роботі, відкривають додаткові можливості як для здобувачів освіти, так і для педагогів.

Альона Поліщук, Аліна Черниш, переможці, викладачі ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ», представили дистанційний курс з англійської мови на платформі SendPulse, який, зокрема, окрім англійської для початківців, містить теми на військову тематику. Повномасштабна війна в Україні змусила більшість із нас розібратись у купі військових та політичних термінів, про які раніше ніколи не задумувались. Щодня всі ми бачимо активну кремлівську пропаганду і гору фейків, які забруднюють наш інфопростір. Щоб боротись з пропагандою разом, поширювати правдиву інформацію англійською всьому світу, щоб легко розпізнати значення англомовних слів у новинах або самостійно ділитися актуальною інформацією з іноземцями, стане в пригоді згаданий дистанційний курс, доступний 24/7. Для створення цього дистанційного курсу застосовувалися інтерактивні ресурси: Narakeet, Flippity, EdPuzzle, WordWall, LearningApps тощо.

Матеріали зі створення оригінальних авторських розробок дизайн-проєкту, візуальний образ графічного комплексу за допомогою графічних редакторів здобувачами освіти спеціальності 022 Дизайн представили Наталія Малиновська, Ольга Сімонова, Людмила Посьмашна, викладачі ВСП «Чернігівський фаховий коледж інженерії та дизайну Київського національного університету технологій та дизайну». Колеги запевняють, що коли компанії шукають графічних дизайнерів, вони прагнуть знайти фахівця, що вміє працюва-

ти з різними графічними редакторами та розуміє особливості роботи як з цифровими макетами, так і з друкованою продукцією. Саме тому під час навчання важливо формувати у студентів компетенції в галузі сучасних методів створення комп'ютерних зображень та формувати навички, щоб застосовувати сучасні методики та технології наукового аналізу для формування авторської концепції.

Майстерність, образно кажучи, можна порівняти з вершиною, до якої кожен педагог йде практично все своє життя. Але виявляється, що ця вершина для одного так і залишається недосяжною, а для іншого виявилася досяжною лише на третину, на половину... Для одних педагогів вона є певним стимулом в роботі, для інших, навпаки, викликає розгубленість своєю недосяжністю. У Педагогічному ОСКАРІ поділитися власним пошуком шляхів професійної реалізації є можливим у номінації **«Педагогічна майстерність викладача закладу фахової передвищої освіти»**. Цьогоріч було представлено 33 конкурсні роботи. Та більшість з них містила мінімум застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час висвітлення педагогічної діяльності. У переможця цієї номінації – Наталії Гіневської, викладача Бердичівського фахового коледжу промисловості, економіки та права, – ще раніше з'явилася ідея створення динамічного електронного портфоліо викладача, яке представлено інтеграцією матеріалу на різних електронних інтернет-платформах. Отож, основою конкурсної роботи став сайт «Портфоліо Наталії Гіневської» <http://surl.li/szeaw> та його логічне продовження «Творча лабораторія викладача» <http://surl.li/szebo>. На сайті знайшли втілення відомості про професійний шлях, матеріали із власними досягненнями, результати науково-педагогічної діяльності, етапи професійного зростання, узагальнення педагогічного досвіду, цікаві доробки, розділ із матеріалами для студентів і їх проєктною діяльністю, школа наставництва, а також сторінка Обласного методичного об'єднання викладачів інформатики ЗФПО Житомирської області. Пізніше, відчуючи потребу засобів комунікації, зворотного зв'язку, портфоліо доповнилось «Блогом викладача Наталії Гіневської» <https://blogginevska.blogspot.com/>. Як зазначає автор, така форма поширення власного досвіду виявилась зручною та ефективною для спілкування з колегами, студентами та роботодавцями, допомогла побудувати професійні контакти та знайти спільну мову з іншими фахівцями. Блог відображає активний розвиток педагога, зміни та здобутки протягом кар'єри. Далі, працюючи над накопиченням досягнень, відстеженням індивідуального прогресу, опрацьовуючи різні види подання власної діяльності та професійного роз-

виту, Наталія Гіневська дійшла висновку, що все вищезазначене неможливе без відеофіксації матеріалу. Таким чином з'явився персональний канал у YouTube <http://surl.li/szedz>. Автор наголошує, що саме доступність характеризує електронне портфоліо, адже воно дозволяє ділитися своїм досвідом та знаннями зі світом. А самопрезентація – дуже важливий момент педагогічної діяльності і саме електронне портфоліо, що реалізоване інтегрованим застосуванням різних платформ, дозволяє викладачу відображати свої сильні сторони, компетенції та особистість, формувати власний бренд.

Різноплановою є номінація **«Інноваційні освітні технології у діяльності викладача закладу фахової передвищої освіти»**, адже в ній змагаються конкурсні роботи, які розкривають досвід застосування е-навчання, дистанційного, змішаного, мобільного, проблемного, різнорівневого, інклюзивного, студентоцентрованого навчання, ігрових та інших технологій. Таких робіт було 75.

У сучасних умовах на ринку праці цінується не формальний рівень освіти, тобто інформованість, а здатність фахівця швидко опанувати нові знання. В умовах формування професійної компетентності випускників застосування технологій інтерактивного навчання привнесе унікальність у викладання професійних дисциплін. Власне у конкурсній роботі переможця Педагогічного ОСКАРУ Олени Комелькової, викладача ВСП «Рівненський технічний фаховий коледж НУВГП», розкрито використання різноманітних ігрових методів і практичних завдань у вигляді ділових ігор за допомогою технології ситуативного моделювання на заняттях з дисципліни «Теплогенеруючі установки та теплостачання» для здобувачів освіти зі спеціальності 192 Будівництво та цивільна інженерія. В основі поданого матеріалу – відтворення та аналіз студентами реальних можливих виробничих ситуацій за допомогою онлайн-сервісів, платформ і штучного інтелекту.

У згаданій номінації перемогу здобув авторський мобільний застосунок «Нівелювання», розроблений Олегом Бідою, викладачем Львівського фахового коледжу будівництва, архітектури та дизайну, для проведення практичних занять з навчальних дисциплін «Геодезія», «Інженерна геодезія», «Основи геодезії». Цей застосунок демонструє наочне відображення поля об'єктива нівеліра та нівелірної рейки з можливістю практикуватись. Встановлено симулятор нівелювання, геодезичний калькулятор та навчальні матеріали.

За сучасних складних умов організації освітньої діяльності гостро постає питання вивчення всього українського через навчаль-

но-дослідницьку діяльність з використанням україномовного контенту, зокрема інтерактивних онлайн-ресурсів, що сприяє вихованню національно-патріотичної свідомості та духовному збагаченню учасників освітнього процесу, формуванню освіченого фахівця, громадянина України. Таким важливим і корисним для різних аудиторій став освітній інтерактивний онлайн-ресурс про Тараса Григоровича Шевченка <https://sites.google.com/view/chamber-mfk/>, задля створення якого об'єдналися викладачі Малинського фахового коледжу Таміла Донцова, Вікторія Сахнюк, Олександр та Олена Плашенки.

Беззаперечно, що у цій номінації під час визначення переможців також враховувалися наявність та доцільність застосування інформаційно-комунікаційних технологій. У більшості з конкурсних робіт особлива увага приділена реалізації принципів особистісно зорієнтованого навчання, які в свою чергу сприяють упровадженню принципів толерантності та рівноваги в навчальному середовищі, а також підвищенню ефективності навчання.

Інформаційний простір кожного викладача, з огляду на вимоги сучасності та інтереси й вподобання молоді, обов'язково має містити віртуальну складову його діяльності. Одним із таких сучасних комунікативних засобів в освітньому середовищі є вебсайт викладача. У Педагогічному ОСКАРІ у номінації **«Освітній вебсайт викладача»** змагалися 32 вебсайти. Більшість з них із загальноосвітніх дисциплін. Під час визначення переможців враховувалися структура і навігація, наявність корисних посилань, навчально-методичне забезпечення дисципліни, зокрема позааудиторної та виховної роботи, дизайн, інтерактивність, зворотний зв'язок. Власне, сайти-переможці цієї номінації повністю відповідають заявленим критеріям. Більшість з них створено за допомогою сервісу Google Sites. Серед переможців – сайти викладачів загальноосвітніх, соціально-гуманітарних, економічних та технічних дисциплін.

Використовуючи технології мобільного навчання у номінації **«Інтерактивний навчально-методичний посібник з дисципліни»** змагалися 53 посібники. Саме наявність QR-кодів у друкованому варіанті посібника надає здобувачам освіти можливість пізнати дисципліну глибше. За згенерованими QR-кодами можуть бути посилання на відео, аудіофайли, інтернет-ресурси, інтерактивні вправи і завдання тощо. Якби мовити, QR-коди лише підсилюють змістовний виклад у друкованому навчальному виданні теоретичного матеріалу, ефективність організації самостійної роботи здобувачів освіти, здійснення самоконтролю набутих знань тощо.

Інтерактивні навчально-методичні посібники є вагомим підґрунтям для створення електронних навчально-методичних посібників. Відповідні фахівці Науково-методичного центру ВФПО формують авторські колективи за участі педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти з метою створення та подальшого видання складових комплексу навчально-методичного забезпечення із спеціальності <http://surl.li/ulxwb>. У номінації **«Електронний навчально-методичний посібник з дисципліни»** змагалася 51 конкурсна робота. На вимогу сучасних реалій викладачами КЗ «Лозівський фаховий коледж мистецтв» Харківської обласної ради Геннадієм Савенком та Нінель Сорокою було створено електронний посібник з дисципліни «Сольфеджіо» <https://bit.ly/4akpkZc> у форматі гугл-сайту, який дозволяє користуватися посібником за умов дистанційного, змішаного та очного навчання. Автори-переможці переконані, що мистецька освіта України в умовах сьогодення, як вища, фахова передвища, так і базова, має багато проблем, однією з яких є оновлення педагогічного репертуару виконавських дисциплін, модернізація технологій та засобів навчання, створення нового та оновлення наявного методичного забезпечення освітнього процесу.

Ще одна номінація щодо фахової реалізації викладачів – це «Навчально-методичний комплекс з дисципліни» (27 робіт). Конкурсні роботи були представлені як у вигляді систематизованих матеріалів, так і за допомогою інтернет-ресурсів. До прикладу, неодноразовий переможець Педагогічного ОСКАРУ Михайло Литвиненко, викладач ВСП «Хомуцький фаховий коледж ПДАУ», створив інтернет-ресурс за допомогою сервісів Google, а колеги з ВСП «Сумський фаховий коледж НУХТ» Олександр Зігунов та Людмила Тарабан – на базі платформи Moodle. Але знову ж таки під час визначення переможців конкурсною комісією враховувалися наявність усіх складових комплексу навчально-методичного забезпечення з дисципліни, україномовний контент, актуальність, зручність у використанні тощо.

Найбільш представленою у Педагогічному ОСКАРІ, і це традиційно, є номінація **«Сучасні дидактичні підходи до організації практичної підготовки здобувачів освіти у закладі фахової передвищої освіти»** – 468 конкурсних робіт. За рекомендаціями конкурсної комісії другий рік поспіль у цій номінації переможці визначаються за видами виконання робіт. У 2024 році серед них: онлайн-ресурси та віртуальні лабораторії; навчальні практикуми; інтерактивні робочі зошити; контроль результатів навчання здобувачів освіти; позааудиторна (гурткова, дослідна) робота здобувачів освіти.

До прикладу, серед онлайн-ресурсів конкурсна робота-переможець – Онлайн-центр з навчальної практики для здобувачів освіти спеціальності 181 Харчові технології, створений колективом викладачів ВСП «Технологіко-економічний фаховий коледж БНАУ» для забезпечення якісної підготовки фахівців, зокрема освоєння здобувачем освіти навичок робітничої професії «Лаборант хіміко-бактеріологічного аналізу». Цей ресурс містить навчально-методичне, позааудиторне забезпечення, яке дає можливість вивчати новий матеріал, повторювати, закріплювати, готуватись до кваліфікаційного екзамену, а також створює умови для саморозвитку, активізує пізнавальну діяльність, формує вміння сприймати та обробляти інформацію, сприяє розвитку уваги та критичного мислення. Важливо, що онлайн-центр постійно оновлюється і підтримується керівниками у робочому режимі та є доступним з будь-якої локації та гаджетів як у нашій країні, так і за її межами, містить всю необхідну інформацію та матеріали для опрацювання, а також надає можливість опрацювати завдання у зручний для студента час.

У цій номінації серед позааудиторної (гурткової, дослідної) роботи здобувачів освіти відзначено першу студентську навчальну фріланс-біржу. Зоряна Мажак, викладач ВСП «Івано-Франківський фаховий коледж ресторанного сервісу і туризму НУХТ», переконана, що ця платформа демонструє фахові компетентності студентів через презентацію бізнес-ідей, популяризує напрям підготовки, допомагає у профорієнтаційній роботі, сприяє формуванню інноваційних ідей професійного спрямування та обміну досвідом між здобувачами освіти відповідного напрямку підготовки. Платформу розміщено на порталі WIX.COM (<http://surl.li/szdvi>). Вона об'єднує практичні напрацювання студентів коледжу за спеціальністю 075 Маркетинг на основі авторського підходу до викладання фахових дисциплін, тобто наскрізного моделювання міждисциплінарних завдань. Студентська фріланс-біржа має початок і в подальшому буде поповнюватися як портфоліо учасників, так і їх проектами у галузі маркетингу.

У номінації **«Досвід візуалізації навчального матеріалу»** (202 конкурсні роботи) переможців також визначали за видами виконання робіт: наочні та мультимедійні посібники, інтерактивні мультимедійні презентації, атласи; відеолекції; навчальні відеофільми; навчальні Ютуб-канали.

З метою удосконалення викладання та опанування теоретичної складової, лекційні, практичні, лабораторні заняття викладачі проводять із застосуванням засобів візуалізації. Валерія Панчоха, викладач Кам'янського енергетичного фахового коледжу, одержала перемогу у цій

номінації, представивши інтерактивний контент з навчальної дисципліни «Електроустаткування електростанцій та підстанцій», який створено за допомогою інтерактивних презентацій, інфографіки, інтерактивних малюнків (онлайн-платформа genial.ly), які з легкістю можна використовувати як з персонального комп'ютера, так і зі смартфона. Презентації містять активні посилання на відео з Ютуб, Google-документи та малюнки.

Смарт-лекції з основ медсестринства за авторством Ірини Білоконь, викладача КЗ Сумської обласної ради «Сумський фаховий медичний коледж», здобули перемогу серед наочних посібників. Інтерактивний ресурс є поліпшеною і компактною формою подачі раніше існуючих традиційних форм навчання. Схеми, ілюстрації, таблиці вдало візуалізують поняття і процеси.

Сучасною альтернативою паперовим атласам є електронні атласи, де використана анімація та інші мультимедійні засоби. Вони дають змогу якісно донести до кожного здобувача освіти потрібну йому навчальну інформацію. Наталія Хоміч, викладач ВСП «Хомутецький фаховий коледж ПДАУ», здобула перемогу у цій номінації, представивши «Атлас топографічної анатомії великої рогатої худоби», що дозволяє бачити деталі будови органів, створює об'ємну уяву про їх будову і взаємне розташування.

Свєнїй Беляков, викладач ВСП «Технолого-економічний фаховий коледж БНАУ», неодноразово здобував перемогу у Педагогічному ОСКАРІ. Цього разу, використовуючи зйомки на виробництві, застосовуючи анімацію для створення навчального відеофільму «Технологія виробництва ковбас, сосисок, сардельок», автор посів I місце у конкурсі.

Окремо хотілося б звернути увагу на представлення на конкурс Ютуб-каналів. Необхідно, щоб канал системно поповнювався відео, також важливо працювати над збільшенням кількості підписників. Галина Зайцева, викладач ВСП «Івано-Франківський фаховий коледж ресторанного сервісу і туризму НУХТ», є автором Ютуб-каналу «Випічка з Галиною Зайцевою» <http://surl.li/ulxwq>. Канал стане в пригоді здобувачам освіти під час вивчення дисциплін «Технологія кондитерського виробництва», «Калькуляція», «Спеціальне малювання і ліплення». Також його матеріали можна використовувати з профорієнтаційною метою.

Підсумовує Всеукраїнський конкурс «Педагогічний ОСКАР – 2024» номінація **«Виховання студентської молоді у закладі фахової передвищої освіти в умовах сучасних викликів»**. З

80-ти представлених робіт особлива увага приділена національно-патріотичному вихованню. В умовах повномасштабної війни, яку розв'язала РФ проти України, вже ні в кого не викликає сумнівів той факт, що зараз ми маємо приділити особливу увагу саме цьому напрямку. Водночас більшість із здобувачів освіти сьогодні потребує психологічної підтримки. Така підтримка стала можливою без територіальних та часових обмежень саме з використанням вебсервісів та інтернет-технологій.

Перенесення психологічної допомоги в онлайн-формат є якісно новою трансформацією практики психолога, іншим способом професійної реалізації. Новий інструментарій діагностування та консультування, корекційної роботи, просвітницької діяльності вимагає від практичного психолога неперервного навчання та швидкого адаптування до змінених умов праці. Важливим питанням залишається не лише налагодження онлайн-зв'язку для зустрічей, а й створення альтернативної віртуальної платформи, на якій зосереджено максимум зручного та потрібного у використанні контенту. Валентина Мисько, практичний психолог ВСП «Вишнянський фаховий коледж ЛНУП», створила блог «Кабінет психолога» за допомогою Blogger від Google <https://psychologvalentina.blogspot.com/>. Він має 15 рубрик, оперативно поповнюється. Такий віртуальний кабінет дає змогу систематизувати результати практичної діяльності, аналізувати їх, а в подальшому – формувати плани з урахуванням хиб, слабких та сильних сторін для якісного оновлення блогу та всієї практики.

У червні, за результатами проведення Всеукраїнського конкурсу «Педагогічний ОСКАР – 2024», був проведений цикл вебінарів «Школа педагогічної майстерності», учасниками яких стали близько 1000 педагогічних працівників. З метою промоції кращого педагогічного досвіду розпочата робота з формування віртуальної виставки переможців.

Уся детальна інформація про Всеукраїнський конкурс «Педагогічний ОСКАР – 2024» доступна за посиланням <http://surl.li/ulxxk>.

Щиро бажаємо усім переможцям і учасникам конкурсу нових творчих ідей та задумів, сил та натхнення у їх здійсненні. Нехай «Педагогічний ОСКАР» буде для кожного з вас джерелом оптимізму та віри у себе, творчого піднесення і самореалізації. Успіхів, нових перемог і професійних висот! Ми дякуємо нашим захисникам за відвагу та відданість, за можливість працювати, навчатися, втілювати плани у життя.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВИТИ ТА СПЕЦІАЛЬНОСТІ «БУДІВНИЦТВО ТА ЦИВІЛЬНА ІНЖЕНЕРІЯ»

Віталій Палій,
в.о. директора ВСП «Фаховий коледж
будівництва, архітектури та дизайну
Поліського національного університету»,
Діана Палій,
викладач Житомирського агротехнічного фахового коледжу

Анотація. Стаття є структурованим оглядом ключових перспектив розвитку фахової передвищої освіти в Україні, зокрема спеціальності 192 «Будівництво та цивільна інженерія». Висвітлено важливість розвитку фахової передвищої освіти в Україні для формування конкурентоспроможних фахівців у глобальному контексті та створення розвиненої економіки.

Abstract. The article is a structured review of the key prospects for the development of professional higher education in Ukraine, in particular, the specialty 192 “Civil and Civil Engineering”. The importance of the development of professional higher education in Ukraine for the formation of competitive specialists in the global context and the creation of a developed economy is highlighted.

Україна, як країна з багатою історією та розвинутою науковою базою, стоїть перед важливим завданням розвитку фахової передвищої освіти для підготовки конкурентоспроможних фахівців у світовому контексті. Розвиток фахової передвищої освіти в Україні буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності працівників та створенню більш розвиненої та динамічної економіки нашої країни.

Фахова передвища освіта – це освіта, яка надається після закінчення фахового коледжу та дає можливість поглибити знання та навички у певній галузі або професії. Вона є додатковим кроком у професійному розвитку і може бути корисною для осіб, які вже працюють у певній сфері або мають на меті підвищення кваліфікації або зміни кар'єри.

Фахова передвища освіта має багато переваг, які можуть стати вирішальними факторами для багатьох людей. По-перше, вона дає можливість збільшити компетентність у певній галузі або професії. Це дозволяє людині бути в курсі актуальних тенденцій та розвиватися разом з ринком праці. Крім того, фахова передвища освіта допомагає сформуванню спеціальний професійний

багаж, який може зробити вас більш конкурентоспроможними на ринку праці. Друга перевага фахової передвищої освіти – можливість поглибленого вивчення конкретної спеціальності або професії. Якщо ви вже працюєте у певній сфері і бажаєте стати експертом в цій галузі, фахова передвища освіта дозволить вам отримати необхідні знання та навички. Вона також допомагає зміцнити існуючі знання та поглибити розуміння певних аспектів роботи.

Фахова передвища освіта має свої особливості, які її відрізняють від інших форм навчання. Навчання зазвичай довготриваліше, ніж короткострокові курси, і має глибшу програму. Обираючи фахову передвищу освіту, варто врахувати кілька факторів. По-перше, необхідно визначити свої цілі та потреби. Що саме ви хочете досягти за допомогою фахової передвищої освіти? Чи потрібна вам нова спеціальність, чи ви хочете поглибити знання вже існуючої? Також бажано ретельно дослідити доступні освітньо-професійні програми та освітні заклади. Переконайтеся, що вони мають належну репутацію та надають якісну освіту. Порівняйте вимоги до вступу, тривалість навчання та вартість, а також докладно

ознайомтесь з програмою навчання. Пам'ятайте, що фахова передвища освіта – це великий крок у вашому професійному розвитку, тому важливо обрати освітньо-професійну програму, яка найкраще відповідає вашим потребам.

Далі наведено кілька ключових перспектив розвитку цієї галузі в Україні:

1. Модернізація освітньо-професійних програм: з огляду на стрімкий розвиток технологій та зміни в економіці, важливо активно модернізувати освітньо-професійні програми фахової передвищої освіти. Використання сучасних технологій, акцент на цифрові навички та підготовка до роботи в глобальному вимірі мають стати пріоритетом.

2. Розвиток онлайн-освіти: пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення російської федерації засвідчила важливість онлайн-навчання. Розвиток ефективних платформ, вивчення кращих практик та забезпечення доступу до якісної освіти в онлайн-форматі буде сприяти зростанню доступності фахової передвищої освіти для всіх шарів населення.

3. Підвищення ролі практичних навичок: зокрема, фахова передвища освіта повинна надавати підготовку, орієнтовану на практику. Забезпечення студентів можливістю отримати практичний досвід у справжніх умовах роботи, наприклад, через проходження практик на підприємствах, буде сприяти кращій адаптації до ринкових реалій.

4. Співпраця з бізнесом: важливо розвивати партнерство між закладами ФПО та підприємствами. Консультації від роботодавців, спільні проекти та практичні заняття на підприємствах допоможуть студентам зрозуміти потреби ринку праці та набути відповідних навичок.

5. Підтримка інновацій: збільшення фінансування для досліджень та інновацій у галузі фахової передвищої освіти сприятиме розвитку передових педагогічних підходів та методів навчання.

6. Розвиток міжнародної співпраці: залучення зарубіжних експертів, обміни студентами та викладачами, а також участь у міжнародних програмах можуть збагатити українську фахову передвищу освіту та підготувати студентів до викликів глобального ринку праці.

Фахова передвища освіта в Україні має великий потенціал для забезпечення розвитку країни та формування конкурентоспроможних кадрів. З реалізацією цих перспектив Україна може стати важливим гравцем у глобальному освітньому просторі та забезпечити своїм громадянам високий рівень фахової підготовки.

В сучасному світі, де технології швидко розвиваються, а вимоги ринку праці змінюються, фахова передвища освіта стає важливим інструментом для досягнення успіху у кар'єрі.

Фахова передвища освіта необхідна для глибокого вивчення конкретної галузі. Вона дозволяє здобувачам освіти отримати фундаментальні знання та вміння, специфічні для обраної сфери. Однак у світі, де граничні лінії між галузями стають все менш різкими, необхідність універсальних навичок стає критичною.

Широкий спектр навичок, включаючи комунікаційні, аналітичні та міжособистісні, може забезпечити конкурентну перевагу. Здатність швидко адаптуватися до нових умов, вирішувати проблеми та працювати в команді стає визначальною у сучасному професійному середовищі.

Крім того, фахова передвища освіта забезпечує закріплення навчання на практиці. Проходження навчально-виробничих практик дозволяють здобувачам освіти отримати реальний досвід роботи та навчитися застосовувати свої знання в реальних ситуаціях.

У світі, що стає все більш глобальним та зв'язаним, важливо мати різнобічний погляд на проблеми та завдання. Фахова передвища освіта може надати фахівцям визначену перспективу, проте саме поєднання цієї перспективи з широким спектром знань може призвести до творчого та інноваційного підходу.

Отже, фахова передвища освіта є важливою основою для будь-якої кар'єри, навички та гнучкість, отримані в процесі професійного розвитку, можуть виявитися вирішальними для досягнення успіху на сучасному динамічному ринку праці. Поєднання глибини та широти у професійному розвитку може відкрити нові можливості та стати ключем до тривалого успіху.

Спеціальність 192 «Будівництво та цивільна інженерія» в Україні має свої проблеми та перспективи розвитку, які варто проаналізувати.

Проблеми:

1. Недостатній рівень кадрів: брак якісних фахівців у галузі будівництва та цивільної інженерії в Україні, особливо в галузях з екологічною та інноваційною спрямованістю.

2. Застаріле обладнання та технології: необхідно впровадження новітніх технологій та обладнання для підвищення продуктивності та якості будівельних робіт.

3. Корупція: проблема корупції у будівельній галузі, що призводить до зниження якості робіт та збільшення вартості проектів.

4. Недостатня інвестиційна привабливість: обмежений доступ до інвестицій для реалізації великих будівельних проектів.

5. Екологічні проблеми: потреба у збалансованих технологіях та підходах до будівництва для зменшення впливу на навколишнє середовище.

Перспективи:

1. Актуалізація освітньо-професійних про-

грам: врахування сучасних тенденцій та інновацій у будівельній галузі у змісті навчання. Це може включати в себе вивчення новітніх технологій будівництва, зеленого будівництва, енергоефективних технологій та інших аспектів сталого розвитку.

2. Розвиток цифрових компетенцій: впровадження в освітній процес вивчення новітнього програмного забезпечення для проектування (BIM-технології), використання віртуальної та доповненої реальності для симуляції будівельних процесів, а також навчання в сфері використання дронів для моніторингу будівництва.

3. Інтердисциплінарний підхід: сприяння співпраці з іншими галузями, такими як інформаційні технології, екологія, архітектура тощо. Це допоможе випускникам отримати ширше коло компетенцій і краще розуміння складних проблем.

4. Підвищення якості практичної підготовки: розширення можливостей для стажування та практики на будівельних об'єктах різного масштабу, співпраця з підприємствами галузі для забезпечення студентів практичним досвідом.

5. Міжнародна співпраця: залучення до освітнього процесу зарубіжних експертів, організація обміну студентами та викладачами з іноземних університетів, що сприятиме обміну досвідом та впровадженню міжнародних стандартів в освітній процес.

6. Розвиток інфраструктури: потреба у будівництві та модернізації будівель, споруд та інших об'єктів інфраструктури для підвищення конкурентоспроможності країни.

7. Енергоефективність: зростаючий попит на будівництво енергоефективних будинків та споруд для зменшення споживання енергії та економії коштів.

8. Використання інноваційних технологій: впровадження 3D-друку, штучного інтелекту, розумних матеріалів та інших передових технологій для оптимізації будівельних процесів.

9. Розвиток житлового будівництва: зростаюча потреба в житлі для населення викликає попит на нові будівельні проекти та житлові комплекси.

10. Підвищення професійного рівня кадрів: розвиток системи підготовки фахівців у сфері будівництва та цивільної інженерії для забезпечення високого рівня якості робіт та інноваційного розвитку галузі.

Спеціальність 192 «Будівництво та цивільна інженерія» в Україні має значний потенціал для розвитку, але для цього потрібно вирішувати існуючі проблеми та використовувати нові можливості, що відкриваються завдяки технологічним та інноваційним змінам у галузі.

Зважаючи на загальний безпековий контекст

та завершення епохи глобалізації, вже можна робити прогнози, які професії будуть популярними в Україні після війни. Відбудова країни, про яку ми почали мріяти з початку війни, обов'язково почнеться. Але це вже не буде банальна відбудова старих будівель.

Досвід Ізраїлю демонструє, що ми концептуально маємо змінити принципи будівництва. Очевидно, що в кожній будівлі має бути підготовлене та відповідного рівня безпеки бомбосховище. Обов'язково зміняться вимоги до матеріалів, до технологій побудови (відхід від панельного будівництва). Ймовірно, в кожній новій квартирі буде вимога мати приміщення з товстими стінами і без вікон, яке не буде використовуватися в повсякденному житті, але забезпечуватиме безпекові вимоги. Зміняться і вимоги до поверховості будівель. Якщо раніше в Україні будували якомога вищі будинки, то тепер навряд чи ми побачимо щось вище за 14-поверхову споруду. Повернеться практика аварійних сходів.

Загальна відбудова, колосальна допомога від інших держав однозначно в рази збільшить попит на будівельників, а ще більше на кваліфікованих архітекторів і спеціалістів інженерної інфраструктури. Сфера будівництва в свою чергу напряму впливає на інші сфери, зокрема виробництво матеріалів, логістику. В умовах обмеженої робочої сили – обов'язково збільшиться попит на автоматизацію будівництва. Все це також створює необмежені можливості для підприємців, які втратили свої бізнеси.

Енергетична безпека для нас – це ще більший пріоритет, ніж для ЄС. Україна має поставити за ціль повну незалежність від енергетичних ресурсів, і не тільки від російських. На відміну від багатьох країн, для нас це завдання є реальним і досяжним, але потребує колосальних інвестицій і відповідно спеціалістів. Паралельно швидкими темпами продовжиться робота над енергоефективністю (утеплення приміщень, нові вимоги до будівництва), інновації у виробництво – ефективніше використання енергоресурсів. Ці напрямки допоможуть підготувати кваліфікованих фахівців, які зможуть успішно працювати у сучасній будівельній галузі та вносити свій вклад у розвиток національної економіки.

Висновки з дослідження й перспективи

Фахова передвища освіта – це важлива частина професійного розвитку, яка дає можливість поглибити знання та навички в певній галузі або професії. Вона має багато переваг, таких як збільшення компетентності та можливість поглибленого вивчення. Якщо ви маєте бажання розвиватися та стати експертом в своїй галузі, фахова передвища освіта може стати правильним кроком у цьому напрямі.

ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ – ДІЄВИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У КОЛЕДЖІ

Іван Калитчук, директор
Галина Верига,
завідувачка навчально-методичного кабінету
ВСП "Снятинський фаховий коледж Закладу вищої
освіти "Подільський державний університет"

Анотація. Інформаційно-цифрові технології суттєво підвищують якість освітнього процесу у коледжах. Вони допомагають у вдосконаленні способів навчання, сприяють індивідуалізації підходів до кожного студента, стимулюють активну участь та залучення до навчального процесу. Крім того, вони забезпечують більшу доступність інформації, полегшуючи швидкий та зручний обмін знаннями між викладачами та студентами. Ці технології допомагають підготувати студентів до вимог сучасного ринку праці та розвивають їхні технічні та креативні навички.

Abstract. Absolutely, information and digital technologies offer a myriad of tools and resources that can greatly enhance the educational process in vocational pre-higher education institutions. They can provide interactive learning experiences, access to a vast array of educational materials, facilitate collaboration among students and instructors, and help tailor learning experiences to individual needs and preferences. Additionally, digital technologies can support skill development in areas relevant to vocational education, preparing students more effectively for their future careers.

Цифровізація освітнього процесу в коледжі – це вимога сучасності, перспектива кожного освітянина.

Українська Вікіпедія говорить: «XXI століття – «епоха інформації і наукових знань», «ера інформатизації». Підвищення якості освітнього процесу здійснюється шляхом використання новітніх технологій, адаптації в інформаційному просторі». Отож, трансформації освітньої системи супроводжуються появою нових освітніх практик. Адже, як говорив новозеландський дослідник нових методів навчання Гордон Драйден: «Виживає не сильніший і не розумніший, а той, хто найкраще реагує на зміни, що відбуваються».

В Законі України «Про освіту» визначається якість освіти, як «відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором

про надання освітніх послуг» (пункт 29 частини 1 статті 1) [1].

Саме цифрові технології сьогодні відіграють значну роль в розвитку та підвищенні якості сучасної освіти як в цілому, так і у закладах фахової передвищої освіти зокрема. За мету цифровізація сучасної освіти бере якісне підвищення освітнього процесу, розвиток цифрової компетентності здобувача освіти, творчий підхід та досягнення нових освітніх результатів, що адаптуються в цифровому середовищі сучасного світу. Для її досягнення залучаються всі учасники освітнього процесу. Заохочується розвиток як персональних, творчо-креативних, фахових, так і професійно-набутих знань та вмінь їх застосування.

Цифровізація є важливим кроком на шляху до розвитку сучасного суспільства в цілому. У Національній економічній стратегії на період до

2030 року «розвиток економіки України інноваційним шляхом» стоїть поруч з «цифровізацією суспільного життя», а «впровадження інновацій» – з «цифровізацією»... [2].

Українським інститутом майбутнього подано економічну стратегію України 2030, у якій розроблено Проекти цифрової трансформації в Україні, де щодо сфери освіти зазначено:

- стрімке розповсюдження цифрових технологій робить цифрові навички (компетентності) громадян ключовими серед інших навичок;
- навчання за принципом «знати все» змінюється на принцип «знати, як навчатися протягом життя та стати самореалізованим та конкурентоздатним»;
- робота з інформацією на принципах запам'ятовування поступово втрачає сенс через розвиток інтернету як глобального джерела інформації;
- цифрову трансформацію в освіті необхідно проводити в усіх напрямках, включаючи середню школу й вищі заклади освіти [2].

Найрадикальнішою цифровою трансформацією, до якої ми маємо готуватися, є трансформація моделі навчання, яка поєднає традиційне навчання, елементи дистанційного та змішаного навчання, онлайн-інструменти та доповнену реальність [2].

Але цифрова трансформація освіти є лише інструментом для забезпечення мети навчання. Адже важливим інтегральним показником ефективності навчання в коледжі має стати збільшення кількості працевлаштованих за фахом випускників.

Науково-методична проблема, над якою працює коледж з 2022 року: «забезпечення якості освітнього процесу в коледжі шляхом його цифровізації (використання онлайн-інструментів та цифрових платформ, інформаційних застосунків)».

Цифрові технології для забезпечення освітнього процесу в коледжі

Інформаційно-цифрові технології відіграють ключову роль у підвищенні якості освітнього процесу у коледжі. Вони не лише полегшують доступ до знань, а й перетворюють сам процес навчання на ефективніший, цікавіший та інтерактивніший.

▼ Навчання за ІК-технологіями. Забезпечення доступу до знань.

Інтернет та цифрові ресурси надають здобувачам освіти можливість отримати доступ до широкого спектру інформації та навчальних матеріалів. У 2020 році, у час коронавірусу, коледж перейшов на дистанційне навчання з використанням Google Class Room – вебсервісу, створеного Google для освітніх закладів з метою спрощення створення, поширення і класифікації завдань безпаперовим шляхом. І тепер у час повномасштабної війни в Україні практикуємо змішане навчання: очну подачу навчального матеріалу дисциплін на заняттях в аудиторіях коледжу та паралельне викладання освітніх матеріалів у Класах Class Room – для студентів, що перебувають за кордоном та для безперервного процесу навчання під час повітряних тривог.

Інтернет та цифрові платформи сприяють зручній комунікації між викладачами та студентами, а також співпраці між студентами під час групових проєктів.

У коледжі навчається 603 студенти за 4 спеціальностями («Облік і оподаткування», «Маркетинг», «Агрономія», «Агроінженерія») у 24 групах. Для кожної групи куратори як адміністратори створили свої Класи у Class Room.

Для зручної комунікації між викладачами та студентами, зокрема між педпрацівниками, заходами VoIP-застосунку Viber організовано групові чати, чат «Педрада», чат «Адмінрада», чати циклових методичних комісій тощо.

▼ Інтерактивність та залучення. Використання інтерактивних платформ, відеозанять та інших цифрових інструментів стимулює активну участь студентів у освітньому процесі. Для спілкування в дистанційному режимі під час викладання навчальних предметів/дисциплін використовуємо сервіси відео- та текстової комунікації (Meet, Zoom тощо).

Для проведення позааудиторної, виховної роботи, для обміну досвідом з колегами інших освітніх закладів, для спілкування між учасниками семінарів, вебінарів, зумінарів тощо ВСП "Снятинський фаховий коледж ЗВО "ПДУ" зареєстрований в соціальній мережі Facebook.

Для сучасного педагога корисними в цій соціальній мережі можуть стати такі функції, як створення реклами, сторінок, груп та подій; обговорення публікацій, фото чи відео; організація опитувань та голосувань; спілкування в режимі

реального часу; додавання декількох контактів до чату; організація відеозв'язку; можливість групової діяльності тощо [3].

▼ Індивідуалізація навчання. Засоби цифрових технологій дозволяють налаштувати освітній процес під конкретні потреби та інтереси кожного його учасника, забезпечуючи ефективніше засвоєння матеріалу. Окрім засобів Class Room, викладачі коледжу ефективно застосовують інструменти Viber та Telegram, організувавши групові чати за спеціальностями.

▼ Результати навчання. Засобами Class Room та вбудованими інструментами запитань Google-форм проводимо моніторинг набутих знань, аналізуємо прогрес навчання здобувачів освіти, відстежуючи успішність та вчасність виконання завдань.

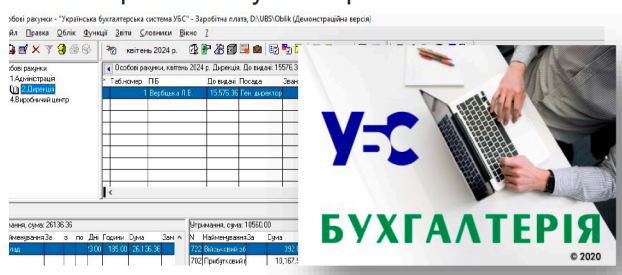
▼ Використання «хмарних» сховищ.

Атестація кабінетів/лабораторій коледжу в лютому-березні 2022 року проводилась засобами «хмарних» сховищ, організації освітнього контенту викладачів на Google-диску за власним обліковим записом. Це дозволило:

- систематизувати документацію;
- організувати наочний перегляд атестаційною комісією засобами інтерактивної панелі Promethean Activ Panel;
- мати швидкий та захищений доступ до документів;
- зручно правити та оновлювати, зберігати без додаткових носіїв;
- зекономити канцелярські товари та засоби друку.

Тому весь освітній контент викладача зберігається на їх власних Google-дисках за поданою на малюнку схемою.

▼ Українська бухгалтерська система.

Викладачі економічних спеціальностей в навчальних цілях використовують «Українську бухгалтерську систему», моделюючи виробничі ситуації, проведення бухгалтерських операцій.

Використання цифрових технологій у освітній діяльності коледжу

- ▼ Вступна кампанія
- ▼ Вступна кампанія – 2023 була проведена засобами цифровізації:
- ▼ Надання консультативної допомоги щодо створення електронного кабінету вступника;

▼ Всі подані оригінали документів (включаючи військово-облікові) відповідно до спеціальності та здобутої освіти сканувалися в .pdf форматі та зберігалися на Google-диску;

▼ Індивідуальна усна співбесіда зі вступниками проводилась у дистанційній формі засобами вебсервісу Google Клас та програмою для організації відеоконференцій Zoom.

▼ Підвищення кваліфікації (набуття цифрових компетентностей)

«Педагоги не можуть успішно когось вчити, якщо водночас ретельно не навчаються самі» (Алі Апшероні).

Відповідно до Постанови КМУ від 21 серпня 2019 р. № 800 «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» п.15 основними напрямками підвищення кваліфікації є:

- використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку;
- цифрова компетентність.

Тому викладачі коледжу в якості суб'єктів ПК вибирають такі: АЦР, ТОВ «Едюкейшнал ЕРА», платформу онлайн-курсів «Прометеус», ТОВ «На Урок», ТОВ «Всеосвіта», Інститут модернізації змісту освіти, Міністерство цифрової трансформації освіти, UGF тощо.

▼ Вебінари, майстер-класи, зумінари, конференції.

В коледжі проводились тематичні вебінари, зумінари, конференції, майстер-класи, а саме:

- Організація освітнього контенту викладача засобами хмарних технологій
- Інформаційна гігієна. Нетикет
- Інформаційний супровід методичної служби
- Цифрові інструменти Google в освітньому процесі.
- Тестовий контроль та моніторинг знань засобами Google-форм.
- Цифрові симулятори. Phet
- Інформаційна безпека. Кібербулінг
- Основні ненавмисні та навмисні загрози

▼ Електронна база «Методична робота»

Для забезпечення інформаційної підтримки методичної роботи, оперативного інформування педагогічного колективу, подачі методичних матеріалів, бланків документів, підтримки ходу атестації, аналізу проведених методичних заходів тощо в Google Classroom організований Клас «Методична робота».

▼ ЄАС (Єдина атестаційна система)

Відповідно до чинного Положення про атестацію (наказ МОНУ від 09.09.2022 р. № 805) всі педпрацівники коледжу в 2023 році зареєструвалися в ЄАС. І вже у 2024 році атестація, підсумкове засідання атестаційної комісії проводились з використанням інформаційної бази ЄАС. Атестаційні листи були згенеровані засобами ЄАС.

Точно, чітко, оперативно, достовірно, відповідно до Додатку до чинного Положення про

атестацію педагогічних працівників.

Отже, впровадження інформаційно-цифрових технологій в освітній процес коледжу має для нас вагоме значення, позитивний вплив на освітню діяльність викладачів та сучасне навчання здобувачів освіти, сприяє підвищенню його якості та доступності до новітніх технологій та знань, істотно прискорює їх опанування, передачу та використання, дає можливість формування висококваліфікованих кадрів для ринку праці, успішної та швидкої адаптації майбутніх фахівців до турбулентних змін сучасного світу.

Тому продовжуємо забезпечення якості освітнього процесу в коледжі шляхом його цифровізації для досягнення кращих результатів у навчанні та формуванні майбутнього покоління кваліфікованих фахівців.

У МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ І НАУКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ НАКАЗ 19.04.2024

м. Київ

№ 548

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
07 травня 2024 р. за № 656/42001

Про затвердження Вимог до інтерактивного електронного додатка до підручника
із змінами і доповненнями, внесеними
наказом Міністерства освіти і науки України
від 10 травня 2024 року № 655

Відповідно до пункту 51 частини першої статті 1 Закону України "Про освіту", абзацу третього частини другої статті 54 Закону України "Про повну загальну середню освіту", пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Вимоги до інтерактивного електронного додатка до підручника, що додаються.
2. Директорату цифрової трансформації (Далевська Т.) подати цей наказ на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України в установленому законодавством порядку.
3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Завгороднього Д.
4. Цей наказ набирає чинності з дня його офіційного опублікування.

Міністр

Оксен ЛІСОВИЙ

ПОГОДЖЕНО

Перший заступник Міністра
цифрової трансформації України

Олексій ВИСКУБ

<https://mon.gov.ua/news/zatverdzheno-vymohy-do-interaktyvnykh-elektronnykh-dodatkov-do-pidruchnykh>

КОРОТКОСТРОКОВЕ НАВЧАННЯ ЯК ВИД ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ

Анатолій Палаш,
директор
Тетяна Марченко, Оксана Палаш,
викладачі ВСП «Полтавський фаховий коледж НУХТ»

Анотація. У статті розглядається актуальність проведення короткострокового навчання для здобувачів освіти, внутрішньо переміщених осіб та людей, які прагнуть розвитку та вдосконалення. Наведено перелік запропонованих курсів викладачами фахових дисциплін ВСП «Полтавський фаховий коледж НУХТ».

Abstract. The article discusses the relevance of short-term training for students, internally displaced persons and people seeking development and improvement. The list of courses offered by the teachers of professional disciplines of the Poltava Vocational College of NUFT is given.

У зв'язку з повномасштабним вторгненням росії багато українців були змушені покинути свої домівки та влаштувати своє життя в інших регіонах України та за кордоном. На сьогодні кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб у країні сягає 4,9 млн осіб (за даними Міністерства соціальної політики України). З метою адаптації в новому соціальному середовищі людина, як правило, шукає роботу за раніше здобутим фахом. Але можливість бажаного працевлаштування, на жаль, є не завжди.

Ще десять років тому достатньо було раз обрати професію і не думати про якусь іншу. Зараз все інакше. З кожним роком з'являються нові спеціальності, багато з яких пов'язані з розвитком новітніх технологій та стрімкою автоматизацією багатьох галузей життя. Тому сьогодні, щоб займатися актуальнішою й цікавішою роботою, важливо бути відкритим для отримання нової інформації в будь-який момент. Наприклад, опанувати додаткову професію за 2–3 місяці й стати більш кваліфікованим фахівцем та почати заробляти більше, ніж було раніше.

Майже у всіх сферах діяльності сьогодні спостерігається високий рівень конкуренції. Реалії

такі, що зупинка розвитку в професії на рік чи два призводить до втрати фахівцем своєї цінності й затребуваності на ринку праці. Тому найбільший попит мають ті фахівці, які постійно підвищують свою кваліфікацію, регулярно проходять додаткове навчання за обраною спеціальністю й за суміжними також (тренінги, майстер-класи). А потім, розширивши список знань і вмінь, успішно застосовують їх на практиці. Для роботодавців такі фахівці більш компетентні, відповідно, оплата їхньої праці також зростає. Сьогодні одним з найважливіших критеріїв для роботодавця є вміння працівника вчитися, проявляти гнучкі навички в освоєнні певної діяльності.

Ні для кого не буде секретом, що навчання змінює наш світогляд, розширює кругозір і дає багато нових можливостей. А для цього потрібні навички роботи над собою, бажання щодня робити хоча б невеличкий крок до обраної мети, вдосконалюючи себе. Такий підхід дозволяє легше долати труднощі й успішніше вирішувати різноманітні складні завдання.

Учені вже давно довели, що як тільки людина припиняє пізнавати нове (вчитися чомусь новому), вона починає деградувати й старіти.

Пов'язано це з нейропластичністю головного мозку. Щоб залишатися якнайдовше активним, потрібно постійно тренувати свій мозок, давати йому розумові навантаження, займатися такими видами діяльності, які вимагають концентрації уваги й зосередженості, запам'ятовування.

Що більше ми читаємо, вивчаємо щось нове, то довше живемо на повну силу, відсуваючи ризик захворювань, пов'язаних з процесом старіння. Людина, яка регулярно навчається чомусь новому, може легко адаптуватися в незнайомому колективі, підтримати розмову на різні теми (культура, спорт, економіка, погода).

Часто в пошуках роботи люди готові до навчання та зміни кваліфікації. Одним із напрямів навчання слід розглядати короткострокові курси для здобуття певних фахових компетентностей. Короткострокове навчання допомагає знайти нову роботу чи вид діяльності, які забезпечать фінансову стабільність.

Такий вид навчання набирає величезної популярності серед усіх верств населення. Зазвичай такі курси мають невелику тривалість і досить високу інтенсивність. Надання освітніх послуг шляхом здійснення підготовки на короткострокових курсах, майстер-класах, тренінгах, семінарах – ефективний шлях «підтримування форми» для професіоналів.

Викладачами фахових дисциплін зі спеціальності 181 Харчові технології ВСП «Полтавський фаховий коледж Національного університету харчових технологій» за підтримки методистів Науково-методичного центру вищої та фахової передвищої освіти було розроблено такі короткострокові курси:

- «Чизкейк. Від класичного до авторського» (Оксана Палаш, Олена Дарюга, Надія Надточій)
- «М'ясні консерви» (Ірина Гузевська, Таміла Михайлик, Ніна Деряга)
- «Технологія розсільних сирів» (Ніна Василевська, Тетяна Марченко, Людмила Васецька)

Впровадження цих курсів здійснюється у спеціалізованих лабораторіях коледжу. Метою на-

вчання є:

- забезпечення післявоєнного відновлення економіки та розвитку України;
- надання необхідних знань, відпрацювання вмінь та навичок для вирішення конкретних завдань;
- підвищення рівня компетентності та кваліфікації за раніше здобутим фахом;
- підвищення рівня конкурентоспроможності фахівців на ринку праці за рахунок надання необхідних знань, умінь і навичок у суміжній професії;
- перекваліфікація фахівців, які мають достатню фундаментальну підготовку.

Короткострокові курси є однією з форм неформальної освіти. Програми навчання на курсах передбачають оволодіння теоретичними основами виробництва, вивчення методів оцінювання якості сировини та готових продуктів. Найбільша увага, звичайно, приділена практичній частині – тобто відпрацюванню під наглядом досвідчених фахівців, а згодом і самостійно, набутим умінь з виготовлення певних продуктів.

Коледж має три навчально-виробничі лабораторії, де власне і планується практичне навчання слухачів курсів: лабораторія виробництва молочних продуктів, лабораторія виробництва м'ясних продуктів, лабораторія виробництва кулінарної продукції. Вони оснащені відповідним сучасним обладнанням, що дозволяє втілювати та моделювати процес виробництва, розвивати нові творчі ідеї, відпрацьовувати рецептури, навчатися самостійно приймати рішення у нестандартних виробничих ситуаціях.

Під час складання програм короткострокових курсів особливо важливим було врахувати варіативну складову навчання. Здобуті навички можуть бути успішно втілені в масштабах від промислового виробництва до крафтового і навіть в умовах звичайної побутової кухні. Варіативність у курсах також передбачає можливість вибору засобів для виробництва та сировини. Але незалежно від умов виготовлення продукції вимоги до якості сировини та готового продукту мають залишатися на належному рівні, а вони також вивчаються слухачами курсів.

Знання, здобуті у процесі короткострокового навчання, дозволять за короткий термін оволодіти базовими навичками для розвитку власної справи, крафтового виробництва; фахівцям – набуті нового досвіду та вдосконалити власну професійну майстерність. Таке неформальне навчання в нових умовах сьогодення, маючи мінімальні ресурси й засоби виробництва, дає змогу започаткувати й розвивати власну справу, формуючи особисту фінансову стабільність та економічну незалежність країни.

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ НОВОГО НАБОРУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Світлана Дуднік, директор
Тетяна Тригуб, заступник директора
з виховної роботи
КЗ «Ніжинський фаховий медичний коледж»
Чернігівської обласної ради

Анотація. У статті висвітлені проблеми, які виникають під час адаптації студентів-першокурсників, заходи та шляхи їх подолання.

Abstract. The article highlights the problems that arise during the adaptation of first-year students, measures and ways of overcoming them.

Упродовж останніх років життя кидає нам безліч викликів, перевіряючи наші адаптивні можливості. Ми адаптувалися до навчання в умовах пандемії COVID-19, запровадивши дистанційне навчання. Забезпечивши усі вимоги санітарно-протиепідемічного режиму, коледж продовжив готувати фахівців медичної галузі, яких конче потребувала наша країна.

Війна! Новий виклик! Працівники коледжу продовжують тримати свій освітній фронт, адже ще затребуванішими стають наші випускники. Сьогодні вони пліч-о-пліч із військовими стоять на захисті нашої країни, рятують життя цивільних громадян.

Головною метою освітньо-виховного процесу в Ніжинському фаховому медичному коледжі є виховання особистості з високим рівнем адаптованості до соціального середовища, здатної витримувати великі психологічні, інтелектуальні та фізичні навантаження, оперативно приймати правильні рішення у випадках нестандартної ситуації, з високими моральними принципами і цінностями. Адже саме ці складові допоможуть молодому медичному спеціалісту виконувати свої професійні обов'язки на високому рівні.

Професія медичного працівника надзвичайно відповідальна, адже в його руках найцінніше – життя і здоров'я людини. Тож і процес навчання

вимагає від майбутніх медиків неабиякої наполегливості, терпіння, витривалості, ерудиції та адаптованості.

Період адаптації в навчальному закладі має важливе значення як початкова стадія соціально-професійної та дидактичної орієнтації, але не завжди і не для всіх він є простим. Педагогічний досвід показує, що рівень навчання, ініціативності та самостійності студентів залежить від швидкого та успішного подолання труднощів цього періоду.

Чому виникають проблеми в адаптації студентів до нових умов навчання в коледжі?

По-перше, початок навчання в стінах коледжу для студентів є своєрідним випробуванням, адже кожному потрібно пристосуватися не тільки до нових умов навчання, нових людей (викладачів, одногрупників), але й до самостійності окремо від батьків і рідного дому. Часто виявляється, що чимало студентів не готові до самостійного життя. Проявляється низький рівень розвиненості адаптивних механізмів, недостатній рівень психічної зрілості, високий рівень тривожності. Слід зазначити, що значною мірою на процес адаптації студентів впливає сьогоднішня військова агресія росії проти України. Вимушена зміна місця проживання, розлучення з рідними і постійна тривога, хвилювання через нестабіль-

ний безпековий стан додають труднощів у адаптації.

По-друге, першокурсники не вміють раціонально розподіляти час для праці й відпочинку, не мають навичок самостійної роботи, у них недостатній рівень самоконтролю, відповідальності, не розвинені вольові якості.

По-третє, через недостатньо високий освітній рівень студенти не в змозі успішно оволодівати подальшими знаннями та вміннями. Зіткнувшись із першими труднощами, студенти сумніваються щодо своїх здібностей, втрачають віру у свої можливості, ставлять під сумнів навіть правильність вибору професії, приходять до висновку, що це «не їхнє». І як результат – полишають навчання, вибувають з когорт студентів-медиків.

У нашому коледжі питанню адаптації завжди приділялась і приділяється велика увага. Це питання вивчається та аналізується на педагогічних і адміністративних радах, на засіданнях методичного об'єднання керівників груп. Кожного року плануються та реалізуються заходи, які спрямовані на успішну адаптацію. Над тим, щоб студенти нового набору адаптувалися якомога швидше, працює увесь педагогічний колектив коледжу.

На сьогодні основним завданням освітнього закладу є створення безпечних умов для здобувачів освіти. У коледжі облаштовані найпростіші укриття, навчальні кімнати яких забезпечені інтернетом, дошками, що дає змогу під час повітряної тривоги продовжувати навчання. Всі студенти ознайомлюються з алгоритмом дій під час повітряної тривоги, правилами евакуації та перебування в укритті, адже вони мають бути адаптованими до дій у разі надзвичайних ситуацій. Безпечний простір, психологічно комфортне середовище здатні зменшити рівень тривожності та зосередити сили на подоланні потенційних труднощів адаптації.

Важлива роль у подоланні труднощів адаптації належить виховній роботі, лєвова частка якої припадає на керівника групи.

Авторитет керівника групи може значно впливати на адаптацію студентів. Саме тому значна увага приділяється підбору кандидатур на цю посаду. Авторитетна постать керівника сприяє створенню позитивного та надійного середовища, створює відкритий простір для спілкування та взаємодії, що полегшує комунікацію в групі. Студенти відчують себе впевненіше, коли мають підтримку керівника, який завжди готовий допомогти.

Ще до першої зустрічі зі студентами-першокурсниками керівники груп нового набору ви-

вчають особові справи студентів. Визначаються категорії студентів, які потребують соціальної та педагогічної підтримки, – це діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, студенти з інвалідністю, внутрішньо переміщені особи, студенти, що мають дітей, з багатодітних та мало-забезпечених сімей.

Значна частина вступників відвідувала підготовчі курси, які функціонують у коледжі. Це дало їм змогу адаптуватися та познайомитися з вимогами закладу. Виявились і перші лідери. Тому керівники груп тримають тісний зв'язок з викладачами підготовчих курсів. Навіть за їх рекомендаціями часто і обираються старости груп.

Особливо важливу роль в адаптації студентів-першокурсників відіграє «Місячник першокурсника», який включений у план виховної роботи. Упродовж нього проводимо найрізноманітніші заходи, які дають можливість студенту відчувати приналежність до великої студентської сім'ї, формують позитивні емоції, довіру та усувають хвилювання, напругу, невпевненість.

Для першокурсників новий навчальний рік розпочинається урочистим зібранням, присвяченим Дню Знань та посвяті першокурсників у студенти медичного коледжу. Студентам після складання урочистої обіцянки надається право одягнути білі халати. Відбувається знайомство з керівником групи, який допомагає адаптуватися до нових умов навчання, налагодити спілкування, створити довірливі стосунки між вихованцями та сприятливий мікроклімат.

Керівники груп проводять екскурсії корпусами коледжу, першу організаційну виховну годину, під час якої знайомлять першокурсників із правилами поведінки, правилами поведіння під час повітряної тривоги, історією, традиціями закладу, роз'яснюють структуру розкладу занять.

З метою з'ясування анкетних і адресних даних, складу сім'ї, сімейного стану, виявлення творчих здібностей та захоплень студентів проводиться анкетування. Це дозволяє виявити осіб із малозабезпечених сімей, багатодітних родин, творчо обдарованих студентів.

Керівники груп проводять соціометричні дослідження. Це дозволяє виявити лідерів та студентів, які мають статус «ізольованих». На основі досліджень проєктуються подальші виховні впливи для формування колективу групи.

Зі студентами, які за результатами соціометричних досліджень отримали статус «ізольованих», проводиться значна індивідуальна робота, адже вони важко адаптуються і дидактично, мають багато незадовільних оцінок, вчасно не ліквідовують академічну заборгованість.

Організуються й проводяться «Вогники знайомств», екскурсії по місту, відвідування музеїв та театру. Започатковується ведення Літопису групи (проводиться фотографування). З метою професійно орієнтованої адаптації проводяться бесіди: "Що я знаю про обрану професію", "Гарний спеціаліст починається з гарного студента" тощо.

Практичний психолог коледжу проводить психологічні тренінги, які спрямовані на оптимізацію адаптаційних процесів студентів-першокурсників. Серед таких: «Вдала самоорганізація як запорука успіху. Основи тайм-менеджменту», «Мої щасливі стосунки із самим собою у воєнний час», «Булінг. Домашнє насильство. Конфліктні ситуації. Зони обізнаності». Проведені заходи допомагають згуртувати студентські колективи, знайти себе в цьому колективі.

Важливу роль у адаптаційному процесі відіграє участь першокурсників у загальноколеджових заходах (флешмобах, конкурсах, конференціях та ін.), та спортивно-розважальних конкурсах, які об'єднують студентську спільноту.

Першокурсники активно долучаються до волонтерської діяльності. Організують та проводять благодійні ярмарки, акції: «Коробки тепла для ЗСУ», «Ворогам – кришка!», «Смілива гривня», «Макулатуру здавай – ЗСУ допомагай» та інші, плетуть маскувальні сітки. Молодь об'єднує одна мета – наближення нашої перемоги та повернення до нормального повноцінного життя та навчання.

З метою вивчення процесу адаптації студентів Ніжинського фахового медичного коледжу, з'ясування причин виникнення складнощів у процесі адаптації та корегування системи навчально-виховних та позааудиторних заходів, спрямованих на успішне «входження» студентів нового набору в студентський колектив коледжу, серед студентів 1-х курсів ми проводимо анкетування. Не винятком став і цей навчальний рік.

Питання анкет дали можливість проаналізувати різні фактори адаптації, такі як: мотивація до вступу, взаємовідносини зі студентами та керівником групи, психологічний мікроклімат у групі, проблеми, з якими зіткнулись у коледжі, загальний емоційно-психологічний стан, рівень тривожності. Цьогоріч в анкетуванні взяло участь 89 студентів.

Доведений той факт, що саме мотивація відіграє ключову роль у процесі адаптації студентів до нових умов. Якщо студент має сильну мотивацію, то це стимулює його до навчання, зміцнює самодисципліну, додає сил долати труднощі та виклики адаптації, допомагає зберегти позитивний настрій, збільшити внутрішню впевненість та віру в успіх.

На питання «Які були мотиви вибору навчального закладу?» більшість респондентів обрали такі варіанти:

- «Бажання оволодіти тією професією, за якою здійснюється підготовка в коледжі» – 89,8%;
- «Можливість працевлаштуватися після закінчення коледжу» – 28,2%;
- «Престиж коледжу, його загальновідомість» – 37,6%;
- «Висока якість викладання, про яку я дізнався від родичів, друзів» – 42,6%.

Серед респондентів були і такі, які зізналися, що вибір навчального закладу – це «рішення батьків» – 5,1% та «не було іншого вибору» – 2,4%. Саме такі студенти не виявляють інтересу до навчання, прогулюють заняття, проявляють внутрішній протест, не йдуть на контакт. Важливим завданням освітнього закладу є стимулювання та підтримка мотивації студентів, яка полегшує адаптацію до нових умов навчання.

Звичайно, що успіху досягає лише той студент, який має бажання навчатися, мріє стати кваліфікованим спеціалістом.

На питання «Чи обрали б цю ж спеціальність, якби була можливість вступати знову?» 80,8% студентів відповіли «Так».

Не відчували труднощів у адаптації або відчували деякі складнощі лише на початку навчання 83,1% опитуваних.

На питання «Хто (що) допомогло адаптуватися до навчання?» переважна більшість респондентів зазначило: «Бажання навчатися» – 65,2%; «Співробітництво в групі» – 55,1%; «Доброзичлива взаємодія з викладачами» – 46,1%; «Поради і допомога керівника групи» – 34,8%. Всі першокурсники зазначили, що відчують допомогу куратора групи та оцінили його роботу з групою щодо створення сприятливої психологічної атмосфери на «відмінно».

На прохання охарактеризувати атмосферу в студентській групі 84,3% зазначили – «дружня»; 83,1% – «доброзичлива»; 79,8% студентів обрали «взаєморозуміння» та 71,9% – «співробітництво». На «конфліктність» вказало 8,2% респондентів. Спори, конфлікти можуть розгортатися на ґрунті лідерства, свого самовизнання і бажання, щоб тебе визнали інші. Завдання ке-

рівника групи – розібратися в причині виникнення конфліктів, залучити до роботи практичного психолога, який допоможе у формуванні позитивного міжособистісного клімату в групі.

Успішною була адаптація у 78,5% студентів, а 21,5% зазначили, що ще не повністю адаптувалися. Це підтверджує той факт, що період адаптації студентів-першокурсників є індивідуальним і може варіювати від кількох тижнів до кількох місяців. Це доводить, що важливим є індивідуальний підхід до кожного вихованця, – це боротьба за кожного студента.

Певні висновки про адаптаційний період окремих студентів та групи в цілому можна зробити за результатами семестрового контролю (зимової сесії), які є її якісним показником.

Студент-медик, який із легкістю адаптувався до нових умов навчання, у подальшому демонструє свої успіхи, високий рівень дисциплінованості та підготовки до занять.

Робота зі студентами, які відчують труднощі адаптації, проводиться в таких напрямках, як: формування позитивної навчальної мотивації, згуртування студентського колективу; співпраця з керівниками груп та викладачами дисциплін, практичним психологом та батьками.

Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, що проблема адаптації студентів залишається актуальною завжди, з'являються нові виклики, та ми шукаємо шляхи їх подолання і вирішення.

Продовжуємо спілкуватися, жити, навчатися, боротися, допомагати і підтримувати один одного.

АТЕСТАЦІЯ ПЕДПРАЦІВНИКІВ: РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИВЧЕННЯ ДОСВІДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тетяна Свириденко,
заступник директора з навчальної роботи
Олена Грущинська,
викладач
Київського енергетичного фахового коледжу

Анотація. В статті надаються пропозиції щодо вивчення досвіду професійної діяльності педпрацівників в закладі фахової передвищої освіти з метою надання відповідної інформації до атестаційної комісії I рівня для прийняття рішення щодо присвоєння (підтвердження) кваліфікаційної категорії та/або педагогічного звання.

Abstract. The article provides proposals for studying the experience of professional activity of pedagogues in a vocational higher education institution in order to provide relevant information to the 1st level attestation commission for making a decision on the assignment (confirmation) of a qualification category and/or a teaching rank.

З 01 вересня 2023 р. набув чинності наказ МОН від 09.09.2022 №805 «Про затвердження Положення про атестацію педагогічних працівників», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 21 грудня 2022 року за № 1649/38985 (далі – чинне Положення). Реалізація норм чинного Положення в практичну діяльність закладів фахової передвищої освіти потребує вирішення атестаційними комісіями I рівня декількох проблем.

Згідно з чинним Положенням докорінно змінюється процедура проведення атестації, а також засади для прийняття рішення.

Атестуючись до 01.09.2023 року, педпрацівник писав заяву, де вказував, на яке рішення атестаційної комісії претендує, з'являвся на засідання атестаційної комісії, звітував про свою роботу в міжатестаційний період та надавав документи і матеріали, що підтверджували рівень, на який педпрацівник претендує. Ці документи і звіт були підставою для прийняття відповідного рішення атестаційною комісією закладу освіти. При цьому, якщо мова йшла про підтвердження або присвоєння кваліфікаційної категорії «спеціаліст вищої категорії» чи педагогічного звання «викладач-методист», рішення атестаційної

комісії I рівня носило характер рекомендації, а остаточне рішення приймалося атестаційною комісією вищого рівня.

Цьогоріч атестація відбувалася за чинним Положенням. Одним із проблемних питань, яке виникло під час атестації, було питання присвоєння кваліфікаційних категорій та/або педагогічних звань.

Зазирнувши за завісу фінальних засідань атестаційної комісії Київського енергетичного фахового коледжу (КЕФК) 2024 року, ми побачимо кропітку і злагожену роботу усього колективу. Команди Атестаційної комісії та Методичної ради коледжу провели масштабну роботу щодо опрацювання нового документа, постало багато нетипових питань, розв'язання яких не регламентувалося нормативними документами чи мало неоднозначне трактування, тому основні зусилля були спрямовані на досягнення головної мети – забезпечення дотримання прав педагогічних працівників з урахуванням норм законодавства. Важливість цього посилюється тим, що рішення про підтвердження або присвоєння кваліфікаційної категорії «спеціаліст вищої категорії» та/або педагогічного звання приймаються атестаційною комісією I рівня. У чинному Положенні

про атестацію педагогічних працівників відсутній чіткий перелік документів, які має надати педагог для підтвердження свого рівня професійної майстерності, тому, за відсутності професійного стандарту викладача закладу фахової передвищої освіти, було розглянуто і пропрацьовано різні аспекти проведення комплексного оцінювання професійної діяльності педагогів і розроблено Порядок атестації педагогічних працівників Київського енергетичного фахового коледжу, який розглянуто і схвалено на засіданні методичної ради, адміністративної ради, погоджено з профспілковим комітетом і затверджено на засіданні педагогічної ради. Цим документом конкретизовано критерії для кожної кваліфікаційної категорії та педагогічних звань.

Для запобігання упередженості під час прийняття рішення атестаційною комісією, непорозумінь і незадоволення педпрацівників прийнятими рішеннями, забезпечення прозорості атестаційного процесу і належного оцінювання професійних компетентностей педпрацівників в Київському енергетичному фаховому коледжі було прийнято рішення застосувати абзац 2 п.6 р. III чинного Положення до всіх педпрацівників, які атестуються, що означає призначення членів атестаційної комісії, які аналізуватимуть практичний досвід роботи кожного педпрацівника, який атестується.

Цей аналіз оформлюється у вигляді відповідної Довідки про вивчення досвіду професійної діяльності педпрацівників (далі – Довідка), яка розглядається на засіданні атестаційної комісії і після обговорення стає підставою для прийняття рішення. Довідка додається до протоколу засідання атестаційної комісії.

Таким чином, будь-яке рішення атестаційної комісії стає обґрунтованим.

Залишилось з'ясувати зміст Довідки, форма якої наведена в додатку 1.

Довідка відображає два аспекти: види діяльності і рівень здійснення діяльності.

1. Види діяльності.

Перелік здійснених педпрацівником видів діяльності у міжатестаційний період складається згідно з переліком, що містить наказ МОН від 18.06.2021 №686. Доречно формувати його окремим додатком до Довідки, який підписує педпрацівник і член атестаційної комісії, який вивчає досвід.

Для прийняття рішення щодо визначення певної кваліфікаційної категорії та педагогічного звання недостатньо тільки переліку виконаної діяльності, тому що діяльність здійснюють усі педпрацівники, але з різним ступенем професіоналізму. Отже, необхідно до переліку діяльності додати факти, що свідчать, на якому саме рівні

Додаток 1

Продовження
Додаток 1

професіоналізму працює педпрацівник.

2. Рівень здійснення діяльності.

Визначається відповідно до вимог Положення про атестацію педпрацівників та Порядку атестації педпрацівників коледжу.

До прикладу. В Порядку атестації педпрацівників Київського енергетичного фахового коледжу записано, що кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії» присвоюється педагогічному працівникові, який відповідає вимогам, встановленим до працівників з кваліфікаційною категорією «спеціаліст першої категорії» та який має освітній рівень магістр (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліст), стаж роботи на посадах педагогічних працівників не менше ніж сім років, а також:

- 1) володіє інноваційними освітніми методиками й технологіями, активно їх використовує та поширює у професійному середовищі;
- 2) володіє широким спектром стратегій навчання;
- 3) вміє продукувати оригінальні, інноваційні ідеї;
- 4) застосовує нестандартні форми проведення навчальних занять;
- 5) активно впроваджує форми та методи організації освітнього процесу, що забезпечують максимальну самостійність навчання здобувачів освіти;
- 6) вносить пропозиції щодо вдосконалення освітнього процесу коледжу.

Що це означає?

Вимога 1. «Інновація» означає перетворення, новизну, трансформацію. Виникають питання:

1. Новизна по відношенню до чого? 2. Інновація з якою метою?

Відповідь на перше питання. Серед головних недоліків традиційної системи навчання називають:

- авторитарний стиль керівництва;
- домінування пояснювально-ілюстративного типу навчання;
- репродуктивну діяльність здобувачів освіти;

- перевагу фронтальної роботи;
- обмеженість діалогічного спілкування.

Як результат:

- невміння і небажання дітей учитися;
- відсутність у них поцінування освіти, самоосвіти (саморозвитку);
- відсутність задоволення від пізнавальних інтересів, можливості самоствердження, самореалізації.

Відповідь на друге питання. Сучасний світ потребує людини, яка :

- здатна до самоосвіти і саморозвитку;
- вміє працювати з інформацією (шукати її, обробляти, переводити з однієї знакової системи в іншу);
- може приймати критичні рішення;
- може знаходити свій шлях у новому оточенні;
- достатньо швидко встановлює нові стосунки в реальності, що швидко змінюється;
- спроможна застосовувати засвоєні знання й набуті уміння у нестандартних ситуаціях, готова і вміє діяти;
- вміє критично мислити.

Отже, шлях інноваційного процесу в освіті: від орієнтації на предметні знання до оволодіння надпредметними уміннями, формуючи таким чином у здобувача освіти готовність до прийняття рішень, застосування набутих знань у будь-яких ситуаціях. І головною дійовою особою у цьому процесі стає здобувач освіти.

Поняття «**інноваційні методики викладання**» є полікомпонентним, оскільки об'єднує всі ті нові способи освітнього процесу (здобуття, передачі й продукування знань), які сприяють модернізації навчання в напрямку розвитку особистісного потенціалу здобувачів освіти [4].

Будемо вважати, що інноваційні методики викладання – це оригінальні способи та прийоми здійснення педагогічних дій, спрямованих на формування якостей, визначених як мета інновацій.

Приклади інноваційних педагогічних технологій [5]:

Групова (колективна) технологія навчання передбачає організацію освітнього процесу, за якої навчання здійснюється у процесі спілкування між здобувачами освіти (взаємонавчання) у групах;

Технології індивідуалізації процесу навчання – організація освітньо-виховного процесу, за якої вибір педагогічних засобів та темпу навчання враховує індивідуальні особливості здобувачів освіти, рівень розвитку їх здібностей та сформованого досвіду;

Ігрові технології навчання – це така організація освітнього процесу, під час якої навчання здійснюється у процесі включення здобува-

ча освіти в навчальну гру (ігрове моделювання явищ, "проживання" ситуації);

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної активності, що має за мету створення комфортних умов навчання, за яких кожен здобувач освіти відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність, викладач і здобувач освіти є рівноправними суб'єктами навчання;

Мультимедійні технології пов'язані зі створенням мультимедіа-продуктів;

Мережеві технології призначені для телекомунікаційного спілкування здобувачів освіти з викладачами (електронна пошта, телеконференція тощо).

Отже, вимога 1 означає, що в Довідку вноситься перелік інноваційних освітніх методик і технологій, які використовує педпрацівник.

Вимога 2. Означає наявність публікацій, відповідних виступів на засіданнях ММО, методичних семінарах тощо, які вносяться в Довідку, якщо не вказані в додатку до пункту «види діяльності».

Вимога 3. Навчальна стратегія – це організована, цілеспрямована і регульована послідовність визначених дій, які виконують здобувачі освіти під час навчальної діяльності, спрямована на полегшення процесу навчання та підвищення його ефективності. (Ефективність – досягнення результату з найменшими затратами ресурсів).

Вимога 3 визначає, що саме робить викладач для того, щоб навчання здобувачів освіти стало легшим, швидшим і ефективнішим.

Вимога 4. Означає наявність запропонованих оригінальних, інноваційних ідей, факт існування яких фіксується в Довідці.

Вимога 5. Чіткого визначення поняття «нестандартне заняття» у педагогічній літературі досі не існує. Не існує й загальноприйнятої типології нестандартних занять. Але, узагальнюючи вимоги сучасного світу, можна сказати, що суспільство «епохи інформації» (постіндустріальне) вимагає від людини:

- певних умінь, які можна застосувати за будь-яких обставин;
- уміння мислити, а не накопичувати певну суму знань і поглядів;
- не вузьких знань, а загального підходу до вирішення питань;
- комунікабельності – уміння працювати у згоді з іншими і спільно доходити мети.

Тому виникла необхідність застосування під час викладання дисциплін таких форм і методів, які б:

- збуджували творчість студентів,
- створювали атмосферу розквітості, емоційного піднесення,
- залучали особисті інтереси і захоплення

молоді до освітнього процесу.

Використання саме таких форм і методів є ознакою нестандартного заняття.

Наявність їх використання фіксується в Довідці.

Вимога 6. Ця вимога про те, яким чином педпрацівник організаційно і методично забезпечує самостійну роботу здобувачів освіти.

Вимога 7. Означає відмітку в Довідці факту наявності таких пропозицій.

Довідку підписує член атестаційної комісії, який вивчав досвід педпрацівника.

Висновки. За наявності такої довідки, яка містить інформацію про діяльність, яку виконав педпрацівник в міжатестаційний період, та

перелік фактів, що підтверджують певний професійний рівень, атестаційна комісія може прийняти обґрунтоване рішення щодо присвоєння (підтвердження) педпрацівнику відповідної кваліфікаційної категорії та/або присвоєння (підтвердження) педагогічного звання. В результаті, попри дуже непередбачувані умови воєнного стану та правничі колізії, атестація педагогічних працівників в Київському енергетичному фаховому коледжі відбувалася у атмосфері доброзичливої фаховості, адже атестаційна комісія КЕФК керується принципами відкритості та колегіальності, повнотою, об'єктивністю та системністю оцінювання діяльності педагогічних працівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 6 червня 2019 року № 2745-VIII. Відомості Верховної Ради. 2019. № 30. ст.119.

2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 09 вересня 2022 р. № 805 «Про затвердження положення про атестацію педагогічних працівників. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-atestaciyu-pedagogichnih-pracivnikiv>

3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 18.06.2021 № 686 «Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків видів навчальної, методичної, інноваційної, наукової, організаційної роботи та іншої педагогічної діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1092-21#Text>

4. Бистрова Ю.В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України / Ю.В. Бистрова // Право та інноваційне суспільство. – 2015. – №1 (4). – С. 27–33.

5. Захарчук Т.В. Інноваційні технології навчання в сучасній школі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://social-science.uu.edu.ua/article/263>

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Розвиток професійної педагогічної компетентності є необхідною умовою атестації й проводиться в між-атестаційний період. Мінімальний загальний обсяг підвищення кваліфікації впродовж п'яти років має становити для педагогічних працівників фахової передвищої освіти – 150 годин (проводиться щороку);

професійних (професійно-технічних) закладів освіти – 120 годин (не рідше одного разу на п'ять років).

Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти як суб'єкт підвищення кваліфікації педагогів організовує підвищення кваліфікації для викладачів, методистів, голів циклових комісій, завідувачів відділів, заступників директорів, директорів. Слідкуйте за оголошеннями та календарним планом підвищення кваліфікації

<https://nmc-vfpo.com/pidvyshhennya-kvalifikaciyi/>

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ САМООСВІТИ ТА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА

Оксана Костюк,
викладач
Сторожинецького лісового фахового коледжу

Анотація. В сучасному освітньому процесі наукова робота є складовою частиною, позитивно впливає на зростання професійного рівня викладача та підготовки студентів, зорієнтована на підвищення якості навчання у закладах фахової передвищої освіти. Своїми науковими здобутками викладачі надихають і мотивують студентів до наукових досліджень.

Abstract. In the modern educational process, scientific work is an integral part that positively affects the growth of the professional level of teachers and student training, and is focused on improving the quality of education in institutions of professional higher education. With their scientific achievements, teachers inspire and motivate students to research.

Формування особистості студента, як майбутнього фахівця будь-якої галузі народного господарства, значною, і досить часто визначальною мірою, залежить від викладача, який його навчає та виховує. Діяльність педагога протягом багатьох століть відрізнялася, перш за все, тим, чого він навчав. Однак сьогодні в результаті науково-технічного прогресу знання своєї дисципліни перестало бути основною ознакою кваліфікації викладача, оскільки обізнаність тих, хто навчається, іноді може бути вищою від тієї, якою володіє педагог. Тому професійні знання є обов'язковою умовою професійності педагога. З іншого боку, педагога минулого відрізняло ще й те, що він був єдиним джерелом знань. В сучасному освітньому процесі наукова робота є складовою частиною, позитивно впливає на зростання професійного рівня викладача та підготовки студентів, зорієнтована на підвищення якості навчання у закладах фахової передвищої освіти. Своїми науковими здобутками викладачі надихають і мотивують студентів до наукових досліджень.

Отже, роль самого педагога та вимоги до нього змінилися, що вимагає від нього постійного удосконалення, творчості, постійного про-

фесійного розвитку та пошуку нових підходів до формування особистості студента як майбутнього фахівця.

Наукова робота викладача у закладах фахової передвищої освіти в організаційному, змістовному і результативному плані має свою специфіку і передбачає розв'язання конкретних завдань, найважливішими серед яких є:

- забезпечення фундаментальних, теоретичних, експериментальних прикладних досліджень у різних галузях наук згідно з планами освітнього закладу;
- підготовка кадрів вищої кваліфікації;
- забезпечення зв'язків науково-дослідної роботи з освітньо-виховним процесом сучасних закладів вищої освіти;
- упровадження наукових напрацювань, у першу чергу викладання навчального матеріалу, у практику;
- залучення студентів до науково-дослідної роботи.

Забезпечення компонентів педагогічної діяльності на рівні сучасних вимог можливе за умови високого професіоналізму діяльності викладача і професіоналізму його як особистості. Професіоналізм діяльності викладача закладу вищої

освіти передбачає, серед іншого, і оптимальне поєднання суто педагогічної діяльності з науковою, навчально-методичною роботою і самоосвітою викладача як необхідною умовою підвищення його професійної компетентності.

Сучасний викладач має бути фундаментально освіченою людиною, здатною активно і творчо діяти, гнучко перебудовувати напрям і зміст своєї професійної діяльності відповідно до вимог сьогодення, забезпечувати якість і результативність освітньо-виховного процесу, самостійно набувати необхідні для професійної діяльності компетентності, грамотно використовувати інформаційно-комунікаційні технології, самостійно працювати над власним розвитком, підвищенням свого освітнього і культурного рівнів, удосконалювати особисту систему моральних якостей, соціальних мотивів і цінностей.

Пріоритетним завданням усіх методичних служб є сприяння професійному розвитку і саморозвитку педагогічних працівників на заса-

дах особистісно орієнтованого підходу, що передбачає окреслення та реалізацію індивідуальної траєкторії особистісного зростання кожного педагога. Наукову діяльність викладача можна розглядати як доцільний вибір ним змісту, форм, методів, технологій, прийомів освіти на основі узгодження індивідуальних цілей, потреб, мотивів та застосування у освітньому процесі.

Основним змістом наукової діяльності викладача як елемента самоосвіти є оновлення і вдосконалення знань, що є у спеціаліста, його умінь і навичок з метою досягнення бажаного рівня професійної компетентності.

У сучасному суспільстві постійна самоосвіта, з одного боку, все більше стає умовою успіху в професійній діяльності, а з іншого – і це особливо важливо – вона захищає від інтелектуального зuboжіння особистості.

З власного досвіду та участі у численних міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях хочеться відзначити необхідність проведення та участі у таких заходах для викладачів. Обмін досвідом, обговорення актуальних тем та питань освіти в закладах фахової передвищої освіти та підготовки спеціалістів економічної сфери є невід'ємною частиною підвищення кваліфікації викладача. Розміщення публікацій, наукових тез та статей у періодичних фахових журналах та збірниках науково-практичних конференцій дає змогу розвиватися викладачу, матеріали використовувати у практичній діяльності під час викладання дисциплін економічного циклу.

**Участь викладача
Костюк Оксани Володимирівни
у конференціях та інших заходах протягом 2023 року**

№ з/п	Заклад, що проводить захід	Назва конференції	Тема статті, сертифікат, дата участі
	Відокремлений структурний підрозділ «Вінницький торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету»	VI Всеукраїнська науково-практична конференція «Професійна компетентність педагога в умовах оновлення змісту освіти та вимог ринку праці»	Публікація у збірнику на тему «Особливості професійної роботи в умовах воєнного стану». Сертифікат 26 січня 2023р. (6 год)

	Черкаський державний бізнес-коледж	XV Всеукраїнська науково-практична конференція «Тенденції та перспективи розвитку економіки України в умовах сучасних викликів»	Публікація у збірнику на тему «Особливості ведення бухгалтерського обліку на підприємствах лісової галузі в умовах воєнного стану». Сертифікат 19-20 квітня 2023 р.
	ВСП «Сумський фаховий коледж Національного університету харчових технологій» Державна наукова установа «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації»	II Науково-методична конференція «Інтенсифікація освітнього процесу на основі системного підходу та впровадження сучасних технологій навчання»	Публікація у збірнику на тему «Дуальна освіта як інструмент соціалізації здобувачів освіти у Сторожинецькому лісовому фаховому коледжі»
	Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти	Всеукраїнська науково-практична конференція «Фахова передвища освіта України: здобутки наукової діяльності та освітнього процесу»	Публікація у збірнику на тему «Дистанційна освіта для студентів економічних спеціальностей: здобутки та виклики» Сертифікат (6 год) 20 квітня 2023 р. м. Суми
	ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» Вінницький технічний фаховий коледж	IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасні педагогічні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців у закладах фахової передвищої освіти: досвід, проблеми, перспективи»	Публікація у збірнику на тему «Цифрова компетентність викладача як елемент цифровізації освітнього процесу у Сторожинецькому лісовому фаховому коледжі» Сертифікат (12 год) 21 квітня 2023 р., м. Вінниця
	ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України Чернівецький фаховий коледж технологій та дизайну	Всеукраїнська науково-практична конференція «Економіка, фінанси, облік і аудит: проблеми та перспективи розвитку»	Сертифікат (9 год) 25 травня 2023 р. м. Чернівці
	Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти	IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Фахова передвища та професійна освіта: теорія, методика та практика»	Сертифікат 10 жовтня 2023 р. (8 год)
	Комунальний заклад Сумської обласної ради «Сумський фаховий медичний коледж»	XIII Всеукраїнська науково-методична інтернет-конференція «Фаховий молодший бакалавр: стан освітньо-професійного ступеня в умовах воєнного сьогодення та перспективи у майбутньому»	Сертифікат червень-жовтень 2023 р. (8 год)

	Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти	Круглий стіл «Цифрова трансформація освіти: стан, проблеми, перспективи»	10 листопада 2023 р.
	Національне агентство кваліфікацій	IV Міжнародний форум «Людський капітал: навички для майбутнього»	16 листопада 2023 р.

Висновок. Наукова діяльність педагога є актуальною потребою сьогодення. У викладачів закладів фахової передвищої освіти існує можливість і необхідність проведення наукової роботи. Сучасні форми організації науково-методичної роботи в коледжах і проведення власне педагогічного експерименту інтегрують в собі методи класичного наукового експерименту, теоретичного дослідження і дослідницького пошуку, а також актуалізують потребу в колективних формах наукової діяльності. Викладач, здатний і готовий

до здійснення інноваційної діяльності в освітньому закладі, може відбутися тоді, коли він усвідомлює себе як професіонал, має установку на творче сприйняття наявного науково-практичного досвіду та його застосування в освітньому процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВИМОГИ ДО СТАТЕЙ

З метою покращення якості навчально-методичного журналу «Фахова передвища освіта» просимо дотримуватись наступних вимог до статей:

- подавайте матеріали до друку обсягом 4–8 сторінок А-4, кегль 14, міжрядкова відстань 1,5;
- під час підготовки статей не використовуйте літературні джерела до 2010 року видання, адже педагогічна наука, практика, технології змінюються кожні 3–5 років – маємо це враховувати.

До змісту статей необхідно надавати 2–4 фотографії, а також, за вашим бажанням, відеоматеріали, які будуть згенеровані у QR-коди і розміщені на сторінках журналу.

Просимо текстовий матеріал подавати одним файлом – не виокремлювати анотацію, прізвище авторів та назву навчального закладу. Назва статті недовга.

Просимо дотримуватись наступних вимог до фотоматеріалів:

- бажано надавати фото із сучасних цифрових фотоапаратів;
- скановані фото зберігайте з «розширенням» 300 dpi;
- не надсилайте фото із соціальних мереж (Instagram, Facebook тощо) – при їх завантаженні втрачається якість;
- за необхідності використання фото із інтернету завантажуйте зображення розміром не менше 1000×1000 пікселів.

Також до Вашої статті потрібно надати наступну інформацію про автора:

- ПІБ повністю, займана посада, повна назва освітнього закладу;
- Коротка анотація до статті;
- Мобільний телефон (автора/співавторів);
- Електронна адреса (автора/співавторів);
- Портретне фото автора/співавторів.
- Якісні фото до статті 2-3 шт.

Дякуємо за розуміння. Чекатимемо на повну інформацію.

Очікуємо актуальних, цікавих, сучасних матеріалів від креативних, досвідчених, активних професіоналів!

Також будемо вдячні за фотографії для обкладинок журналу. Це мають бути як портретні фото студентів, викладачів, так і постановочні фото із заходів. Давайте вдосконалювати наш з вами журнал разом!

*З повагою редакція журналу
«Фахова передвища освіта»*

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ОСНОВ МЕДСЕСТРИНСТВА В МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ: SOFT SKILLS В ЖИТТЄВОМУ ПРОСТОРИ

Антоніна Возович,
канд. психол. наук, викладач Кам'янець-Подільського
медичного фахового коледжу

Анотація. У статті розглядаються сучасні тенденції медичної освіти у формуванні компетентного фахівця, який буде здатним надавати якісну медичну допомогу, проявляти лідерські якості, злагоджено працювати у команді, виявляти критичне мислення та креативність у самостійних рішеннях і при цьому залишатися співчутливим, милосердним. Впровадження уніфікованого підходу протягом усього навчання та подальшого безперервного навчання системи soft skills + hard skills дозволить на якісно новому рівні вирішувати питання комунікації в галузі охорони здоров'я.

Abstract. The article discusses current trends in medical education in the formation of a competent specialist who will be able to provide quality medical care, demonstrate leadership skills, work in a team, show critical thinking and creativity in independent decisions, and at the same time remain compassionate and merciful. The introduction of a unified approach throughout the training and further continuous training of the soft skills + hard skills system will allow us to address the issues of communication in the healthcare sector at a qualitatively new level.

Стратегія розвитку сучасної фахової передвищої освіти, медичної освіти в Україні є логічним продовженням загальнодержавної політики в галузі розвитку української освіти і спрямована на відродження і подальший розвиток національних науково-освітніх традицій, примноження інтелектуального потенціалу суспільства, досягнення світового рівня. Базові принципи реформи освіти сьогодення спрямовані на зміну вектора навчання від інформаційно-накопичувальної системи до моделі компетентнісної з акцентом на особистісно орієнтованій формі професійних знань, умінь, навичок. Розуміння нагальності викликів перед медичною освітою вимагає кардинального перегляду організаційно-методичних підходів із пріоритетним напрямом щодо розвитку творчого потенціалу здобувачів фахової передвищої освіти, нестандартного мислення, навичок розв'язання

нестереотипних професійних завдань в умовах, наближених до реальності. Проблема професійної підготовки в умовах євроінтеграції освітнього процесу та реорганізації медичної допомоги в країні зіткнулася з численними викликами сьогодення (пандемією COVID-19, повномасштабною війною на теренах України) і їх наслідками [1]. Процес підготовки медичних працівників невід'ємно пов'язаний із якістю освіти та процесом безперервного педагогічного вдосконалення. Педагогічна складова освітнього медичного простору спрямована на реалізацію мети фахової передвищої освіти – сформувати компетентних та відповідальних майбутніх медсестер, фельдшерів та акушерок, які будуть здатні надавати якісну допомогу та самостійно приймати рішення на основі критичного мислення і при цьому залишатися співчутливими, милосердни-

ми. Конкуентоспроможність фахівця, орієнтованого на інтеграцію в європейський і світовий простір, буде базуватися на досконалому володінні низки дієвих інструментів, зокрема hard і soft skills (дослівно перекладається з англійської як «тверді» та «м'які» навички). Науково-педагогічна спільнота в останні роки стала провайдером активних методів навчання, спрямованих на підвищення рівня компетентності здобувачів фахової передвищої освіти через систему розвитку знань, які вимірюються оцінками («тверді» навички) та міжособистісними, соціальними й комунікативними здібностями («м'які» навички). На думку більшості авторів, такий підхід дозволить покращити засвоєння базових знань студентами через призму розвитку навичок спілкування. Це дуже актуально в суспільстві, яке орієнтоване на знання та включає навички спілкування у вимоги працевлаштування.

Тенденції сучасного світу диктують нові вимоги до працівника, який би був конкурентоспроможним на ринку праці. Досвід показує, що одного лише вміння якісно виконувати маніпуляцію чи навичку недостатньо, щоб отримати високооплачувану роботу. Натомість гарні манери, оптимізм, здоровий глузд, почуття гумору, співпереживання, здатність креативно мислити, бути адаптивним і гнучким, уміння комунікувати, співпрацювати і вести переговори, робота з певним програмним забезпеченням та інтернет-ресурсами є очевидними перевагами у виборі кандидата на певне місце роботи.

В історичному плані про soft skills, чи м'які навички, уперше заговорили в 1960–1970-х роках. Спочатку наявності таких навичок і вмінь вимагали у менеджерів і керівників, але починаючи

з кінця XX ст., великі корпорації стали звертати увагу на їх наявність у працівників усіх рівнів і посад.

Зазвичай під поняттям hard skills, чи технічними навичками, розуміють технічні вміння і навички, характерні для певної професії, здатність виконувати конкретні завдання у певній сфері діяльності, як правило, рівень оволодіння ними можна оцінити тестами, екзаменом.

Визначення поняття soft skills базується на оглядовій літературі, пояснює м'які навички як парасольковий термін для навичок за трьома ключовими функціональними елементами: навички людей, соціальні навички та особисті кар'єрні ознаки. Тобто це соціально-психологічні характеристики, необхідні для досягнення успіху в різних сферах особистого та професійного життя, які дають змогу оптимально співпрацювати з іншими та досягти взаєморозуміння, швидко адаптуватися до нових умов, змінювати сферу діяльності, вирішувати нестандартні завдання. Але на відміну від професійних компетентностей, якими є технічні навички, нетехнічні навички важко відслідкувати, перевірити, виміряти та оцінити.

Тому в реаліях сьогодення жорсткі навички (hard skills), якими є академічна освіта, необхідні для отримання високооплачуваної роботи чи посади, тоді як soft skills потрібні, щоб зберегти її, забезпечити кар'єрний ріст чи створити власну компанію.

Світовий економічний форум у жовтні 2020 р. оприлюднив черговий список навичок, важливих для успіху в майбутньому (2025 р.). Саме такі компетентності, на думку експертів, сприятимуть побудові успішної кар'єри в майбутньому [2].

Таблиця 1

**ТОП-10 навичок, які будуть потрібні для роботи через п'ять років
(Світовий економічний форум)**

2015	2020	2025
вирішення складних проблем	вирішення складних проблем	аналітичне мислення та інновації
взаємодія з іншими	критичне мислення	активне навчання та навчальні стратегії
управління людьми	творчість	комплексне вирішення проблем
критичне мислення	управління людьми	критичне мислення та аналіз

ведення переговорів	взаємодія з іншими	креативність, оригінальність та ініціативність
контроль якості	емоційний інтелект	лідерство та соціальний вплив
орієнтація на послуги	емоційний інтелект	лідерство та соціальний вплив
оцінка та прийняття рішень	орієнтація на сервіс	дизайн технологій та програмування
активне слухання	ведення переговорів	стресостійкість та гнучкість
творчість	когнітивна гнучкість	уміння аргументувати погляди, вирішувати проблеми та генерувати ідеї

Порівнюючи з версією аналогічного переліку на 2020 та 2015 рр., у списку незмінно залишилося вирішення проблем. Натомість до критичного мислення додано аналіз, до креативності – оригінальність та ініціативність. Водночас з'явилися зовсім нові навички: активне навчання та навчальні стратегії, витривалість, стресостійкість та гнучкість, використання, моніторинг і контроль технологій, а також проектування технологій та програмування. На думку експертів, до 2025 р. 50% усіх працівників потребуватимуть перекваліфікації через зростання впровадження технологій. Таке перенавчання здійснюватиметься внутрішніми силами, при цьому частка онлайн-навчання становитиме 16%, а навчання із залученням зовнішніх консультантів – 11%.

Чимало медичних асоціацій теж звертають увагу на додаткові навички, потрібні для успішної кар'єри в медичній практиці. До необхідних медичних soft skills належать:

1. Лідерство
2. Чітке спілкування
3. Емпатія
4. Управління стресом
5. Сильна робоча етика
6. Покірність
7. Увага до деталей
8. Упевненість у своїх навичках
9. Сприйнятливості ставлення
10. Позитивний прогноз

З іншого боку, важливою є думка кінцевого споживача надаваних послуг, яким у медичній сфері є пацієнт.

Отже, основним завданням фахової передвищої освіти є підготовка висококваліфікованого фахівця, який буде конкурентоспроможним на ринку праці. А це означає, що кінцевий споживач

послуг, яким є студент, окрім академічних знань повинен отримати низку інших компетенцій, які допоможуть йому в реалізації його професійної діяльності в майбутньому [4].

Під час вивчення освітнього компонента «Основи медсестринства» здобувачами Кам'янець-Подільського медичного фахового коледжу на практичних заняттях, у самостійній позааудиторній роботі використовую soft skills – м'які соціальні та навички успішності, що включають навички комунікації, лідерство, відповідальність, вміння працювати в критичних умовах, залагоджувати конфлікти, працювати в команді, керувати своїм часом, самостійно приймати рішення, критично мислити. Вивчаючи освітній компонент, разом зі здобувачами освіти вивчаємо важливі соціальні навички, такі як:

- вирішення проблем;
- творче мислення;
- робота в команді;
- внутрішньоособистісні навички: вміння розуміти себе;
- навички міжособистісного спілкування;
- комунікативні навички;
- лідерські здібності;
- позитивне ставлення до світу;
- вміння слухати.

Викладання освітнього компонента «Основи медсестринства» базується на визначенні таких soft skills:

- навички комунікації;
- вміння працювати в критичних умовах;
- вміння брати на себе відповідальність за прийняті рішення;
- лідерство + самостійність у професійних діях;
- успішна робота в команді;

- необхідність керувати своїм часом;
- здатність логічно і критично мислити;
- креативність;
- співчуття, милосердя;
- готовність прийти на допомогу;
- критичне ставлення до сучасності.

Навички XXI століття умовно ділять на:

HARD SKILLS – вузькоспеціалізовані, діють у сталих умовах і в межах однієї професії.

DIGITAL SKILLS – категорія виникла у зв'язку з глобальною диджиталізацією та цифровізацією нашого світу. Прикладом таких навичок є використання мультимедійної техніки. Для забезпечення наочності та зацікавленості здобувача освіти використовують слайди, короткі навчальні відеофільми з теми, багато з яких створені викладачами освітнього компонента та студентами на клінічних базах коледжу. Неоціненний ефект дають відеоматеріали, що демонструють прийоми під час проведення маніпуляційних заходів: перегляд може бути припинений в будь-який момент і повторений, чого не можна зробити з реальним хворим.

SOFT SKILLS – вони універсальні та допомагають досягти успіху в будь-якій професії, передбачають високі комунікаційні здібності та самоорганізацію, вміння довгострокового планування, командну роботу. Вчені з Гарварда та Стенфорда запевняють, що професійний успіх на 85% залежить саме від soft skills [5].

Завдяки «золотому сплаву» soft skills + hard skills випускники нашого коледжу досягають значних успіхів у медичній галузі. Для кращого засвоєння матеріалу під час проведення практичних занять з основ медсестринства у Кам'янець-Подільському медичному фаховому коледжі широке впровадження отримали такі методи навчання:

- імітаційне моделювання – вирішує зазда-

легідь підготовлену, конкретну ситуаційну задачу, яка має місце в практичній медицині. Такий метод підсилює цікавість до майбутньої професії, дозволяє наблизити здобувача освіти до реалій та вибрати правильну тактику у конкретній клінічній ситуації;

- ділова гра – особливість такого методу в імпровізованому розігруванні учасниками різних ролей у заданій проблемній ситуації. Мета ролівої гри – забезпечення переходу від пізнавальної мотивації до професійної. Роліва гра сприяє розвитку самостійного мислення, вмінню швидко приймати рішення в екстремальних ситуаціях,

виховує почуття відповідальності;

- практичний тренінг – основним акцентом є покрокове відпрацювання практичних навичок згідно з алгоритмом, а також практичний демонстраційний показ маніпуляцій та навичок, якими повинні володіти майбутні медичні працівники під час догляду за пацієнтами.

Hard skills: «тверді» навички, пов'язані зі знанням фундаментальних та спеціальних дисциплін, здобуттям практичної підготовки;

- незламність духу;
- відданість обраній справі, неухильне виконання професійних обов'язків;
- невтомне професійне вдосконалення впродовж життя.

Soft skills: «м'які» навички, рівною мірою необхідні як для повсякденного життя, так і для роботи;

- звичайне людське щастя в сім'ї, дітях, онуках, захопленнях;
- доброзичливість, щирий мотив – віддавати те, що набув: знання та досвід;
- приймати здобувачів освіти з повагою колеги і розумінням їх потреб [3].

Для закріплення та контролю знань з освітнього компонента «Основи медсестринства» досить ефективно застосовується онлайн-тестування на Національній освітній платформі Всеосвіта за допомогою різномірних тестових завдань. Здобувачі освіти виконують різні форми тестових завдань:

- відкрита форма – без зазначення відповіді;
- замкнена форма, яка передбачає: вибір однієї або декількох правильних відповідей; вибір альтернативної відповіді; встановлення відповідності; встановлення правильної послідовності.

Використання означених інноваційних методів навчання дає можливість кожному здобувачу

освіти не тільки теоретично ознайомитися з новою темою, а й підготуватися практично до проведення різних медичних маніпуляцій на фантомі.

Методика викладання у медичному коледжі має враховувати особливості об'єкта впливу – здобувача коледжу. Вивчення «Основ медсестринства» починається якраз в період звикання вчорашнього школяра до студентської самостійності. І не враховувати цих особливостей настрою і поведінки викладач не може. Окрім того, у теперішніх студентів досить сильна мотивація, як і пізнавальний інтерес до усіх наук, про які він давно чув, але з якими вперше зустрічається на власні очі у коледжі. Зазначимо, що в теперішній час основами медсестринського процесу цікавиться більшість здобувачів освіти медичного коледжу. Спочатку тому, що, вивчають його, опановують практичні навички по догляду за пацієнтами та практично відпрацьовують їх біля ліжка хворого, а потім починають розуміти, що знання з основ медсестринства вони можуть використовувати у своїй майбутній практичній роботі з людьми – пацієнтами, колегами, підлеглими і навіть керівництвом. Засвоєння знань здобувача освіти може скластися тільки завдяки змістовній співпраці з викладачем. Таким чином, викладач з перших своїх занять має прищепити любов до свого освітнього компонента і далі під час спілкування зі здобувачем освіти повинен постійно розкривати перед ними сучасні підходи викладання матеріалу та обов'язкове відпрацювання практичних навичок, протоколів обстеження, ситуаційних задач з прийняттям сестринських рішень, що дозволить краще засвоїти необхідні професійні навички для роботи в закладах охорони здоров'я. Вивчення здобувачами освіти будь-якої науки має одну мету – навчитися підходити до життєвих явищ, до практичних завдань з наукових позицій, тобто зі знанням всебічно вивченої справи.

Висновки. Педагогічний процес та медична практика щоденно вимагають від фахівця вирішення низки проблем, особистої відповідальності за прийняття важливих/доленосних рішень, які ґрунтуються на професійних знаннях. Успішний кінцевий результат такої діяльності буде залежати від вміння працювати в команді, проявляти лідерські якості і при цьому залишатися надійним командним гравцем зі сталими цінностями у житті. Такий світогляд спонукатиме до постійного самовдосконалення, розвитку емоційного інтелекту, пошуку нових форм впровадження комунікативної освіти у повсякденну практику тощо. Таким чином, набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості поєднувати базові клінічні знання з досвідом соціально-комунікативних цінностей стане передумовою розвитку найвищої професійної компетентності майбутнього медика. Така система профорієнтаційних змін вимагає кардинального переосмислення моделей навчання: переходу від трансляційної (лекційної/семінарської) до інтегрованої програми. Пропонується більш широке впровадження інтерактивних технологій, які дозволяють моделювати реальну професійну діяльність із використанням симуляторів (манекенів, тренажерів) для вдосконалення до автоматизму практичних навичок. Створення бази клінічних кейсів і їх використання у структурі навчання сприятимуть розвитку комунікативних навичок, вибудові засад професійних відносин у командній роботі, прояву кращих лідерських умінь презентувати власну позицію, креативно вирішувати завдання і при цьому залишатися чутливим до потреб інших, не втрачаючи критичну самооцінку [1]. Отже, спільне розуміння на рівні системи освіти та охорони здоров'я щодо нагальності вдосконалення навчальних програм із питань розширення поля комунікативної освіти дозволить покращити якість надання медичних послуг населенню на засадах БПР під час підготовки медичних кадрів, післядипломної освіти та впродовж багаторічної професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маланчук Л. М., Мартинюк В. М., Маланчук С. Л., Франчук У. Я., Франчук М. О. Сучасний погляд стратегії розвитку вищої медичної освіти крізь призму "HARD I SOFT SKILLS" // Медична освіта, 2023 (2). – С. 51–55. https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/14014/12950
2. Портал «Освіта нова» Всесвітній економічний форум : майбутнє професій і 10 топ-навичок для 2025 року. <https://osvitanova.com.ua/posts/4427-vseshvitnii-ekonomichniy-forum-maibutnie-profesii-i-10-top-navychok-dlia-2025-roku>
3. Видишева А. «TASlife» Блог» Soft skills М'які навички для успішної кар'єри майбутнього. <https://taslife.com.ua/blog/soft-skills>
4. Петренко Н.В., Мазур П.Є., SOFT SKILLS : модний тренд чи вимога сучасності // Українські медичні вісті, 2023 (15). – С. 50–53. <https://umv.com.ua/index.php/journal/article/download/327/312>.
5. Кам'янський фаховий медичний коледж <https://med.cc.ua/sotsialni-navychky-soft-skills/>

КОУЧИНГОВИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ

Ольга Куропятник,
викладач ВСП «Фаховий коледж харчових технологій
та підприємництва Дніпровського державного
технічного університету»

Анотація. У статті висвітлюється важливість використання інноваційних технологій в професійній освіті. Обговорюється питання, як покращити систему освіти, знайти правильну мотивацію для здобувачів освіти в сучасних умовах навчання. Надається загальна характеристика впровадження коучингу та навчальної діяльності сучасного викладача.

Abstract. The article highlights the importance of using innovative technologies in vocational education. The author discusses how to improve the education system and find the right motivation for students in modern learning environments. A general description of the introduction of coaching and the teaching activities of a modern teacher is given.

Відбувається швидке впровадження інтерактивних технологій у практику навчання. Ці технології стають необхідними та цікавими. Досить часто термін «інтерактивне навчання» ототожнюється з терміном «інноваційні методи навчання». Хоча до багатьох методів можна сміливо застосовувати ці терміни одночасно, але поняття мають відмінності. Виходячи із визначення інтерактивності, в процесі навчання має бути взаємодія як між тими, хто навчається, так і тим, хто навчає. Брати знання та вміння не лише від викладача, але й обмінюватися між собою. Це дає здобувачам освіти змогу активно долучатися до процесу навчання: ставити запитання, отримувати точніші та доступніші пояснення з незрозумілих для них розділів і фрагментів навчального матеріалу. Проте використання комп'ютерних технологій навчання чи інтерактивної дошки не відповідають такому визначенню інтерактивів, а лише можуть застосовуватися як технології, що активізують навчання. Повною мірою до інтерактивних технологій навчання можна віднести тренінги. Однією з таких технологій є коучинг.

Коучинговий підхід в освіті вже давно зарекомендував себе як технологія, завдяки якій можна підвищити мотивацію здобувачів освіти та сформувати свідоме ставлення до навчання.

У процесі коучингу відбувається розкриття потенціалу людини, розвиток її професійних та особистих якостей, які допомагають розвивати нові здібності та навички, що здатні не тільки підвищити ефективність роботи, а й спрямовані на покращення якості життя людини в цілому [1].

Освітній коучинг ґрунтується на тій же філософії змін, як і у тренінгах та у позитивній психології. Освітній коучинг базується на основі спортивної моделі коучингу, що означає, що ви можете бути задоволені теперішнім станом та ще маєте бажання досягти кращої ситуації через постійну роботу та тренінги. Освітній коучинг зорієнтований на дію та має в основі принцип навчання через дію. Його завдання побудовані на конструктивному досвіді, які через зворотний зв'язок представляють адекватні зміни. Таким чином, освітній тип коучингу спрямований на постійний професійний розвиток суб'єктів освітньо-

виховного процесу через навчання та тренінги. Кінцевою метою освітнього коучингу є професійний саморозвиток особистості. Використання механізму спрямованого саморозвитку, на якому ґрунтується освітній коучинг, забезпечить природно відповідний розвиток людини і надасть можливість ефективніше використовувати свої природні ресурси.

На сьогодні стоїть питання, як змінити або покращити традиційну систему освіти? Цим питанням щодня переймаються і педагоги, і здобувачі освіти. Знайти правильну мотивацію для здобувачів освіти в сучасних умовах стає все складніше. А отже, оновлення педагогічного процесу за допомогою сучасних інноваційних технологій є неминучим, бо тільки за цієї умови можна виховати відповідальну, комунікативно активну особистість, здатну реалізовувати свої можливості та приймати рішення у різних життєвих ситуаціях.

Якість модернізації сучасної освіти багато в чому залежить від характеру протікання інноваційних процесів і визначається особливостями такої інновації, інноваційним потенціалом середовища і педагогічного колективу. Сам викладач зобов'язаний знаходити, освоювати і адаптувати нові знання, щоб потім навчити цьому своїх здобувачів освіти. У свою чергу здобувачі повинні сприймати ці знання активно, інакше у них не сформуються навички самоосвіти, які на сьогоднішній день – чи не єдина стійка особистісна конкурентна перевага. Навчальна діяльність сучасного викладача має бути не чим іншим, як коучингом: викладач повинен бути більшою мірою тренером, ніж традиційним викладачем. Coaching (коучинг) означає наставляти, надихати, тренувати (за словником). Коучинг створює умови для формування суб'єкту діяльності, здатного до реалізації своїх потенціальних можливостей, самостійного прийняття відповідальних

рішень в різних ситуаціях життєвого вибору.

В сучасний час все більш розумієш, що феномен «коучинг» в освітньому закладі є принципово новим напрямом у педагогічній науці і практиці, в основу якого покладено формулювання і максимально швидке досягнення мети шляхом мобілізації внутрішнього потенціалу, засвоєння провідних стратегій отримання результату, розвиток і вдосконалення необхідних здібностей і навичок.

Технології коучингу – це поліпшення взаємостосунків між викладачем і здобувачем освіти,

коли викладач ефективно організовує процес пошуку здобувачами освіти кращих відповідей на питання, що їх цікавлять. Коучинг допомагає здобувачам освіти розвиватися, закріплювати нові навички і досягати високих результатів у своїй майбутній професії.

На сьогоднішній день коучинг відіграє роль технології, яка активно використовується для стимулювання самостійного пошуку знань та вирішення проблем здобувачами освіти. Викладачі, які прагнуть застосувати коучинг, створюють умови для розвитку індивідуальних можливостей здобувачів освіти та підтримки їхнього професійного зростання. Однією з основних характеристик коучингу є взаємодія та спрямованість на результат, що сприяє розвитку кращих навичок.

На практиці існують очікувані результати та можливості реалізації:

- системний супровід здобувача освіти, спрямований на ефективне досягнення важливих для нього цілей в конкретні терміни, в результаті чого у суб'єкта формується гнучкість і адаптивність до змін, здатність швидко і ефективно реагувати в критичних ситуаціях;
- партнерське комунікативне співробітництво, що допомагає досягати значних результатів у різних сферах життєдіяльності;
- безперервний процес розвитку, вдосконалення, розкриття потенціалу особистості для досягнення максимального результату;
- система взаємодії з коучем, із самим собою, з навколишнім світом;
- технологія, що дозволяє переміститися із зони проблеми в зону ефективного рішення;
- засіб сприяння, допомоги особистості в пошуку її власних рішень в будь-якій складній для неї ситуації;
- модель взаємодії суб'єктів, завдяки якій коуч-викладач підвищує рівень мотивації і відповідальності як у себе, так і у здобувачів освіти:

«вчиться сам і вчить інших»;

- особливе підтримує ставлення до здобувача освіти, що допомагає йому досягати своєї мети, самому вирішувати проблеми, реалізуючи власні здібності і можливості;

- вид індивідуальної підтримки особистості, що ставить своїм завданням професійне і особистісне зростання, підвищення персональної ефективності;

- спосіб, що складається із наступних кроків:

- 1) спільне визначення завдань для досягнення конкретної мети;

- 2) встановлення партнерських стосунків між викладачем і здобувачами освіти;

- 3) дослідження поточної ситуації (пробле-

ми);

- 4) визначення внутрішніх і зовнішніх перешкод на шляху до результату;

- 5) вироблення і аналіз можливостей для подолання труднощів у вирішенні проблеми;

- 6) вибір конкретного варіанта дій і складання плану дій;

- 7) домовленість про те, що конкретно має бути зроблено і у які терміни.

У нашій практиці коучинг-заняття завжди починається з огляду – що зроблено, що вдалося і що можна було зробити краще. Коучинг – це діалог тренера та групи, коли до процесу залучено всіх його учасників у міру їх власного бажання та можливостей. Активність тих, хто навчається, у процесі отримання знань зумовлена, перш за все, їх особистою мотивацією та амбіційністю, але формування повноцінного діалогу можливе лише за умов інтеракції під час навчального процесу.

На противагу однобічній комунікації, де викладач є фокусом уваги здобувачів освіти, за активної комунікації інтерактивні методи сприяють реалізації пізнавальних потреб тих, хто навчається, у режимі багатосторонньої комунікації та мінімальної сконцентрованості на точці зору викладача, де той, хто навчає, і ті, хто навчається, є рівноправними учасниками процесу. Як інтерактивна технологія, коучинг сприяє тому, щоб навчальний процес не був замкнений на викладача, роль якого полягає в тому, щоб забезпечувати інтеракцію учасників, які, в свою чергу, теж беруть на себе відповідальність за процес та результати, навчаючись на власному досвіді [2].

Учасники коучингових взаємодій доводять, що коучинг – важливий елемент в освіті. Це підтверджується у практичній освітній діяльності щодня. Час покаже, які коучингові цінності будуть збережені, а які не витримають випробування часом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рудницьких О.В. Коучинг як інтерактивна технологія в освіті // Вісник Дніпропетровського університету імені А. Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. – 2014. – № 2 (8).

2. Романова С.М. Коучинг як нова технологія в професійній освіті Електронний ресурс / С.М. Романова. – Режим доступу: <http://ecobio.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/viewFile/2145/2136>

БІОЛОГІЧНІ ЗАДАЧІ ЯК МЕТОД АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Світлана Волощинська,
викладач
ВСП «Ковельський промислово-економічний фаховий
коледж Луцького національного технічного
університету»

Анотація. Одним з найважливіших чинників засвоєння навчального матеріалу з біології є вміння розв'язувати задачі. У статті порушено питання пізнавальної активності студентів на заняттях з біології під час вивчення розділу «Спадковість та мінливість». Проаналізовано основні проблеми, з якими стикаються студенти під час застосування теоретичних знань на практиці та окреслено основні принципи роботи викладача.

Abstract. One of the most important factors in learning biology is the ability to solve problems. The article deals with the issue of students' cognitive activity in biology classes when studying the section "Heredity and Variability". The main problems faced by students in applying theoretical knowledge in practice are analyzed and the basic principles of the teacher's work are outlined.

Мета навчання біології згідно з навчальною програмою полягає у формуванні в студентів природничо-наукових компетентностей шляхом засвоєння системи інтегрованих знань про закономірності функціонування живих систем, їх розвиток і взаємодію, взаємозв'язок із довкіллям; розуміння біологічної картини світу та цінності таких категорій, як життя, природа, здоров'я; свідомого ставлення до природи як універсальної, унікальної цінності; застосування знань з біології та екології у повсякденному житті, оцінювання їх ролі для сталого (збалансованого) розвитку людства, науки та технологій [2].

На заняттях з біології я намагаюсь використовувати активні методи навчання, залучаючи студентів до співпраці, де кожен є рівноцінним учасником діалогу. Активність студентів – величина динамічна, яка здатна розвиватись в процесі навчання. Головне – це вміння викладача

спрямувати її на осмислене пізнання нового матеріалу, спонукати студентів думати, розвиваючи логічне мислення і помічаючи причинно-наслідкові зв'язки. Не менш важливим є взаємозв'язок теоретичного матеріалу з повсякденним життям, так як студентам має бути цікаво пізнавати світ. Крім того, студент має отримувати задоволення від навчання, відчувати себе успішним. Цьому сприяє ситуація успіху, яка неможлива без позитивного вирішення поставленого завдання. Однією із умов стимулювання інтересу до біології є розв'язування різноманітних задач.

Задача – це мета діяльності, задана сукупністю умов, яка має бути досягнута шляхом перетворення цих умов відповідно до певної процедури. Завдання включає в себе вимоги (цілі), умови (відоме) і бажане (невідоме), сформульовані у вигляді запитань. Між цими елементами існують певні зв'язки і залежності, які допомагають

шукати і визначати невідоме через відоме.

Наразі не існує загальноприйнятої класифікації біологічних задач. Узагальнюючи напрацювання науковців та практиків, запропоновано такі їх типології:

I. За характеристикою невідомого: текстові; розрахункові.

II. За рівнем пізнавальної діяльності: алгоритмічні; пізнавальні; творчі.

III. За дидактичною метою (змістом).

Також можна класифікувати: задачі з ботанічним змістом; задачі з зоологічним змістом; задачі з біології людини; задачі із загальної біології; задачі з молекулярної біології; екологічні задачі, еволюційні задачі, генетичні задачі, задачі з міжпредметним змістом [4].

Найпоширеніша помилка, якої припускаються студенти, розв'язуючи задачі, полягає в тому, що вони починають розв'язувати їх негайно, не розуміючи, про що йдеться. У багатьох випадках міркування студентів є нелогічними, а пояснення розв'язків не відповідають або суперечать елементарним правилам фізики чи математики. Серед інших недоліків – помилки у вимірюванні величин, нераціональні та неточні обчислення.

Виділяють чотири основні етапи розв'язання будь-якої задачі:

- 1 етап – запис умови та аналіз задачі.
- 2 етап – складання плану рішення.
- 3 етап – виконання і запис рішення задачі.
- 4 етап – аналіз результатів.

Третью етапу розв'язання задач, як правило, приділяється багато уваги. Це пов'язано з тим, що тільки розвиваючи грамотність і культуру запису умов і шляхів вирішення проблем, формується здатність їх вирішувати.

У процесі викладання біології та екології за-

дачі виконують кілька функцій: навчальну, мотиваційну, розвивальну, виховну [4].

Біологічні задачі суттєво відрізняються від математичних і фізичних, кожна з яких має справу з унікальною формою життя. Розв'язання таких задач вимагає не лише знань біології живих організмів, а й умінь застосовувати знання з математики, фізики та хімії, будувати логічні ланцюжки, робити висновки та продумувати експерименти для доведення тих чи інших версій.

Особливу зацікавленість у розв'язанні задач студенти проявляють під час вивчення

розділу «Спадковість і мінливість», коли відбувається засвоєння біологічних знань на творчому рівні. Освітня роль таких задач полягає в тому, що в процесі їх виконання ніби оживає генетична символіка, термінологія, відбувається засвоєння теоретичних основ генетики та селекції. Студенти цікавляться розв'язуванням генетичних задач, так як це дозволяє з'єднати абстрактне з конкретним, поєднати теоретичні узагальнення з практичним матеріалом. У процесі вирішення задач студенти не лише засвоюють термінологію, але й набувають вміння передбачати, аналізувати процеси, встановлювати зв'язки між окремими явищами спадковості. Це сприяє створенню цілісного уявлення про закони генетики, формуванню генетичного мислення [3].

Тому задачі з розділу «Спадковість і мінливість» вибираю такі, які найбільш наближені до життя – вивчаємо успадкування ознак людини. Такий тип задач завжди цікавить студентів, залучаючи до навчального процесу навіть ледачих. Вони розв'язують генетичні задачі такого типу без особливої напруги, з цікавістю, легко і логічно оперуючи поняттями.

Під час вивчення нового матеріалу знання і навички студентів формуються поетапно, тому я використовую принцип від простого до складного, коли студент встигає не лише вивчити матеріал, але й осмислити його. Розв'язування задач з генетики можна почати з таких, як:

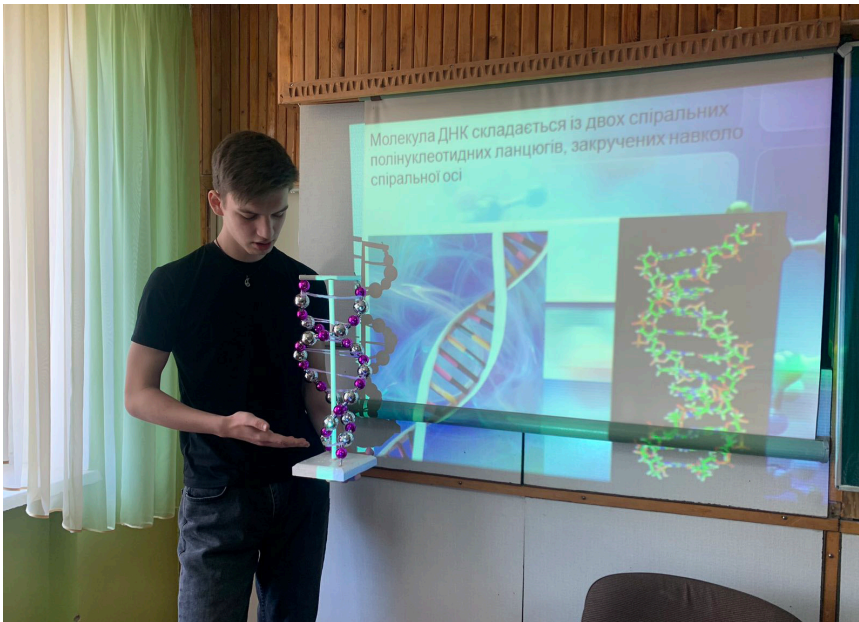
Задача 1. Які зиготи утворяться з таких гамет: 1) F і F; 2) F і f; 3) AD і aD; 4) ad і Ad?

або

Які типи гамет утворюють організми з такими генотипами:

а) AABVCC; б) AABVCCc; в) AaBVCC; г)

AaBbCc?

Задача 2. У квасолі чорне забарвлення насінневої шкірки А домінує над білим забарвленням а. Схрещування двох чорнонасінневих рослин дало $\frac{3}{4}$ рослин із чорним насінням і $\frac{1}{4}$ з білим. Визначте генотипи обох батьків.

Вміння записувати генотипи особин є важливим вмінням для студентів у подальшому вивченні матеріалу і розв'язуванні задач з генетики. Вирішення біологічних задач має встановити своєрідний місток від простого до складного, що дає змогу розвивати у студентів логічне мислення, зокрема здатність аналізувати та формувати раціональні прийоми розумових дій.

Не залишаю поза увагою і складання родоводів, що викликає безпосередній інтерес у студентів і розвиває їхню індивідуальність у процесі свідомої та вмотивованої особистої діяльності.

Наприклад:

Задача 3. Створіть схему родоvodu за умовою задачі. «Пробанд – дівчинка, яка має симпатичні ямки на щоках. Її брат і сестра ямок не мають. Мати дівчинки також має ямки на щоках, а батько – ні. У матері дівчинки два брати, один із них – з ямками, другий – ні. Бабуся пробанда за материнською лінією – з ямками, а дід – ні. Які генотипи усіх членів сім'ї?». Визначте характер успадкування ознаки.

Студенти часто намагаються створити власне генеалогічне дерево, що демонструє розвиток умінь грамотно використовувати набуті знання у повсякденному житті.

Поетапне вивчення матеріалу включає в себе розв'язок задач з використанням законів Г. Менделя з поступовим переходом до інших закономірностей успадкування ознак.

Наприклад:

Задача 4. У людини здатність краще володіти правою рукою домінує над здатністю володіти лівою рукою, а ген кароокості – над геном блакитного забарвлення очей. Гени, що зумовлюють ці ознаки, знаходяться в різних хромосомах. Кароока праворука дівчина вийшла заміж за блакитноокого ліворукого хлопця. Якими можуть бути діти, якщо дівчина була дигетерозиготною?

Задача 5. Чоловік з кучерявим волоссям одружився з дівчиною з прямим волоссям. Яким буде потомство, якщо відомо, що пряме волосся –

рецесивна ознака, а кучеряве волосся не повністю домінує над прямим. Яке буде потомство у їх дітей, якщо вони будуть вступати до шлюбу з особами, які мають пряме волосся?

Ускладнений варіант задач.

Задача 6. У пологовому будинку в одну ніч народилося 4 немовлят, які мали групи крові о, А, В і АВ. Групи крові 4-х батьківських пар були:

1) о і о; 2) АВ і о; 3) А і В; 4) В і В.

Чотирьох немовлят можна з повною ймовірністю розподілити по цих батьківських парах. Як це зробити?

Слід відзначити, що задачі на успадкування ознак, пов'язаних зі статтю, використовуються мною на наступному етапі заняття.

Тема «Генетика статі» є досить цікавою і актуальною для студентів, особливо такі задачі. Ми спочатку розбираємо схему хромосомного визначення статі і з'ясовуємо, що у більшості роздільностатевих видів стать майбутнього організму визначається в момент запліднення певним поєднанням статевих хромосом у зиготі.

Задача 7. Чоловік страждає дальтонізмом, його дружина здорова і гомозиготна за домінантного алелю гена нормального зору. Які можуть бути діти у цієї пари?

Варті уваги і задачі, де відомі генотипи/фенотипи потомства і потрібно написати генотипи батьків.

Наприклад:

Задача 8. До шкільного куточка живої природи принесли двох сірих кроликів (самку і самця), вважаючи їх чистопородними. Але у F₂, серед їх онуків, з'явилися чорні кролики. Якими були генотипи принесених батьків? (Сірий колір хутра –

домінантна ознака).

Не обходжу увагою і творчі завдання, рекомендую як домашні вправи.

Задача 9. Використовуючи закон чистоти гамет, розберіться докладно, яким буде розщеплення за тригібридного схрещування. Визначте, скільки при цьому утворюється генотипів і фенотипів і в якому співвідношенні [5,1].

Під час розв'язання будь-якої задачі спочатку створюються умови для мобілізації отриманих раніше знань з наступним встановленням причинно-наслідкових зв'язків і, як наслідок, відбувається узагальнення та систематизація знань. На

завершальному етапі алгоритму студент формулює висновки, що на мою думку, є ключовим моментом, у засвоєнні нового матеріалу і кінцевою метою навчання.

Розв'язування генетичних задач дозволяє на конкретних прикладах зрозуміти механізм фенотипічного прояву ознак, які успадковуються.

Слід відзначити, що не менш важливу роль у засвоєнні нового матеріалу відіграють різноманітні і різнопланові тестові завдання, біологічні диктанти та інші види завдань, які активно використовують на заняттях разом із задачами.

Матеріал з розділу «Спадковість і мінливість» є досить складним, але використання різноманітних підходів до вивчення нового матеріалу сприяє активізації навчальних здібностей студентів та підвищенню їх інтересу до нового матеріалу.

Отже, навчальна діяльність студента – це складний пізнавальний процес, рух від невідомого до відомого і завдання викладача полягає в тому, щоб скеровувати цю пізнавальну діяльність студентів, під час якої вони можуть не лише поповнювати свої знання, але й вдосконалювати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андерсон О. А. та ін. Біологія і екологія : підруч. для 10 кл. закладів загальної середньої освіти : рівень стандарту / О. А. Андерсон, М. А. Вихренко, А. О. Чернінський. – Київ : Школяр, 2018. – 216 с.
2. Біологія і екологія. 10–11 класи. Рівень стандарту : навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.
3. Карташова І. І. Біологічна задача : зміст, розв'язання, методика використання : навчально-методичний посібник. – Херсон : ПП Вишемирський В.С. – 2015. – 104 с.
4. Комарова О. В. Методика навчання біології. Практичний курс. Ч. 2 : методичні інструкції до проведення практичних занять з дисципліни «Методика навчання біології» / О. В. Комарова. – Ч. 2. – Кривий Ріг : КДПУ, 2018. – 51 с.
5. Соболев В. І. Біологія і екологія (рівень стандарту) : підруч. для 10 кл. закл. заг. серед. освіти / В. І. Соболев. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2018. – 272 с.

ПЕДІАТРІЯ І ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА

Тетяна Поліщук,
Ніна Курдюмова,
викладачі Конотопського фахового медичного коледжу

Анотація. Як доводить наша багаторічна викладацька діяльність, використання літературних творів під час вивчення дитячих хвороб приносить позитивні результати в навчанні; є цікавим не тільки для студентів, а й для викладачів.

Abstract. As our long-term teaching activity proves, the use of literary works in the study of childhood diseases brings positive results in learning; it is interesting not only for students but also for teachers.

Кажуть, що людина знаходить свою професію за покликанням, але буває й так, що професія знаходить людину за відповідними спорідненими якостями, тому часто викладацька діяльність – це мистецтво: мистецтво спілкування та вміння за нетривалий час заняття створити цілий маленький світ.

Отже, викладач – це винахідник. Без втілення в освітній процес нових ідей навчання стає нецікавим, до речі, не тільки для студентів, але й для самого викладача. Як наслідок, зникає прагнення до вивчення певної теми і, врешті-решт, самої дисципліни.

Зв'язок медичної дисципліни з художньою літературою додає нових фарб та, як ковток свіжого повітря, надихає і заохочує до навчання, здобуття майбутньої професії.

Педіатрія не є виключенням, тим паче, що захворюваність на деякі дитячі хвороби, вивчення яких передбачено програмою, суттєво знизилась останнім часом.

Це стосується зокрема гострої ревматичної лихоманки, яка за останні 10 років практично не діагностується в дитячому віці. На допомогу

студентам під час вивчення цієї патології прийде роман видатного американського письменника Ірвіна Шоу «Люсі Краун».

Ірвін Шоу (1913 – 1984)

Один з героїв цього твору, хлопчик-підліток 13 років на ім'я Тоні Краун, перехворів на ревматизм (гостру ревматичну лихоманку), має ураження серця і очей, і на час початку описуваних подій перебуває на реабілітації – відпочиває з батьками на приміській сімейній віллі.

Події відбуваються у 1937 році в Америці у м. Хетфорт. Автор наголошує, що хлопчик переніс важку форму хвороби, адже «...Тоні мало не помер, і тільки чудо врятувало його від смерті». Батьки хлопчика, мати Люсі і батько Олівер, разом з другом родини – лікарем Семом Петтерсоном – прикладали максимум зусиль під час періоду реконвалесценції захворювання, забезпечивши дитину помірним фізичним навантаженням: «...ходили на рибалку, плавали, прогулювались у лісі, щоб ненав'язливо створити у Тоні враження, що він веде активний і нормальний для тринадцятирічного хлопця спосіб життя, але водночас намагались позбавити його від перенапруження...». В той же час батько хлопця просить лікаря відверто поспілкуватися з Тоні і донести до нього «...авторитетний вирок, не підказаний любов'ю» про наслідки хвороби, а саме: «...не сподіватися дожити до зрілої старості».

Далі, під час розмови з двадцятирічним юнаком на ім'я Баннер, що залучається до догляду за Тоні у якості компаньйона, батько хворого хлопця повідомляє, що «...в минулому році він (Тоні) переніс ревматизм. Це дало ускладнення на зір і серце, і йому ще довго треба буде оберігати себе». Крім того, Тоні довелося пропустити цілий рік навчання у школі у зв'язку з хворобою.

Отже, отриманої інформації вже буде достатньо, щоб викладачу на літературному прикладі сформулювати такі питання:

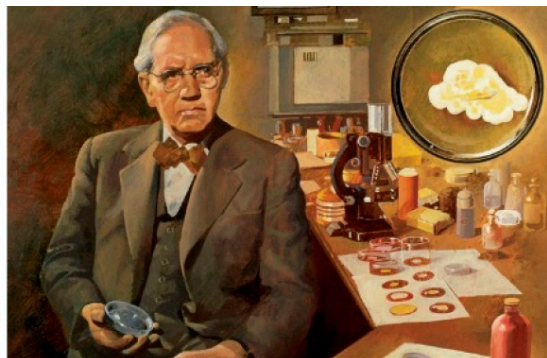
- етіопатогенез гострої ревматичної лихоманки;
- клінічні прояви хвороби;
- діагностичні критерії, зокрема великі, такі як кардит;
- ускладнення, пов'язані з формуванням набутої вади серця, ураженням очей, нервової системи.

В літературному та історичну аспекті з'ясовуємо також питання лікування та вторинної профілактики гострої ревматичної лихоманки. Підкреслюємо, що події роману припадають на тридцять – сорокові роки двадцятого століття.

Не буде зайвим нагадати студентам, що датою винаходу першого антибіотику вважається 28 вересня 1928 року. Честь цього відкриття належить англійському вченому Александеру Флемінгу, який назвав виділену речовину пеніциліном.

Флемінг довго вдосконалював новий препарат, але вивести ефективну культуру йому не вдалося. Це зробили в 1940-му році англо-німецький біохімік Ернст Боріс Чейн і англійський бактеріолог Говард Волтер Флорі. У 1945 році Флемінг, Флорі і Чейн отримали Нобелівську премію з фізіології і медицини «За відкриття пеніциліну і його цілющої дії при різних інфекційних хворобах».

І тільки з 1952 року синтетичний пеніцилін почав широко застосовуватись у світовій медичній

**Александр Флемінг, Ернст Боріс Чейн,
Говард Волтер Флорі**

практиці. Історичну довідку щодо цих фактів рекомендуємо студентам знайти самостійно.

Отже, на час подій роману хворий на ревматизм підліток, а в подальшому дорослий чоловік, не отримував ефективного етіотропного антибактеріального і протирецидивного лікування та вторинної біцилінопрофілактики, в результаті чого, вочевидь, хвороба мала важкі наслідки: ускладнення з боку серця (не виключена набута вада серця).

Для закріплення матеріалу теми пропонуємо студентам оцінити сучасні протоколи лікування і профілактики гострої ревматичної лихоманки, доказову базу їх ефективності.

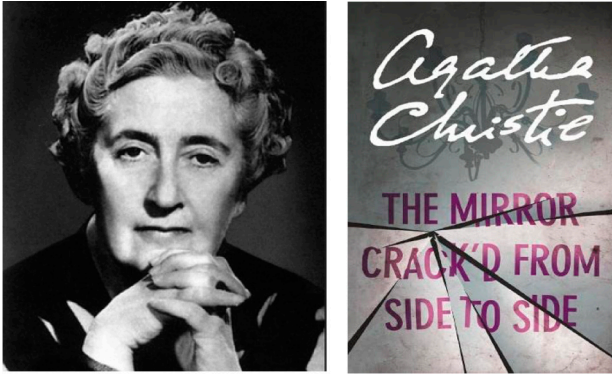
Хоча в літературному творі не вказується конкретна патогенетична терапія хвороби дитини, не буде зайвим проведення порівняння ефективності протизапальних лікарських засобів.

Події роману охоплюють тривалий період життя героя твору Тоні Крауна, починаючи з 12 – 13 років до дорослого віку, коли він вже сам став батьком. Це дає можливість ретельно прослідкувати всю історію хвороби, чітко визначити анамнез та катамнез хвороби, зробити виважені порівняння і висновки, обґрунтування, припущення про наслідки хвороби у разі дотримання або недотримання сучасних протоколів лікування.

Вкрай цінними також є психологічні аспекти взаємовідносин батьків і дитини, що проходять через весь роман, що мабуть є основною думкою автора. Ці питання дають можливість викладачу залучити студентів до відвертої дискусії про моральні цінності.

Використання в освітньому процесі запропонованого роману Ірвіна Шоу спонукає викладача і студентів до вивчення такої складної хвороби, як гостра ревматична лихоманка, сприяє розвитку клінічного мислення.

Звернемося також до літературних творів «королеви детективу» Агати Крісті. Стане в пригоді під час вивчення інфекційних хвороб у дітей її роман «Дзеркало тріснуло».

Агата Крісті (1890 – 1976)

У творі описується класичний випадок захворювання на «коров'ячу краснуху – червону висипку».

Хітер Бедкок під час своєї хвороби, яка супроводжувалася незначним підвищенням температури та висипкою і мала легкий перебіг, все ж таки пішла на зустріч з видатною кінозіркою Мариною Грегг, щоб отримати її автограф. Актриса, як з'ясувалося в подальшому, була вагітною. От як описує цю зустріч сама героїня: «Раптово в день концерту у мене піднялась температура, і лікар каже – треба лежати. Але я вирішила – ні, так просто не здамся. Та і відчувала я себе зовсім непогано. От піднялася, як слід підфарбувалася – і туди. Мене їй (Марині Грегг) представили, ми з нею хвилини три поговорили, вона навіть дала мені автограф. Краще не придумаєш. Я той день ніколи не забуду. Міс Марпл уважно подивилась на неї.

- Сподіваюсь, на Вашому здоров'ї це ніяк не відобразилося? – спитала вона занепокоєно.

Хітер Бедкок посміхнулась:

- Ніяк. Ще ніколи в житті я не відчувала себе так гарно. Я вважаю, якщо прагнеш чогось досягти... треба ризикувати. Я завжди так і роблю».

Але наслідки цієї зустрічі були жахливі. Марина Грегг народила хвору дитину з психоневрологічними розладами. З цієї причини у неї самої почалися нервові розлади і вона почала приймати наркотики. Хітер Бедкок під час повторної зустрічі з акторкою через декілька років нагадала їй про першу зустріч, і як наслідок – була отруєна нещасною матір'ю.

З характеристики, яку дає міс Марпл Хітер Бедкок, з'ясується така риса її характеру як

егоцентричність, тобто хоча ця жінка завжди намагається допомагати людям, в той же час ніколи не занурюється у їх проблеми, вважає власну думку єдиною правильною, і, як наслідок, нехтує безпекою інших.

Під час аналізу подій роману вимальовуються характерні особливості хвороби – червоної висипки:

- особливості етіології – збудник хвороби дуже контагіозний і навіть короточасне спілкування (3 хвилини) з хворою призводить до зараження;

- особливості шляхів передачі інфекції – крім повітряно- краплинного є ще й трансплацентарний;

- особливості ураження – значна загроза для вагітних, плода та майбутньої дитини;

- особливості клінічних проявів – легкий перебіг у дорослих і дуже важкі наслідки для плода і майбутньої дитини з ураженням зокрема нервової системи.

Для кращого засвоєння навчального матеріалу теми пропонуємо студентам наступні завдання:

- 1) Провести диференційний діагноз кору з червоною висипкою.

- 2) Скласти план профілактичних заходів:

- а) для конкретного літературного випадку;

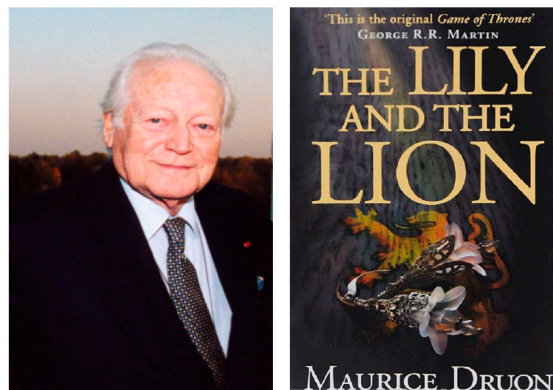
- б) у загальному масштабі.

- 3) Визначити карантинні заходи.

- 4) Запропонувати певні власні варіації у хід подій твору, щоб запобігти трагічним наслідкам для всіх героїв.

- 5) Ознайомитися з чинними протоколами профілактики та лікування червоної висипки.

Приклад вродженої патології у дітей можна знайти у художньо- історичному романі «Коли король руйнує Францію» із серії «Прокляті королі» видатного французького письменника Моріса Дрюона.

Моріс Дрюон (1918 – 2009)

Автор роману до того ж був видатним істориком-медієвістом, певний час працював на посаді міністра культури Франції (1973 – 1974 рр.), мав доступ до історичних архівів і писав дуже ціка-

ві художні твори на підставі дійсних історичних фактів і подій.

Отже, опис хворобливого хлопчика-дофіна, майбутнього короля Франції Карла V, наштовхує студентів на думку про певну вроджену патологію у дитини. От як характеризує Моріс Дрюон стан дитини: «...Дофін був напівкалікою: варто йому було підняти навіть не надто важкий будь-який предмет або міцно стиснути пальці в кулак, як його права рука відразу ж набрякала і ставала якскраво-фіолетовою».

Відомо як історичний факт, що на час зачаття дитини юні батьки тільки-тільки одужали від якоїсь хвороби, що, вочевидь, і призвело до певної мутації. З великою долею ймовірності мова йде про рідкісну вроджену хворобу лімфатичної системи – периферичну лімфедему, яка призводить до стійкого і прогресивного збільшення розмірів враженого органу. Вона зустрічається вкрай рідко з частотою від 1:1200 до 1:15000 пологів.

Лікар відвідує хворого короля Карла VI Божевільного (мініатюра з "Хронік" Фруассара)

Карл V у колі родини (1377 рік, церковна фреска)

Пропонуємо студентам провести порівняльний диференційний діагноз між хворобою Мілроя з аутосомно-домінантним типом успадкування та хворобою амніотичних тяжів, що є вродженою, але не спадковою патологією.

Цікаво, що якщо проаналізувати генеалогічне королівське дерево династії Валуа, до якої належав Карл V і якого сучасники прозвали Мудрим за заслуги перед країною, то чітко простежуються спадкові психоневрологічні розлади у Карла VI Божевільного (син Карла V), Карла VII (онук Карла V) та Людовіка XI (правнук Карла V).

Можливо, це наслідок чисельних споріднених шлюбів, які практикувалися в династіях Капетингів та Валуа. До речі, Карл V Мудрий був одружений із власною кузиною Жанною де Бурбон, мати якої походила із роду Валуа.

На підставі наведених фактів маємо можливість залучити студентів до самостійної роботи з різноманітних напрямів:

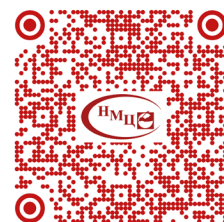
- дослідницької роботи з визначення типу успадкування розладів здоров'я дітей;
- встановлення ймовірних діагнозів;
- визначення сучасних можливостей пренатальної діагностики;
- методів планування сім'ї.

Висновки. Як доводить наша багаторічна викладацька діяльність, використання літературних творів під час вивчення дитячих хвороб приносить позитивні результати в навчанні; є цікавим не тільки для студентів, а й для викладачів, тому що:

1. Значно підвищується зацікавленість у вивченні певної теми і в цілому педіатрії.
2. Розвиває аналітичне мислення (твори Агати Крісті).
3. Дозволяє аналізувати психологічні аспекти стосунків батьків і дітей (твори Ірвіна Шоу).
4. Створює зацікавленість у вивченні всесвітньої історії (романи Моріса Дрюона).
5. Підвищує якість знань, умінь та навичок студентів.

Як бачимо, наведені літературні твори зміцнюють міждисциплінарні зв'язки педіатрії з медичною біологією, психіатрією, хірургією, інфектологією, внутрішніми хворобами, фармакологією та іншими дисциплінами.

Список використаних джерел

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Людмила Май,
канд. філол. наук, методист
Стелла Варгаракі, завідувачка відділення
КЗ «Одеський обласний базовий медичний
фаховий коледж»

Анотація. У статті звернено увагу на один з перспективних освітніх методів, запропонованих сучасними інформаційними технологіями, – віртуальну реальність, яка моделюється комп'ютером. Мета статті – узагальнення накопиченого досвіду використання VR-технологій в освітньому процесі. Наведено приклад використання програми «Pharmacy Simulator» – віртуальної аптеки для відпрацювання практичних навичок.

Abstract. The article is dedicated to one of the most perspective educational methods which are offered by modern information technologies – virtual reality, which is simulated with a computer. The purpose of the paper is to summarize the accumulated experience in studying the possibilities of using VR – technologies in educational process. The article examines the using of «Pharmacy Simulator» program-a virtual drugstore for practicing practical skills.

У освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти навчальні інформаційні системи, що використовують комп'ютерні технології, відіграють дуже важливу роль, оскільки повне залучення в освітній процес за допомогою спостереження за максимально реалістичною картинкою підвищує мотивацію й успіхи в отриманні знань, стимулює мозкову діяльність. В якості одного з перспективних освітніх методів сучасні інформаційні технології пропонують нове освітнє середовище – віртуальну реальність (VR), яка моделюється комп'ютером і розглядається в якості особливого інформаційного середовища, в якому всі об'єкти представлені в трьох вимірах. Віртуальна реальність є одним із інструментів, що може посприяти підвищенню рівня освіти за допомогою занурення та інтеграції з навчальними дисциплінами, починаючи від науки та техніки і закінчуючи іноземними мовами та соціальними науками.

В основі навчання із застосуванням вірту-

альної реальності лежать іммерсивні технології – віртуальне розширення реальності, що дозволяє краще сприймати і розуміти навколишню дійсність. Вони в буквальному сенсі занурюють людину в обране середовище [2].

VR в освіті може бути використана для відображення абсолютно нереальних сценаріїв, проте для навчальних цілей вона може моделювати середовище, у якому студент працюватиме і створюватиме безпечне середовище, де можна перевірити сценарії, що будуть або занадто складними, або небезпечними для виконання в реальному житті. «Сценарій – це детально розроблений план виконання будь-якого завдання у віртуальному середовищі. Він складається зі списку дій та відповідних їм віртуальних сцен (зображень). Що більший список, то реальніше виглядає віртуальна реальність, але водночас ускладнюється процес створення симуляцій» [2].

Впровадження систем віртуальної реальності у навчання має великий потенціал для підви-

щення ефективності освітнього процесу та залучення здобувачів освіти. Ось деякі переваги цього підходу:

1. Іммерсивність: VR дозволяє студентам заглибитися в навчальний матеріал, створюючи іммерсивне середовище, яке може бути привабливішим та запам'ятовуванішим, ніж традиційні методи навчання.

2. Практичний досвід: за допомогою VR можна створити імітацію реальних ситуацій, з якими можуть стикнутися фармацевтичні працівники у своїй професійній діяльності. VR дозволяє студентам відпрацювати практичні навички і реагувати на різні сценарії через систему діалогів та взаємодії з віртуальними пацієнтами та клієнтами.

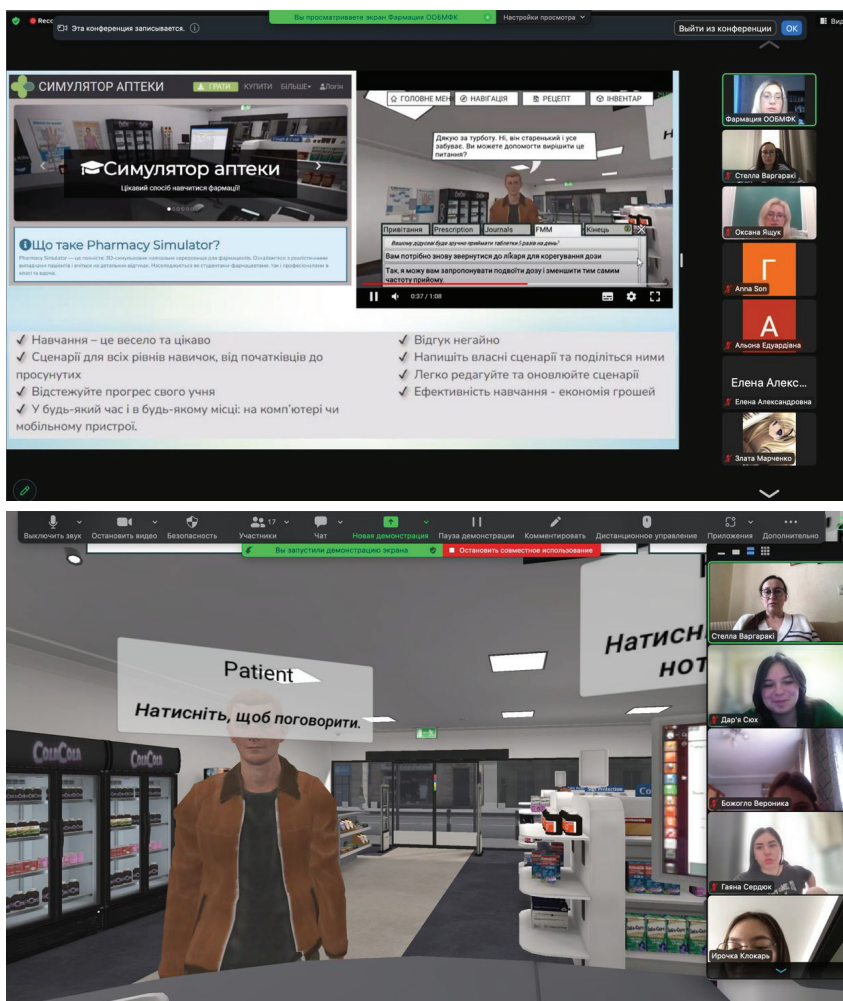
3. Індивідуалізація: VR дозволяє налаштувати навчання під індивідуальні потреби студента, створюючи персоналізовані сценарії та завдання.

4. Глобальне навчання: використання VR може дозволити здобувачам освіти з усього світу співпрацювати та навчатися разом у віртуальних класах, збільшуючи доступність освіти.

5. Мотивація: інтерактивність та ігрові елементи, які часто притаманні VR, можуть підвищити мотивацію студентів та зробити навчання більш цікавим та захоплюючим.

Проте існують і виклики, пов'язані з впровадженням віртуальної реальності у навчання, такі як вартість обладнання та розроблення контенту, потреба в підготовці викладачів для використання цих технологій, а також питання щодо безпеки та етики використання VR у навчальних цілях. Однак зростаючі можливості цієї технології та позитивний вплив на навчальний процес, свідчать про те, що вона має потенціал стати важливою складовою сучасної освіти.

Особливо це стосується галузей, де висока точність, акуратність та розуміння деталей є ключовими. Однією з таких галузей є фармацевтична освіта. Впровадження системи віртуальної реальності у навчання для студентів, які здобувають освіту за освітньо-професійною програмою «Фармація, промислова фармація», може відкрити нові перспективи та підвищити якість їхньої підготовки.

Для здобувачів освіти ОПП «Фармація, промислова фармація» існує багато можливостей використання систем віртуальної реальності в освітньому процесі:

1. Вивчення лікарських препаратів: за допомогою VR можна створити інтерактивні моделі лікарських препаратів, їх хімічні структури та механізми дії. Це дозволить студентам краще розуміти властивості та застосування різних лікарських засобів.

2. Тренування навичок у випуску ліків: VR може використовуватися для симуляції відпуску рецептурних та безрецептурних лікарських засобів, дотримуючись законодавства України. Студенти можуть відпрацювати алгоритм дій з приймання рецептів та відпуску за ними лікарських засобів, враховуючи лікарську форму, дозування, умови відпуску тощо.

3. Навчання фармацевтичної опіки: включає в себе використання VR для створення ситуацій взаємодії між фармацевтом і пацієнтом. Це дозволяє підібрати оптимальну лікарську форму та спосіб введення препарату, надати консультації з правил використання різних форм ліків, дозування, взаємодії з іншими препаратами, їжею, алкоголем та нікотинном. Також обговорюються

оптимальний час прийому ліків, можливий негативний вплив на функції органів і систем організму, а також умови зберігання препарату.

4. Розвиток комунікаційних навичок: ВР може бути використано для тренування емпатії та співпереживання, розвитку навичок для встановлення довіри з пацієнтами, здатності уважно слухати пацієнтів, сприймати їхні скарги та запитання, а також навичок врегулювання ситуацій, коли виникають непорозуміння або конфлікти.

Впровадження ВР у навчання фармацевтичних фахівців може покращити їх здатність до аналізу та прийняття рішень у сфері фармацевтики, а також збільшити мотивацію та зацікавленість у навчанні. Однак важливо враховувати необхідність підготовки викладачів та інвестиції у необхідне обладнання та розроблення контенту.

Здобувачі освіти спеціальності 226 ОПП «Фармація, промислова фармація» долучилися до вивчення програми «Pharmacy Simulator» – віртуальної аптеки для відпрацювання практичних навичок. «Pharmacy Simulator» – це 3D-симульоване навчальне середовище для

фармацевтів, побудоване на системі діалогу за різними сценаріями. Сценарії призначені для розвитку у здобувачів освіти знань, навичок, поведінки, які можуть знадобитися на робочому місці фармацевтичного працівника. Викладачі циклової комісії фармацевтичних дисциплін проводять апробацію Pharmacy Simulator на практичних заняттях з освітніх компонентів «Організація та економіка фармації», «Фармакологія», «Фармацевтична опіка», «Побічна дія лікарських засобів». Також вони проходять навчання зі створення сценаріїв, щоб адаптувати матеріали для студентів коледжу.

Отже, впровадження системи віртуальної реальності у навчання для здобувачів освіти фармацевтичних спеціальностей може приносити численні переваги, такі як збільшення мотивації, підвищення якості навчання та підготовки, а також забезпечення доступу до освіти для широкого кола студентів. Це може сприяти підготовці кваліфікованих та компетентних фармацевтів, готових до викликів сучасного медичного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горбаченко В.І. Роль систем віртуальної реальності для освіти. Звітна науково-практична конференція Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України : матеріали наук.-практ. конф., 11 лютого 2021 р., м.Київ / упоряд. : О.П. Пінчук, Н.В. Яськова. – Київ : ІІТЗН НАПН України, 2021. – С. 25–27.
2. Климнюк В.Є. Віртуальна реальність в освітньому процесі // Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил. –2018. – № 2(56). – С. 207–212.
3. Трач Юлія. VR-технології як метод і засіб навчання // Збірник наукових праць. Освітологічний дискурс. – 2017. – № 3–4. – С. 18–19.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ

Курс "Створення електронних засобів навчання на платформі "Освітній хаб" hub.nmcbook.com.ua"

Для того, щоб викладачі уникали труднощів, які виникають при створенні авторських електронних засобів навчання, у Науково-методичному центрі створено Освітній Хаб, платформу на якій педагоги, після короткого навчання, можуть самостійно створювати авторські освітні ресурси. Тільки після проходження масового відкритого онлайн-курсу педагогам буде надано доступ до платформи <https://hub.nmcbook.com.ua>.

Просимо враховувати наступні аспекти:

співпраця та обмін ресурсами: педагоги можуть об'єднуватися для створення спільних електронних освітніх ресурсів, що дозволить зменшити часові витрати. Спільне використання ресурсів також сприяє обміну знаннями та педагогічним досвідом.

Залучення студентів: у процесі створення електронних освітніх ресурсів можна залучати студентів, що дозволить їм розвивати власні цифрові навички та брати активну участь у освітньому процесі.

Етичні та правові аспекти: потрібно враховувати авторські права та етичні стандарти при створенні та використанні електронних освітніх ресурсів, щоб уникнути порушень та конфліктів.

Курс "Створення електронних засобів навчання на платформі "Освітній хаб" hub.nmcbook.com.ua" складається з семи відеолекцій, текстових матеріалів відеолекцій, матеріалів для самостійного вивчення та підсумкового контролю знань. Навчання відбувається на платформі kursik.com.ua

ВЕБІНСТРУМЕНТАРІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПІДТРИМКИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Наталія Білокура,
методист Львівського фахового коледжу
будівництва, архітектури та дизайну

Анотація. У статті проаналізовано тести як ефективний засіб контролю в навчанні української мови, розкрито можливості тестового контролю на заняттях української мови та літератури в ЗФПО. Презентовано використання конструктора тестів платформи «Всеосвіта. Спільнота активних освітян», розглянуто використання тестування під час проведення підсумкового контролю. Зроблено акцент на перевагах цього методу порівняно з традиційними методами контролю. Проаналізовано питання педагогічного тестування як способу виміру оцінювання успішності і навчання.

Abstract. The article analyzes tests as an effective means of control in teaching the Ukrainian language, reveals the possibilities of test control in Ukrainian language classes in the institutions of professional pre-higher education. The use of the test designer of the platform "Vseosvita. Community of Active Educators" is presented. The use of testing during final control is considered. The emphasis is placed on the advantages of this method in comparison with traditional methods of control. The issues of pedagogical testing as a way of measuring the assessment of performance and learning are analyzed.

Забезпечення рівного доступу всіх громадян до вищої освіти – одна з проблем сучасного українського суспільства. Для вирішення цього питання в Україні створена система оцінювання освіти, складовою якої є ЗНО/НМТ для бажаючих вступити до закладів вищої освіти.

На сучасному етапі розвитку освіти особливе місце посідає пошук ефективних методів визначення рівня навчальних досягнень здобувачів освіти. Тестові технології, як на мене, є найефективнішим методом, бо він передбачає об'єктивність оцінювання знань, умінь і навичок у процесі практичної діяльності. Сьогодні роль тестування як універсального інструмента контролю знань здобувачів освіти швидко зростає, відбувається активне впровадження тестів у навчальний процес і створюються всі передумови

для розвитку системи управління якістю освіти. Тестування дає змогу мобільно перевірити, як студенти засвоїли той чи інший матеріал, оцінити рівень засвоєного та скоригувати прогалини в знаннях.

Досвід проведення ЗНО показує, що протягом навчального року викладачі-словесники мають постійно готувати студентів до особливої форми контролю – тестування. Для сучасного педагога важливо використовувати різноманітні тестові завдання під час проведення різних видів оцінювання, практикувати навички виконання тестових завдань диференційних форм і ступеня складності.

Досить актуальним є використання тестів під час занять української мови та літератури, адже такий метод педагогічної діяльності підсумовує

досягнення студентів в опануванні відповідної теми, готує їх до ЗНО/НМТ. Розпочинати роботу над мовним матеріалом треба з опрацювання теорії. Наступний крок – застосування знань на практиці, а саме – під час виконання тестових завдань.

Проблему розробки тестів у різні часи опрацьовувало багато науковців. Серед них В. Аванесов, А. Анастасі, М. Бернштейн, Н. Гронланд, П. Клайн, О. Майоров, М. Челишкова та інші. В Україні цю проблему досліджують І. Булах, А. Гривко, Ю. Жук, Ю. Ковальчук, В. Леонський, Г. Леонська, О. Ляшенко, С. Науменко, Л. Паращенко та інші.

На сьогодні є безліч визначень педагогічних тестів. За визначенням В.С. Аванесова, "педагогічний тест – це система паралельних завдань зростаючої складності, специфічної форми, що дає змогу якісно й ефективно оцінювати рівень та структуру підготовленості учнів" [1. с.18]. За визначенням В.С. Кіма, "педагогічний тест – це система тестових завдань різної складності, яка дає змогу якісно й ефективно вимірювати рівень та структуру підготовленості випробуваних" [2. с.131].

Людина, яка складає тести, мусить посилено та глибоко вивчити всі навчальні програми, підручники, посібники, чітко уявляти мету та завдання навчання. Ефективне застосування тестів вимагає від викладача ознайомлення з типами тестових завдань, загальними підходами до їх створення та особливостями оцінювання.

Протягом 4-х років я прихильниця та користувач сучасної платформи «Всеосвіта. Спільнота активних освітян» – вебінструментарію організації та підтримки дистанційного навчання. Функціонал «Тести» дозволяє зареєстрованим викладачам у будь-який зручний час створювати власні тести для проведення самостійних і модульних контрольних робіт. Розділ пропонує і диференційовану систему оцінювання, яку викладач може обрати самостійно, і багато функцій для організації тестування. Окрім можливості створення восьми типів запитань, налаштування тестування за своїми параметрами, перегляду детальної статистики відповідей, на цій платформі реалізували принцип, що унеможли-

лює списування правильних варіантів. Тести на «Всеосвіті» користуються популярністю серед учасників освітнього процесу, адже саме здобувачі освіти можуть безперервно отримувати нові знання, а педагоги – перевіряти рівень засвоєного матеріалу і створювати різноманітні завдання. Для проведення тестування всеосвітня постійно оновлюють функціонал, створюють нові опції, які відкривають для нас, педагогів, безліч можливостей у використанні. У період дистанційного навчання я почала розробляти власні тести на «Всеосвіті». Під час складання тестів з української мови я керуюся такими критеріями:

- а) тести мають охоплювати важливі питання теми;
- б) вони мають бути правильними – виключати можливість формулювання багатозначних відповідей;
- в) тести мають бути однозначними – не допускати подвійного тлумачення;
- г) вони мають бути дієвими стосовно тих знань, які потрібно перевірити;
- ґ) тестові завдання треба формулювати стисло, чітко.

Зараз у моїй бібліотеці 130 тестів закритої форми з української мови та літератури: орфографія, фразеологія, морфологія, синтаксис,

культура мови, пунктуація, фонетика, будова слова; цитати з творів, паспорт творів (тема/ідея/ключові слова, географія, жанр, історія написання), автори творів, вчинки героїв, літературні родини, присвяти та епіграфи до творів, теорія літератури, угруповання, напрями. Є також і тести формату ЗНО/НМТ.

Систематичне тестування стимулює здобувачів освіти працювати самостійно, підвищує їхній рівень підготовки. Отже, є якісним і об'єктивним засобом оцінювання навчальних досягнень студентів на заняттях української мови та літератури і підготовки до ЗНО/НМТ.

Тестові завдання зменшують час очікування студентами результату. Тому в наш час тестування – це спосіб ефективно перевірки результатів навчання та рівня готовності до тієї чи іншої діяльності.

Неабияке значення в освоєнні здобувачами освіти тестових технологій має оволодіння ними алгоритмів виконання тестових завдань різних типів, рівня складності, обов'язкове здійснення аналізу результатів тестування, з'ясування типових помилок та визначення шляхів їх усунення.

Викладач має пам'ятати, що на виконання завдань з вибором однієї правильної відповіді треба відводити орієнтовно одну хвилину, а кількох правильних відповідей або встановлення відповідності – півтори хвилини.

Тестування є найоб'єктивнішою формою оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти. За допомогою тестування викладач може швидко відстежувати якість засвоєння кожним студентом навчального матеріалу, особливо з допомогою онлайн-перевірки. Тестові завдання

можна використовувати для поточного, тематичного та підсумкового контролю, особливо у форматі ЗНО/НМТ. Контроль та оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів освіти є важливим елементом освітнього процесу. Сучасний викладач має так організувати навчальний процес, щоб контроль навчання був його обов'язковим елементом. Також тестування забезпечує рівні умови під час контролю за формуванням у здобувачів освіти знань, умінь і навичок, виключає суб'єктивізм в оцінюванні результатів перевірки, допомагає одержати інформацію про успішність кожного здобувача освіти. Якщо за результатами тестування систематично вести облік виконання завдань кожним студентом, то можна зрозуміти рівень навчальних досягнень окремих здобувачів освіти і групи в цілому. За результатами тестування (попереднього, тематичного, підсумкового та ін.) викладач може будувати матрицю навчальних досягнень студентів, відслідковувати їхню індивідуальну структуру знань і вмінь, а також власні недопрацювання [4. с.10]. Це забезпечить індивідуалізацію навчального процесу для кожного.

Вважаю, що тестові завдання мають значні переваги над іншими формами контролю: вони дозволяють за короткий час перевірити великий обсяг вивченого матеріалу, швидко діагностувати оволодіння студентами основного рівня підготовки і з окремих тем, і курсу в цілому.

Застосування сучасних тестових технологій поруч із традиційними формами контролю на заняттях української мови та літератури забезпечує якісну підготовку здобувачів освіти до ЗНО/НМТ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Якимець Н., Мирончук Н.М. Тестування як метод оцінювання знань, умінь, навичок студентів // Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном : збірник наукових праць / за заг. ред. д.п.н., проф. С. С. Вітвицької, к.п.н., доц. Н. М. Мирончук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 160–162.
2. Короткий тестологічний словник-довідник. – Київ : Грамота, 2008. – 160 с.
3. Тестові технології оцінювання ключових і предметних компетентностей учнів основної і старшої школи : монографія / за ред. Ляшенка О. І., Жука Ю. О. – Київ : Педагогічна думка, 2014. 200 с.
4. Олександр Виноградов. Тести як соціальна інновація в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.fulbrifht.org.ua
5. Махомед М.Х. Тестові технології оцінювання якості освіти школярів // Педагогічний пошук. – №1 (81) – 2014.
6. Л.С. Смолінчук. Тестування як метод оцінювання навчальних досягнень студентів <http://www.bim-bad.ru>
7. І.О. Петухова. Тестування в освіті України крізь призму розвитку психолого-педагогічної науки : монографія. – Ірпінь, 2014 <http://www.asta.edu.ua>

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ТА КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ХІМІЇ ЗАСОБАМИ МОБІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Божена Буркут,
викладач
Чернівецького фахового коледжу
технологій та дизайну

Анотація. Науково-технічний прогрес просочується у повсякденне життя, а також, і в освітній процес. Особливо ефективним під час вивчення хімії, біології і екології є використання інтерактивних методів та форм навчання, які дозволяють значно спростити сприйняття навчального матеріалу для здобувачів освіти. Гострота екологічної ситуації зростає, що вимагає формування у студентів екологічної культури особистості природоцентричного типу. У статті піднімаються питання застосування комп'ютерно орієнтованих засобів, включаючи використання технологій мобільного навчання на заняттях хімії в процесі формування екологічної свідомості та культури студентів.

Abstract. Scientific and technological progress is seeping into everyday life, as well as into the educational process. Especially effective in the study of chemistry, biology and ecology is the use of interactive methods and forms of teaching, which can greatly simplify the perception of educational material for students. The severity of the environmental situation is increasing, which requires the formation of students' environmental culture of a nature-centered personality. The article raises the issue of the application of computer-oriented tools, including the use of mobile learning technologies in chemistry classes in the process of forming students' environmental awareness and culture.

Реалії та вимоги сучасного світу стимулюють науково-технічний прогрес, який непомітно крок за кроком просочується у наше повсякденне життя. Це стосується також і освітнього процесу. Сьогодні вимагає як від викладачів, так і від студентів максимального використання всіх можливостей, що існують на цей час.

Актуальним і тісно пов'язаним з цим питанням є глобальна проблема сучасності, яка полягає в тому, що гострота екологічної ситуації постійно зростає. Тому саме у формуванні екологічної культури особистості природо-центричного типу сьогодні вбачається можливість подо-

лання екологічної кризи, вирішення екологічних проблем.

Сучасні інноваційні педагогічні технології мають важливе значення під час проведення занять з хімії в профільній школі. У освітньому процесі інноваційні технології застосовуються зокрема для формування наукових переконань через створення комплексу умов для розвитку творчого потенціалу студентів з використанням комп'ютерно орієнтованих засобів навчання.

При цьому екологічну свідомість можна успішно формувати на основі ідеальної динамічної моделі майбутнього типу відносин суспіль-

ства і природи. Внутрішній світ кожної людини пов'язаний з ноосферою і впливає на неї. Формування екології у внутрішньому світі людини сприятливо впливатиме на ноосферні процеси. Практична взаємодія зі світом природи здійснюється з акцентом на оволодінні технологіями естетичного засвоєння природних об'єктів, наприклад, прояві почуттєво-естетичної сприйнятливості до них.

Основні аспекти інформаційно-комунікаційної культури особистості спрямовані на формування системи понять і термінів, практичних вмінь і навичок у галузі комп'ютерно-інформаційних технологій, базових знань про загальні принципи застосування ІКТ, формування культури творчої діяльності. Оскільки в сучасних реаліях в умовах війни не завжди є можливість використовувати ІКТ повною мірою, доцільно використовувати мобільне навчання, яке проходить незалежно від місця знаходження і відбувається з використанням портативних технологій.

Психологічні особливості процесу формування екологічної свідомості в юнацькому віці детермінують концентрацію педагогічних зусиль на формуванні відповідної системи уявлень і на освоєнні систематичних технологій взаємодії особистості зі світом природи. Зокрема хімія забезпечує можливість вивчати методи боротьби із забрудненням довкілля. У процесі роботи над формуванням бази екологічних знань відбувається постійний обмін отриманою інформацією між студентами, що сприяє створенню гармонійних відносин між людиною і природою, їх сталого співіснування.

Навчаючись за допомогою мобільних пристроїв, здобувачі освіти можуть отримувати доступ до освітніх ресурсів, створювати контент в навчальній аудиторії та за її межами.

Необхідно формувати потребу студентів самостійно здобувати знання. Також важливо поєднувати різноманітні технології навчання.

Водночас, формування екологічної культури забезпечується наступними методами:

- освітою як ключовим чинником у розв'язанні екологічних проблем;
- публічними ініціативами – поширенням екологічної культури шляхом інформаційних кампаній;
- споживчою поведінкою: від вибору екологічно чистих продуктів до ефективного використання ресурсів.

Технології мобільного навчання все частіше застосовуються як під час дистанційного, так і під час очного навчання. Використання цих технологій розширює можливості викладача та

студентів у процесі реалізації навчання. Сучасні інноваційні технології відкривають студентам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, дають нові можливості для творчості, знаходження і закріплення будь-яких професійних навичок, життєвих, ключових компетентностей, зокрема екологічної компетентності на заняттях хімії, дозволяють реалізовувати принципово нові форми і методи навчання.

Найдоцільнішим є впровадження комплексної моделі в якості демонстрації під час пояснення нового матеріалу (особливо коли мають справу з процесами, які не спостерігаються у повсякденному житті або ж із процесами та природними явищами, спостереження яких пов'язане із значними труднощами), розв'язання практичних задач з екологічним змістом тощо.

Зокрема зараз є доступ до освітніх ресурсів, що містять програмне забезпечення, електронні інтерактивні посібники, віртуальні лабораторні роботи, відео- та аудіоматеріали, що допомагають в ефективному викладанні хімії, з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, водночас включаючи формування, розвиток і вдосконалення екологічної культури та свідомості.

Однією з важливих складових екологічної культури є розповсюдження цінностей сталого розвитку. При цьому є важливою екоцентрична свідомість студентів, зокрема, в наступних аспектах:

- сприяння сталому розвитку в сучасному суспільстві, зокрема використанням компетентностей, здобутих під час вивчення хімії;
- самосвідомість студентів: розуміння свого місця в природі та відповідальності за неї також завдяки знанням, отриманим на заняттях хімії;
- залучення до участі в екологічних ініціативах та діяльності, спрямованих на збереження природи із застосуванням світогляду, сформованого за допомогою хімії.

Електронне навчання, яке включає в себе також і мобільне навчання, може бути суттєвим доповненням до традиційного. Наприклад, використання графічного планшета на стаціонарному ПК чи ноутбучі на робочому місці або вдома надає широкі можливості для демонстрації наочностей в режимі реального часу. Таке застосування є актуальним і з метою вдосконалення екологічної свідомості та культури. При цьому заклади освіти можуть сприяти формуванню екоцентричної свідомості, включаючи зокрема:

- диференційовані курси з хімії та екології;
- дослідницькі проекти;

- екоініціативи студентських груп під час вивчення хімії;
- спільнотні проекти з охорони природи та сталого розвитку, включаючи хімічну складову (компетентність).

Однак використання мобільних технологій має певні обмеження та недоліки. Основною помилкою студентів є переконання, що мобільне навчання у поєднанні з дистанційним може повністю замінити очне аудиторне.

Несумісність різних форматів файлів, операційних систем, невеликі розміри екранів гаджетів також викликають певні складнощі.

Водночас ефективному формуванню екологічної свідомості та культури також сприяють:

- освітні програми та використання мультимедіа;
- позакласні заходи групи з хімії, що містять екологічний зміст та розвиток критичного мислення;
- волонтерська діяльність, екологічні стажування із застосуванням хімічної компетентності.

Отже, можливості мобільних гаджетів кожного дня зростають, як і підтримка ними основних

універсальних стандартів. Тож використання цих технологій у навчанні, безумовно, потрібно поєднувати з традиційними формами навчання. Це розширює можливості доступу до навчальної інформації, зменшує фізичну прив'язаність студентів до місця перебування, надає можливість викладачу забезпечувати навчальний процес у дистанційній та змішаній формах, використовувати інтерактивні завдання тощо.

Також, в сучасному світі, екологічне виховання студентів є надзвичайно важливим. Інвестування в екологічне виховання студентів є інвестицією у майбутнє, оскільки вони можуть відігравати ключову роль у збереженні природи та розв'язанні екологічних проблем.

Хімічна освіта, включаючи екологічну компетентність та зазначений підхід до формування екоцентричної свідомості серед студентів дозволять ефективніше забезпечувати збереження природи для сталого майбутнього.

Таким чином, екологічна освіта разом з хімічною компетентністю перетворюється на спосіб життя людини на сучасному етапі її існування на Землі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інноваційні технології у формуванні тривірневої екологічної освіти / М. М. Орфанова, М. М. Орфанова, Т. М. Яцишин, О. І. Рибак // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія «Екологія». – 2016. – Вип. 14. – С. 98–101.
2. Засєкіна Т. М. Досвід упровадження інтегративного підходу в навчанні природничих предметів // Педагогічні інновації : ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. пр. – Вип. 2 (25). – Київ : Інститут обдарованої дитини, 2020. – С. 45 – 50.
3. Булгакова О.О. Використання ІКТ на уроках хімії та біології // Таврійський вісник освіти, 2015. – № 1 (49). – С. 103 – 108.
4. Орфанова М. М., Яцишин Т. М. Екологізація освітнього процесу : екологічна освіта та виховання // Екологічний вісник. – 2015. – № 6. – С. 23–24.
5. Дяденчук А. Ф., Пшенична Н. С. Формування екологічної грамотності здобувачів освіти шляхом інтеграції знань із фізики та хімії // Роль і місце психології і педагогіки у формуванні сучасної особистості : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф. – Харків : Фактор, 2020. – С. 24–28.

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ – ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Ірина Полющенко,
Андрій Сороченко,
викладачі ВСП «Київський фаховий коледж
комп'ютерних технологій та економіки НАУ»

Анотація. У статті обґрунтовується важливість використання міждисциплінарних зв'язків у ході підготовки майбутніх фахівців зі спеціальностей «Галузеве машинобудування», «Автоматизація та комп'ютерно інтегровані технології». На основі спільності змісту міждисциплінарних зв'язків представлена побудова цілісної системи навчання у коледжі, що є важливою умовою реалізації комплексного підходу до підготовки фахових молодших бакалаврів.

Abstract. The article substantiates the importance of using interdisciplinary links in the training of future specialists in the specialties “Industrial Engineering”, “Automation and Computer Integrated Technologies”. On the basis of the commonality of the content of interdisciplinary links, the construction of a holistic system of education in the college is presented, which is an important condition for the implementation of an integrated approach to the training of professional junior bachelors.

Процес реформування системи освіти, зокрема фахової передвищої, вимагає врахування реалій сучасного життя, вимог ринку праці, перспектив розвитку країни.

Забезпечення міждисциплінарних зв'язків – одне з основних завдань освіти, враховуючи затвердження нового Стандарту фахової передвищої освіти за освітньо-професійним ступенем фаховий молодший бакалавр (Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.11.2021р. № 1202).

В системі підготовки кадрів, як і в цілому для всіх технічних спеціальностей, останнім часом особливо гостро постає питання модернізації, пов'язане з пошуком ефективних технологій розвитку професійно важливих якостей майбутніх фахівців. Аналіз останніх досліджень [1, 2, 3] свідчить, що «інтеграція – це створення нового цілого на основі виявлення однотипних елементів та частин із кількох раніше розрізнених оди-

ниць (навчальних предметів, видів діяльності та ін.)» [4, с. 46].

Одним із засобів, що використовується для досягнення інтеграції в змісті освіти вважаємо міждисциплінарні зв'язки, які сприяють формуванню цілісних знань студентів.

Суттєвий вклад у розв'язання проблеми міждисциплінарних зв'язків було зроблено теорією проблемного навчання (О. Матюшкін, В. Оконь), теорією поетапного формування розумових дій (П. Гальперін, Н. Тализіна), психологічними узагальненнями способів дій (Б. Ананьєв, О. Кабанова-Меллер).

Виокремлення в курсах загальноосвітніх предметів матеріалу, що може бути використаний на заняттях зі спеціальних дисциплін, насичення занять задачами, прикладами, проблемними запитаннями та ситуаціями професійного характеру сприяє вихованню у здобувачів освіти ціннісного ставлення до своєї професії.

У діяльності на основі міждисциплінарних зв'язків виникає стійка залежність: широта пізнавальних інтересів – усвідомлене сприйняття міждисциплінарних завдань – потреба в пізнанні міждисциплінарних зв'язків – творчий підхід – вміння мислити системно – пізнавальна самостійність студента. Включення в процес навчання міждисциплінарних зв'язків як стимулу пізнавального інтересу якісно перетворює інші його стимули.

Це відбувається внаслідок того, що освітній процес є системою, в якій всі компоненти знаходяться в структурно-функціональному зв'язку і зміна одного з них порушує ці зв'язки і викликає необхідність системного підходу до організації всього процесу.

Міждисциплінарна інтеграція у професійній підготовці майбутніх фахівців з галузевого машинобудування та автоматизації та комп'ютерно інтегрованих технологій вирішує такі проблеми:

- розвиток компетентності здобувача освіти як процес формування і розвитку його професіоналізму;
- особистий розвиток, особиста самореалізація і, власне, саме практичне застосування компетентностей у професійній діяльності, яке поєднує у собі комплекс якісних характеристик людини [3].

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень щодо забезпечення міждисциплінарних зв'язків між окремими навчальними дисциплінами, практично немає досліджень, які стосуються методики забезпечення зв'язків фахових дисциплін зі спеціальностей «Галузеве машинобудування» та «Автоматизація та комп'ютерно інтегровані технології».

Спираючись на дослідження, які проводилися на матеріалах підготовки фахового молодшого бакалавра у ВСП «Київський фаховий коледж комп'ютерних технологій та економіки НАУ», спробуємо представити досвід випускової комісії спеціальностей 133 та 151 з метою демонстрації формування професіоналізму майбутнього фахівця із застосуванням міждисциплінарної інтеграції.

Матеріали і методи. Для презентації результатів дослідження використано такі методи: теоретичні – аналіз наукових джерел; вивчення й узагальнення передового досвіду щодо застосування міждисциплінарних зв'язків у межах освітнього процесу закладу фахової передвищої освіти на прикладі ВСП «Київський фаховий коледж комп'ютерних технологій та економіки НАУ».

В поточному навчальному році на засіданні методичної ради було розглянуто питання «Між-

дисциплінарна інтеграція – формування професіоналізму майбутнього фахівця (з досвіду комісії спеціальностей 133 Галузеве машинобудування та 151 Автоматизація та комп'ютерно інтегровані технології)». Ділимося своїм досвідом роботи та надаємо матеріали, які були представлені на засіданні методичної ради.

Доповідь «Міждисциплінарна інтеграція – формування професіоналізму майбутнього фахівця (з досвіду комісії спеціальностей 133 Галузеве машинобудування та 151 Автоматизація та комп'ютерно інтегровані технології)»

Слайди 2 – 29

Слайд 2

Вступ.

Фахівцю з автоматизації та комп'ютерно інтегрованих технологій необхідні вміння програмувати мікроконтролери, автоматичні регулятори, мати глибокі знання з обчислювальної та мікропроцесорної техніки, інформаційних технологій, технічної механіки, електроніки, мікроелектроніки.

Слайд 3

Фахівцю з галузевого машинобудування необхідні вміння: здійснювати аналіз і проектувати машини, механізми та обладнання різного призначення; розробляти сучасні технології їх виробництва та керування ними; проектувати інструменти та технологічне оснащення з використанням сучасного програмного забезпечення; програмувати процес обробки на верстатах із сучасними системами ЧПК; забезпечувати якісну експлуатацію.

Ці всі вміння можна отримати тільки під час вивчення різних дисциплін.

Слайд 4

Поняття про міждисциплінарні зв'язки.

Основним завданням сучасної підготовки професійних кадрів є формування цілісної системи універсальних знань, умінь і навичок, що неможливо без здійснення міждисциплінарних зв'язків в процесі навчання.

Міждисциплінарні зв'язки дозволяють виділити головні елементи змісту освіти, передбачити розвиток системоутворювальних ідей, понять загальнонаукових прийомів навчальної діяльності, можливості комплексного застосування знань з різних предметів та дисциплін під час навчальної діяльності здобувачів освіти; допомагають формуванню у здобувачів освіти цілісного уявлення про майбутню професію і взаємозв'язку між дисциплінами, що робить знання більш практично

орієнтованими.

Слайд 5

Міждисциплінарні зв'язки забезпечують:

- узгоджене в часі вивчення різних навчальних дисциплін з метою їх взаємної підтримки;
- обґрунтовану послідовність у формуванні понять;
- єдність вимог до знань, умінь і навичок;
- ліквідацію невиправданого дублювання в змісті навчальних дисциплін;
- показ спільності методів, які застосовуються в різних дисциплінах (генералізація знань);
- розкриття взаємозв'язку знань;
- підготовку здобувачів освіти до оволодіння сучасними технологіями.

Слайд 6

Класифікація міждисциплінарних зв'язків.

Розрізняють попередні, супутні та перспективні міждисциплінарні зв'язки.

До попередніх відносять зв'язки, які визначаються навчальною інформацією двох або більше дисциплін та проявляються в обмежених, але послідовних періодах навчального року.

До супутніх зв'язків відносять ті, які визначаються інформацією двох і більше навчальних дисциплін, що діють в одні і ті ж синхронні періоди навчального часу.

Перспективні зв'язки визначаються як зв'язки, що обумовлені навчальною інформацією двох або більше навчальних дисциплін, які діють впродовж тривалого періоду навчального часу (два, три і більше семестри).

Слайд 7

Роль міждисциплінарних зв'язків у формуванні системи знань.

Відомо, що розвиток розумових та професійних здібностей залежить від кількості накопичених знань та від їх системності. Сформувати систему знань, спираючись тільки на одну навчальну дисципліну, неможливо, оскільки багато конкретних одиниць знань є в більшості випадків результатом вивчення не однієї дисципліни, а декількох. Тому система професійних знань передбачає структурний взаємозв'язок: між поняттями окремих предметів; між загальнодидактичними закономірностями та фактичним матеріалом.

Використання міждисциплінарних зв'язків на заняттях дозволяє:

- підвищити мотивацію студентів до вивчення дисципліни;
- краще засвоїти матеріал, підвищити якість знань;
- активізувати пізнавальну діяльність студентів на заняттях;
- полегшити розуміння студентами професій-

них явищ і процесів, що вивчаються;

- аналізувати, зіставляти факти з різних галузей знань;
- здійснювати цілісне наукове сприйняття майбутньої професії;
- якнайповніше реалізувати професійно-освітні можливості кожного студента.

Слайд 8

Підготовка фахових молодших бакалаврів ведеться за освітньо-професійними програмами «Технологія обробки матеріалів на верстаках і автоматичних лініях» та «Автоматизація та комп'ютерно інтегровані технології», які розроблені робочими групами випускової комісії спеціальностей 133 і 151 відповідно до законів України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII, «Про фахову передвищу освіту» від 06.06.2019 № 2745-VIII (далі – Закон 2745), «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII.

Одним із розділів освітньо-професійної програми є наявність структурно-логічної схеми послідовності вивчення освітніх компонентів. Структурно-логічна схема дозволяє повною мірою реалізувати компетентнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців.

Слайд 9

Розглянемо особливості реалізації міждисциплінарних зв'язків на заняттях спеціальностей 133 і 151 в прикладах.

133 Галузеве машинобудування

Слайд 10

Зв'язок: фізики, технічної механіки, навчальної слюсарної практики, основ конструювання ДМІМ, металорізальних верстатів, технологічного оснащення, практики на здобуття робітничої професії, виробничої технологічної практики.

Під час вивчення тем поєднуються зусилля у вивченні матеріалу з декількох дисциплін. Відбувається формування та виконання наступних спеціальних компетентностей:

СК1. Здатність застосовувати типові методи природничих та технічних наук для розв'язування професійних практичних завдань галузевого машинобудування.

СК2. Здатність оцінювати параметри працездатності матеріалів, конструкцій та машин у процесі експлуатації та знаходити відповідні рішення для забезпечення їх надійності, зокрема і за наявності деякої невизначеності.

СК3. Здатність використовувати знання й практичні навички в галузі конструкторської та технологічної підготовки виробництва.

Слайд 11

Фізика (3 семестр)

Тема. Елементи кінематики у прямолінійному та криволінійному русі.

Під час вивчення теми здобувачі освіти ознайомлюються з основними поняттями кінематики. Вивчається рух матеріальних тіл у просторі з геометричної точки зору, тобто не враховуючи маси тіл, сил, які діють на них, та причин виникнення руху на повсякденних прикладах.

Слайд 12

Технічна механіка (4 семестр)

Тема. Кінематика матеріальної точки.

Метою вивчення теми є визначення закону руху матеріальної точки і кінематичних характеристик руху. Розглядаються основні питання кінематики: траєкторія, відстань, шлях, прискорення.

Слайд 13

Навчальна слюсарна практика (4 семестр)

Під час проходження навчальної слюсарної практики здобувачі освіти узагальнюють набуті теоретичні знання дисциплін практичними вправами, а саме – розрахунок режимів різання.

Слайд 14

Основи конструювання деталей машин і механізмів (5 семестр)

Дисципліна надає здобувачам освіти глибоке розуміння основних понять і законів механіки, інженерних методів розрахунків, а також підходить до проєктування механізмів машин, конструювання їх деталей, які використовуються під час створення сучасних механізмів і машин.

Під час виконання практичних робіт студенти використовують набуті знання з фізики та технічної механіки для розрахунку зубчастих, пасових та ланцюгових передач.

Слайд 15

Металорізальні верстати і автоматичні лінії (5 семестр)

Дисципліна формує у студентів знання з принципів побудови кінематичних зв'язків з метою формоутворення поверхонь, норм експлуатації металообробного обладнання, проєктування та налагодження верстатів, розрахунків їх основних вузлів, механізмів та деталей.

Дисципліна базується на попередніх знаннях з фундаментальних та професійно орієнтованих дисциплін, зокрема таких, як «Фізика», «Технічна механіка», «Основи конструювання деталей машин і механізмів» та ін.

Слайд 16

Технологічне оснащення (6 семестр)

Під час вивчення дисципліни здобувачі освіти розглядають питання з конструювання та розрахунку пристроїв для механічної обробки. Дисципліна дає змогу на основі технічних ідей створювати нові технологічні пристосування та технічно грамотно експлуатувати їх.

Слайд 17

Практика на здобуття робітничої професії (6 семестр)

Слайд 18

Виробнича технологічна практика (7 семестр)

Метою практики є оволодіння навичками роботи на металорізальних верстатах. Використовуючи знання з фізики, технічної механіки, основ конструювання деталей машин і механізмів, металорізальних верстатів і автоматичних ліній, здобувачі освіти не мають проблем щодо налагодження, ремонту і експлуатації металообробного обладнання.

Слайд 19

Кваліфікаційна робота (8 семестр)

Кваліфікаційна робота – підсумкова самостійна робота студента, що завершує вивчення дисциплін «Фізика», «Технічна механіка», «Основи конструювання деталей машин і механізмів», «Металорізальні верстати і автоматичні лінії», «Технологічне оснащення». Результатом є проєктування технологічної оснастки. Після успішного захисту проєкту здобувачі освіти отримують диплом фахового молодшого бакалавра з галузевого машинобудування.

Слайд 20

151 Автоматизація та комп'ютерно інтегровані технології

Слайд 21

Зв'язок: комп'ютерних технологій та програмування, вищої математики, теорії автоматичного регулювання та автоматичних регуляторів, числових методів, автоматизації технологічних процесів, монтажно-налагоджувальної навчальної практики, виробничої технологічної практики.

Відбувається формування та виконання наступних спеціальних компетентностей:

СК1. Здатність застосовувати базові знання з математики в обсязі, необхідному для використання математичних методів у галузі автоматизації.

СК2. Здатність застосовувати знання із загальної фізики, електротехніки та електромеханіки, електроніки і мікропроцесорної техніки в обсязі, необхідному для розуміння процесів в системах автоматизації.

СК3. Здатність застосовувати знання про основні принципи та методи вимірювання основних технологічних параметрів, необхідних для обслуговування систем автоматизації.

СК4. Здатність аргументувати вибір технічних засобів автоматизації на основі аналізу їх властивостей, призначення і технічних характеристик з урахуванням вимог до системи автоматизації і експлуатаційних умов; мати навички налагодження та обслуговування технічних засобів автоматизації і систем керування.

СК6. Здатність аналізувати об'єкти автоматизації; вміти вибирати параметри контролю і керування процесами; застосовувати методи теорії автоматичного керування для дослідження та аналізу систем автоматизації.

СК7. Здатність застосовувати новітні технології в галузі автоматизації; використовувати комп'ютерно інтегровані технології для збору даних та їх архівування; створювати бази даних параметрів процесу та їх візуалізації за допомогою засобів людино-машинного інтерфейсу.

Слайд 22

Комп'ютерні технології та програмування (3 семестр)

Тема «Рішення задач за допомогою прикладного програмного забезпечення» з дисципліни «Комп'ютерні технології та програмування» ґрунтується на знаннях з математики, фізики, курсу вищої математики (поняття маси, щільності, площі та об'єму геометричних фігур, побудова графіків, система лінійних алгебраїчних рівнянь).

Під час розв'язання задач, пов'язаних з рішенням системи рівнянь, у студентів формуються дослідницькі навички.

Слайд 23

Вища математика (6 семестр)

Дисципліна включає в себе аналітичну геометрію, елементи вищої алгебри, диференціальне та інтегральне числення, диференціальні рівняння, що в подальшому використовується під час вивчення спеціальних дисциплін.

Слайд 24

Теорія автоматичного регулювання та автоматичних регуляторів (6 семестр)

Під час вивчення дисципліни, досліджуючи динамічні ланки, студенти будують лінійні прості і складні математичні моделі, закріплюють знання, отримані на базових дисциплінах: фізика (перехідні процеси, рівновага, кутова швидкість), вища математика (диференційні рівняння, алгебраїчний поліном, вектори, матриці, визначник матриці, похідні, інтеграли), автоматизований електропривод (привод, гірокомпас).

Виконавши моделювання систем із застосуванням пакету Simulink, студенти формують інтегровану компетентність, яка дозволяє в дисципліні «Автоматизація технологічних процесів» виконувати вибір і обґрунтування технічних засобів автоматизації, зробити висновки щодо оптимізації вибору комплексу технічних засобів автоматизації.

Слайд 25

Числові методи (6 семестр)

Дисципліна є базовою для вивчення фахової дисципліни «Програмне забезпечення моделювання систем автоматизації», де розглядаються різні професійні задачі, пов'язані з рішенням задачі Коші для диференціального рівняння першого порядку методом Рунге-Кутти. Для їх розв'язання використовуються математичні пакети MathCad, Matlab. Студенти, досліджуючи виробничі процеси, повинні вміти приймати рішення як аналітично, так і чисельно.

Слайд 26

Автоматизація технічних процесів (6-7 семестри)

Дисципліна вивчає теми, пов'язані з вибором компресорів в різних галузях промисловості, для цього необхідно навчитися обирати прилади, які призначені для визначення робочих характеристик циліндра. Знання з теоретичної механіки (теми «Кінематика матеріальної точки», «Передачі») дозволяють студентам визначити величину ходу циліндра, що забезпечить переміщення об'єкта управління на відстань, і зусилля циліндра, що дозволить утримувати в рівновазі в крайніх точках за заданої схеми закріплення кількість обертів шестерні при повному ході циліндра згідно із завданням.

У темі «Автоматизація компресорних установок» досліджуються принципи електропневматичні схеми управління, що виконують подачу робочого інструмента на свердлильному верстаті за допомогою пневмоприводу, почергову подачу деталей із двох накопичувачів на конвеєр.

Для вивчення цих тем необхідні знання з інженерної і комп'ютерної графіки (умовні графічні позначення елементів на схемі, вміння користуватися нормативними документами), комп'ютерної схемотехніки (тема «Логічні елементи»).

Слайд 27

Монтажно-налагоджувальна практика (6 семестр)

Навчальна практика спрямована на отримання первинного практичного досвіду, наближеного до виробничого, на робочих місцях. Студенти «пробують себе» в якості учня слюсаря контрольно-вимірювальних приладів і автоматики, помічника диспетчера, учня майстра з монтажу та налагодження технічних засобів автоматизації.

Слайд 28

Виробнича технологічна практика (7 семестр)

Метою практики є оволодіння навичками роботи на робочих місцях.

Слайд 29

Кваліфікаційна робота (8 семестр)

Кваліфікаційна робота – підсумкова робота студента, що завершує вивчення дисциплін: фізика, вища математика, автоматизований елек-

тропривод, монтаж і налагодження засобів автоматизації, теорія автоматичного регулювання та автоматичних регуляторів, автоматизація технологічних процесів. Результатом є проектування автоматизованої системи процесу регулювання, контролювання параметрів на виробництві зі складанням функціональної схеми автоматизації.

Після успішного захисту проекту здобувачі освіти отримують диплом фахового молодшого бакалавра з автоматизації та комп'ютерно інтегрованих технологій.

Аналізуючи проблему міждисциплінарних зв'язків, можна зробити висновок, що вся робота викладачів з їх реалізації спрямована на створення у майбутніх фахівців у галузі машинобудування, автоматизації та комп'ютерно інтегрованих технологій продуктивної, єдиної за змістом і структурою системи знань, умінь, навичок, яка допомагає їм використовувати цілісну систему накопичених ними знань під час вивчення будь-якого теоретичного або практичного питання.

Враховуючи вищенаведене, вважаємо, що міждисциплінарна інтеграція – педагогічна умова, яка змінює зміст освіти, робить її ефективнішою і насиченішою, передбачає впровадження в освітній процес інноваційних технологій і, в першу чергу, сучасних інформаційних та цифрових технологій, формує інтегровану компетентність майбутнього фахівця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кучма О.І., Філатов С.В. Формування професійних компетентностей майбутніх фахівців автотранспортного профілю з використанням технологій дистанційної навчальної взаємодії // Вісник університету імені Альфреда Нобеля, Серія «Педагогіка і психологія», Педагогічні науки. – 2022 – №2 – С. 181–189.
2. Пастирська І.Я. Міждисциплінарні зв'язки як пропедевтичний етап у розвитку інтеграції змісту освіти // Інноваційна педагогіка. – Вип. 12. – Т. 2. – 2019. – С. 17–20.
3. Куропятник О. Міждисциплінарна інтеграція – це формування професіоналізму майбутнього фахівця // Фахова передвища освіта, 4, 2022. – С. 46–49.
4. Козловська І.М. Інноваційні педагогічні технології навчання професії : монографія / за ред. І. Козловської. – Львів : Сполом, 2006. – 172 с.
5. Валько Н.В. Міждисциплінарні зв'язки та їх реалізація в процесі навчання історії // Міжнародний науковий журнал «Професійно-прикладні дидактики». – 2016. – Вип. 1. – С. 31–34.
6. Данилюк Д.Я. Навчальний предмет як інтегрована система // Педагогіка. – 2007. – № 4. – С. 24–28.
7. Любохинець В., Болваненко Л., Мандрика Т. Особливості формування професійних компетентностей у студентів сучасного коледжу // Міждисциплінарна інтеграція як засіб формування професійних компетентностей майбутніх фахівців. – Дніпро : Фаховий міський базовий коледж зварювання та електроніки імені Є.О.Патона, 2023. – 74 с.

ВИКОРИСТАННЯ STEAM-ОСВІТИ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТЕХНОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Валентина Цупер-Король,
Світлана Атаманчук,
викладачі ВСП «Немішаївський фаховий коледж
НУБіП України»

Анотація. STEAM – трендовий підхід до освітнього процесу, у якому знання поєднуються з досвідом. Щоб побудувати успішну кар’єру сьогодні, необхідно навчатися новому кожного дня. Конкурентоспроможний фахівець – не виконавець завдань, а дослідник, митець і проєктний технолог. Для успішної професійної реалізації майбутнім технологам харчових виробництв потрібні міцні знання, творчі здібності і уміння вирішувати нестандартні завдання.

Abstract. STEAM is a trendy approach to the educational process that combines knowledge with experience. To build a successful career today, you need to learn something new every day. A competitive specialist is not a task performer, but a researcher, artist, and project technologist. For successful professional realization, future food production technologists need strong knowledge, creativity, and the ability to solve non-standard problems.

В основі STEAM-методики – запозичений з IT-сфери проєктний підхід і популяризація науки серед студентів. Використовуючи STEAM-освіту будь-яке явище зовнішнього світу реалізується комплексно, без розподілу на фізичні, біологічні або математичні складові. Це допомагає синтезувати знання, накопичені з різних дисциплін. На відміну від навчальної програми, де студент спочатку знайомиться з теорією, а потім застосовує знання на практиці, в STEAM-освіті все починається з матеріальних проєктів. Практична діяльність виконує роль об’єднувального елемента, тобто кожне положення теорії повинно підтверджуватись на практиці.

Такий підхід вирішує питання мотивації, коли учасник освітнього процесу розуміє як тісно пов’язані між собою різні дисципліни, вирішує реальні соціальні, економічні, технологічні проблеми шляхом застосування наукових знань з технологій, інженерії, математики та надає всьому цьому естетики, краси, збагачує творчістю.

STEAM-освіта дозволяє готувати професійні кадри, які можуть ефективно працювати на сучасних технологічних підприємствах в умовах

конкурентоспроможності.

Освітній процес сучасна наука зробила досить динамічним і технологічним. Студенти у майбутньому стануть не тільки користувачами цих технологій, оскільки вони вже зараз це роблять, але й творцями цих же технологій.

У педагогічній діяльності ми використовуємо STEAM-освіту як підхід до розгляду, вирішення, вивчення складних явищ і проблем в цілому, у взаємозв’язку різних наукових, соціальних аспектів, які входять у ті чи інші проблеми, але не через окремі предметні області і дисципліни.

Процес реалізації STEAM-освіти ми забезпечуємо, використовуючи принципи:

1. Навчання з використанням інтегрованого (міждисциплінарного) і прикладного підходу. Розглядається через призму цілісної картини світу, а не ділиться на окремі дисципліни, щоб зруйнувати предметні межі.

2. Виконання реальних проєктів з вирішенням конкретних практичних проблем і створення прототипів.

3. Позааудиторна діяльність, робота на випередження.

4. Робота з додатковими галузями знань.

У процесі реалізації цих принципів в умовах ВСП «Немішаївський фаховий коледж НУБіП України» ми заохочуємо студентів думати, комунікувати, організовувати свою діяльність. Думати – це означає володіти системним аналізом, вміти моделювати і проєктувати ситуацію, мати навички рефлексного мислення. Комунікувати – розуміти, писати і складати технологічні схеми, спеціальні тексти, вміти проводити публічні виступи, вміти доносити до зовнішньої аудиторії зрозумілою термінологією зміст своєї діяльності. Організація міждисциплінарної комунікації реалізується через спілкування зі студентами, які мають кращі знання з інших галузей, що необхідно для створення того чи іншого технологічного процесу.

Всі ці принципи складаються в єдиний організаційний сегмент:

- планування робіт і досліджень;
- керування завданнями;
- організація колективної роботи;
- організація власної роботи.

Як результат формуються 4 блоки компетенцій майбутнього фахівця.

1. Дисциплінарні знання – це базові наукові знання, фундаментальні вміння, а також поглиблені методи навчання.

2. Особисті компетентності і професійні навички – аналітичне мислення, експериментування, дослідження, системне мислення, особисті якос-

ті (ініціатива, наполегливість, творчі здібності, критичне мислення, соціальна відповідальність).

3. Міжособистісні компетентності – робота в команді, комунікація.

4. Планування і створення – планування, проєктування, створення, застосування, керування технологічними процесами.

Формування навичок студентів

Особлива увага приділяється роботі над помилками. Що більше студент помиляється, то краще він засвоює ту галузь діяльності, яку він для себе обрав, тобто за принципом – робота на занятті через помилку.

У ВСП «Немішаївський фаховий коледж НУ-БіП України» створюємо простір для формування і задоволення пізнавальних інтересів студента в різних місцях і різними способами, використовуючи варіативність – вибір знань і методів роботи з ними шляхом практичних досліджень.

Простір для формування і задоволення пізнавальних інтересів:

- гнучкий графік засвоєння знань – підлаштувати засвоєння знань під свій режим 24/7;
- можливість використовувати свій індивідуальний освітній маршрут;
- робота в команді – з людьми різного віку, статі, поглядів, переконань, інформаційних технологій;
- сучасне матеріальне середовище (приміщення, лабораторії, обладнання, прилади, меблі тощо).

Проводити власне дослідження можливо не тільки в стінах освітнього закладу. Наприклад, під час вивчення розділу «Харчові барвники» студентами була проведена дослідницька робота з теми «Отримання натуральних харчових барвників із рослинної сировини» в умовах дистанційного навчання.

Викладач не надає інформацію для студентів в готовому вигляді, а підводить їх до усвідомлення матеріалу за допомогою навчально-пізна-

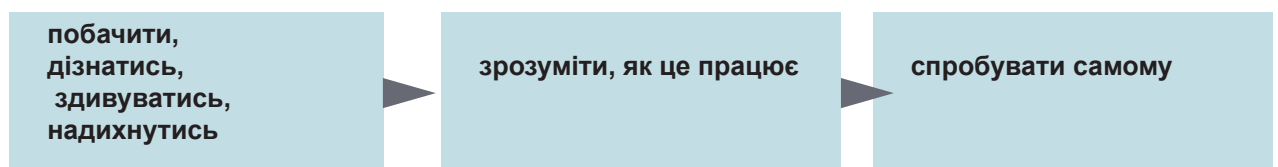
вальної роботи.

Студенти реалізували поставлену задачу шляхом створення відеоконтенту. Як і в будь-якій справі, у створенні відео майстерність приходить з досвідом. Студенти використовували наступні методи:

1. Мистецький підхід, робота з любов'ю та зі смаком. Відповідь на питання «Навіщо я це роблю?».
2. Уникнення двозначності – складова частина відеороботи повинна бути зрозумілою і цікавою.
3. Уява кінцевого результату ще до початку зйомки. Уяви, що твій монітор – це чисте полотно і ти маєш заповнити цю картину тим, що потрібно.
4. Використання фокусування зйомки.
5. Кінцевий результат ролика має подобатись.
6. Естетична складова контенту, якість, культура зображення.
7. Технічні нюанси – обов'язкове попереднє тренування, світло, звук, використання штативу.
8. Мотивація – спробувати себе в ролі оператора-постановника.

Результатом дослідницької діяльності стало поглиблення накопичення знань студентів, розвиток їх мислення, дослідницьких і творчих здібностей, технічних можливостей, практичних навичок і особистої самооцінки.

Узагальнюючи використання STEAM-освіти, ми сформуvalи наступну педагогічну модель:

<https://www.youtube.com/shorts/7vh61GktSJl>
<https://www.youtube.com/watch?v=kdH0jln1Zzk>
<https://www.youtube.com/shorts/vhZrtvWBcZ4>
<https://www.youtube.com/shorts/LB8TZ1H4tS0>
<https://www.youtube.com/shorts/s6KNvuJfOeE>

- Одержання куркумінів
- Маслосмоли паприки
- Отримання хлорофілів
- Антоціани
- Каротиноїди

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/Integrovane-navchannja-modul.pdf>
2. Європейський простір <http://euprostitir.org.ua>
- 3/ <https://edpro.ua/blog/shcho-take-stem-v-ukraini-i-z-chym-yogo-yidjat>
4. Кузьменко Г.В. Від STEM до STEAM-освіти : ключові аспекти на прикладі ініціатив уряду США // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – № 4 (79). – 2020. – С. 18–24.

ІНТЕГРОВАНЕ ЗАНЯТТЯ КОНКУРС «ЧЕСТЬ ПРОФЕСІЇ»

Наталія Недільська,
Валентина Кислюк,
викладачі Ківерцівського фахового
медичного коледжу Волинської обласної ради

Анотація. У методичному матеріалі викладачі посилаються на багатокомпонентний характер використання інформації викладачами і студентами, розраховуючи на відтворення вже отриманих знань і вмінь, а також застосування нових творчих і креативних прийомів викладання для формування клінічного мислення у студентів-випускників та можливості застосування набутих фахових компетенцій в конкурентних умовах.

Abstract. In the methodological material, teachers refer to the multicomponent nature of the use of information by teachers and students, counting on the reproduction of already acquired knowledge and skills, as well as the use of new creative and creative teaching methods to form clinical thinking in graduate students and the possibility of applying the acquired professional competencies in a competitive environment.

Педагогічна ідея – це повітря, в якому розправляє крила педагогічна творчість.

В. Сухомлинський

Розум полягає не лише у знанні, але й у вмінні застосовувати ці знання.

Аристотель

Цікавим та оригінальним вийшло інтегроване заняття-конкурс з хірургії та акушерства, проведене спеціалістами вищої категорії, викладачами-методистами Ківерцівського фахового медичного коледжу Наталією Недільською та Валентиною Кислюк.

Конкурсантами були по троє студентів з трьох випускних груп кваліфікації фельдшер освітньо-професійної програми Лікувальна справа. Використана розробка методичних вказівок на основі компетентнісного підходу з використанням інтерактивних технологій навчання. Проводилося оцінювання відповідей на питання з використанням репродуктивного методу, комп'ютерне тестуван-

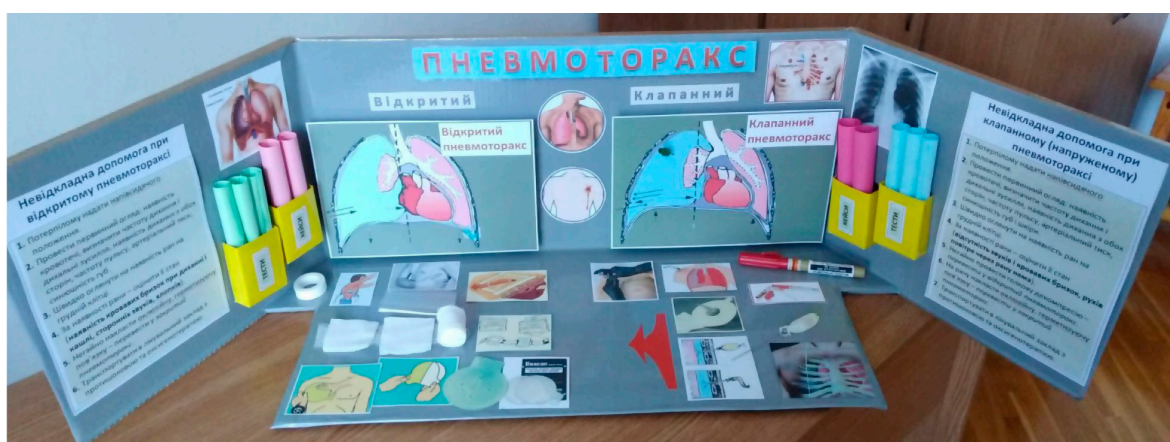
ня, розглянуто ускладнені ситуаційні завдання за методикою «Коло ідей». Надзвичайно змістовною була робота в трійках на основі імітаційних ділових ігор за трьома робочими місцями (за допомогою жеребкування). Перше робоче місце – діагностика станів, що вимагають проведення реанімаційних заходів у дорослого на станції метро з використанням автоматичного зовнішнього дефібрилятора; також у немовляти в пологовій залі. Друге робоче місце передбачало діагностику наявності закритого перелому плеча, невідкладну допомогу зі знеболенням, накладанням транспортної іммобілізації та застосуванням холоду місцево. Третє робоче місце – діагностика і допомога при кровотечі в третьому періоді пологів з ручним відділенням і видаленням посліду. Студенти виявили неабияку компетентність при вирішенні фахових та морально-етичних завдань.

Як самостійну роботу в підготовці до заняття-конкурсу учасникам було запропоновано створити відеоролики з важливих тем (за допомогою жеребкування): «Накладання турнікета при

пошкодженні плечової артерії», «Відновлення прохідності дихальних шляхів методом застосування орофарингеального повітроводу та ларингеальної маски», «Техніка визначення розмірів тазу». Створені студентами відеоматеріали відповідають програмам освітніх компонентів та будуть використані під час проведення практичних занять з хірургії та акушерства.

Новинкою у викладацькій роботі було використання інноваційної інтерактивної технології – лепбукінгу. Студенти мали запроповану тематику для створення лепбуків. Роботу проводили під керівництвом коучів-викладачів. В період підготовки кожного лепбука студенти оновили знання, здобуті під час навчання, користу-

валися різними джерелами інформації, активно спілкувалися з колегами та викладачами. Як результат, створено творчі доробки – лепбуки за темами: «Пневмоторакс», «Реклама коледжу», «Викидні». Це оригінальна форма подання матеріалу у вигляді книжки-складанки, з використанням матеріалів інтерв'ю з директором коледжу, кандидатом біологічних наук Тетяною Комшук і викладачами, малюнків, комірок з тестами, ситуаційними задачами, міні-буклетами, тривимірними зображеннями, фото, наочним матеріалом, створеним власними руками. Представлені лепбуки викликали особливий інтерес серед студентів, гостей проведеного заходу та й самих викладачів-організаторів.

Протягом заняття-конкурсу використовувалася презентація зі звуковим супроводом, що зробило відкрите заняття емоційним, сприяло взаєморозумінню між всіма учасниками.

Під час виведення рейтингу студентів та результатів їх успішності на занятті, викладачі особливу увагу надали питанням конкурентоспроможності фахівців-медиків на сучасному ринку праці, здатності випускників використовувати міжнародні протоколи надання допомоги

населенню на первинній ланці обслуговування, важливості сімейної медицини як пріоритетної частини між первинною, вторинною і третинною ланками обслуговування пацієнтів.

Після завершення заняття кожного учасника нагородили стрічками з номінаціями: за активність, за знання, за вміння, за рефлексію, за креативність, за професійність, за компетентність, за взаємодію, за милосердя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Що таке лепбук (Електронний ресурс). 2022 – Режим доступу : <https://translations.com.ua/lepbuk.html>
2. Бігич О. Лепбук і лепбукінг – альтернатива цифровим засобам навчання. – Вісник КНЛУ. Серія «Педагогіка та психологія». – Вип 35. – 2021. – С. 88–94.
3. Яременко Л. Креативність як творчість: спільне та відмінне. Вища освіта України, 2010. - № 4. – С. 117-123.
4. Шевченко О. Педагогічна творчість як вимога сучасної освіти // Психолого-педагогічні проблеми. – 2010. – Вип. 32. – С. 220-225.
5. Терно С. Критичне мислення: методи та стиль навчання. – Запоріжжя, 2019. – Вип. 52. – Том 2. – С. 183-189. Режим доступу: <https://doi.org/10.26661/swfh-2019-52-055>
6. Як технології змінять освіту. П'ять основних трендів (Електронний ресурс) – Режим доступу: <http://m.forbs/article.?id=82871>

КОНКУРС ФАХОВОЇ МАЙСТЕРНОСТІ «КРАЩИЙ ФЕЛЬДШЕР»

Алла Бездітна,
викладач ОКУ «Білгород-Дністровський медичний
фаховий коледж»

Анотація. Повертаючись до традиційного формату навчання, в ОКУ «Білгород-Дністровський медичний фаховий коледж» відбувся конкурс фахової майстерності «Кращий фельдшер» для студентів-випускників ОПП «Лікувальна справа». Для здобувачів освіти цей конкурс є спробою оцінити свої досягнення та виявити рівень знань, отриманих під час вивчення клінічних дисциплін «Педіатрія», «Хірургія», «Внутрішня медицина» і «Акушерство та гінекологія», які є, без перебільшення, найважливішими і найнеобхіднішими у повсякденній роботі медичного спеціаліста.

Abstract. Returning to the traditional format of education, the Bilhorod-Dnistrovskiy Medical Specialized College held a professional skills competition “Best Paramedic” for students graduating from the Medical Care program. For the students, this competition is an attempt to evaluate their achievements and identify the level of knowledge gained during the study of the clinical disciplines “Pediatrics”, “Surgery”, “Internal Medicine” and “Obstetrics and Gynecology”, which are, without exaggeration, the most important and necessary in the daily work of a medical specialist.

**Добути і зберегти своє здоров'я може
тільки сама людина.**

М. Амосов

Здоров'я людини – цікаве й складне явище. Воно завжди привертало і буде привертати увагу не лише дослідників, але й кожної людини. Це поняття таке давнє, що слово «здоров'я» є у всіх мовах світу.

У всі часи люди особливу увагу звертали на своє здоров'я, піклувалися про нього, винаходили все нові й нові ліки від хвороб, способи зміцнити свій організм і залишатися бадьорими на довгі роки.

Наші пращури вважали, що хвороби людям приносять злі духи, або чорні сили (відьми, чаклуни). Ще хвороби пов'язували із карою богів, рятуючись від якої, люди намагалися задобрити їх дарами і жертвами.

Серед своїх богів давні греки з особливою шаную ставилися до бога лікування Асклепія та його доньок – Гігієї та Панацеї. Перша вмiла запобiгати захворюванням (звiдси назва галузi медицини – гiгiєна), а друга лiкувала та зцiлювала людей (звiдси вислiв: «Панацея вiд усiх бiд»).

Сучасний фельдшер – це ерудований медичний працівник, який володіє необхідними знаннями медицини, фахівець екстракласу нової формації, який може самостійно надавати долікарську допомогу, здійснювати компетентну діагностику, ставити діагноз та призначати лікування, проводити заходи з профілактики хвороб та впровадження здорового способу життя.

Фельдшер може займати первинні посади на станціях (відділеннях) швидкої та невідкладної медичної допомоги, фельдшерсько-акушерських пунктах, у центрах екстреної медичної допомоги і медицини катастроф, курортних, профілактичних та епідеміологічних закладах.

У системі медичного обслуговування військовослужбовців та працівників Збройних Сил України важливе місце належить військовому фельдшеру.

З метою сприяння інтересу студентів до вивчення медицини, здорового способу життя, розвитку професійних навичок, поглиблення знань у медичній сфері та творчого потенціалу здобувачів освіти в ОКУ «Білгород-Дністровський медичний фаховий коледж» серед випускників відділення «Лікувальна справа» було проведено конкурс «Кращий фельдшер», присвячений Всесвітньому дню здоров'я.

Конкурс складався з двох частин: теоретичної та практичних навичок (I та II етапи). На I етапі студенти випускних груп виконували індивідуальні тестові завдання на платформі Google Classroom з внутрішньої медицини, хірургії, педіатрії, акушерства та гінекології. Час, який від-

водився на виконання завдань, – 20 хвилин. Студенти виконували завдання синхронно. Конкурсна комісія оцінювала роботи таким чином: за кожну правильну відповідь студенту нараховувався 1 бал, отже, максимальна кількість балів, яку отримав студент, – 35.

Кількість набраних балів та оцінка студентів I етапу фіксувалися завідувачкою практики та членами журі конкурсної комісії у протоколі, підписаному всіма членами конкурсної комісії.

За підсумками I етапу були визначені 4 переможці.

Другий етап Конкурсу полягав у виконанні студентами домашнього завдання (презентація «Мое професійне майбутнє»), практичних навичок з терапії, невідкладних станів в хірургії, акушерстві, тактичній медицині та вирішенні ситуаційних задач в педіатрії.

Під час підготовки до домашнього завдання студенти проявили професійну майстерність, в якій висвітлили основні майбутні напрями діяльності.

Далі конкурсанти розв'язували завдання з педіатрії (ребуси), які були представлені у вигляді мнемонічних карток. (Мнемотехніка, або мнемоніка, з грецької «μνημονικόν» – мистецтво запам'ятовувати – це сукупність прийомів та способів, які спрощують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті). Максимальна оцінка за завдання – 5 балів.

Наступним в конкурсі було виконання основних професійних практичних навичок з терапії. Максимальна оцінка за завдання – 10 балів.

Останнім завданням, яке виконували конкурсанти, була демонстрація професійної майстерності під час надання невідкладної допомоги в хірургії, акушерстві та тактичній медицині. Максимальна оцінка за завдання – 10 балів.

Оцінкою учасника II етапу була сума балів,

виставлених кожним членом конкурсної комісії.

Кількість набраних балів та оцінка за II етап також фіксувалися завідувачкою практики та членами журі у протоколі.

навчальної діяльності студентів.

4) Забезпечує міждисциплінарні компетентності.

5) Поглиблює знання у медичній сфері.

Визначення переможця та призерів Конкурсу. Переможцем Конкурсу став студент, який набрав найбільшу кількість балів. Переможець та призери, які посіли II та III місця, отримали грамоти та пам'ятні нагороди.

Результати проведення конкурсу:

1) Розвиває самоорганізацію, уміння аналізувати, працювати в команді та сприяє інтересу студентів до вивчення медицини.

2) Формує комплексний підхід до опанування фахових компетентностей з освітньо-професійної програми.

3) Підвищує якість знань, творчий потенціал та мотивацію

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баран С. В. Невідкладні стани у внутрішній медицині : підручник для студентів вищих навчальних закладів I–III рівнів акредитації. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 136 с.
2. Бельдій В. І., Беш Л. В., Булак В. В. Педіатрія з курсом інфекційних хвороб : підручник / за ред. Л. В. Беш, В. І. Бельдій, Л. П. Дедишин. – 9-е вид., переробл. та доповн. – Київ : ВСВ «Медицина», 2023. – 559 с.
3. Бобак К. М. Невідкладні стани в хірургії : навчальний посібник ; ред. Л. М. Ковальчук. – Київ : Медицина, 2017. – 560 с.
4. Хміль С. В., Кучма З. М., Романчук Л. І. Акушерство : підручник. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2010. – 548 с.

ПЕДАГОГІЧНА СКАРБНИЦЯ МУДРОСТІ

Вивчення медицини можна порівняти з хліборобством; вроджений талант, як гарний ґрунт землі; вчительські настанови – суть насіння; почати раніше вчитися медицині – значить сіяти насіння вчасно і в потрібний час. Добра моральність є поливом, який живить насіння і забезпечує їх дозрівання. Любов до занять своєї науки несе в собі значення всіх способів і праць, необхідних до корисного обробітку землі; нарешті, тільки значний час в змозі привести всі праці до корисного результату.

Гіппократ

***Хірургія всіх рівняє – простого лікаря і академіка: покажи, що ти можеш зробити?
А ступені – це справа друга.***

Микола Амосов. За матеріалами <https://cutt.ly/7eitPb83>

СЦЕНАРІЙ ПРОВЕДЕННЯ КРУГЛОГО СТОЛУ «ЛІКАРСЬКА ПОМИЛКА – ПРОФЕСІЙНІ, ПРАВОВІ ТА МЕДИЧНІ АСПЕКТИ»

Світлана Шаповалова,
викладач КЗ «Бериславський медичний фаховий
коледж» Херсонської обласної ради

Анотація. Захід актуальний для студентів та викладачів медичних коледжів у рамках вивчення дисципліни «Основи загальної та медичної психології». Дає можливість проаналізувати і звернути увагу на питання медичної етики та деонтології, що сприяє формуванню у студентів професіоналізму та відповідальності в процесі виконання своїх професійних обов'язків.

Abstract. The event is relevant for students and teachers of medical colleges as part of the study of the discipline “Fundamentals of General and Medical Psychology”. It provides an opportunity to analyze and pay attention to the issues of medical ethics and deontology, which contributes to the formation of students' professionalism and responsibility in the process of performing their professional duties.

Слайд №1. Викладач. Не помиляється той, хто нічого не робить. Усім відома ця давня приказка. Але якщо помилку працівників інших професій якось можна виправити, то лікарська помилка дуже часто є непоправною, адже може призвести до серйозного каліцтва або смерті пацієнта. Результат – розпач лікарів і горе рідних. І одним, і іншим з цим далі жити. Але чи всі лікарські прорахунки можна списати лише на помилки?

Сьогодні за умовним круглим столом з нашими експертами ми поговоримо про важливу тему медичної етики та деонтології «Лікарська помилка – професійні, правові та медичні аспекти». В якості експертів виступають студенти 121 гр. лікар-анестезіолог Котенко Л.В., лікар-патологоанатом Щербак Д.О.

Відповідальність лікарів за їх помилки та недоліки в різні історичні періоди була не однаковою, суперечливою і залежала від рівня розвитку суспільства, релігійних поглядів, ступеня суспільної моралі, діючих на той час морально-етичних норм і досягнень самої медичної науки.

Історик 1. Слайд № 2. В античні часи лікарювання прирівнювалось до дії надприродної сили. Існувала абсолютна відповідальність цілителя за смерть пацієнта. Намір чи необережність або недосконалість наукових знань ніхто особливо не розрізняв.

Історик 2. Слайд №3. У кодексі законів стародавнього Вавилонського правителя Хаммурапі була передбачена різна відповідальність лікарів, але залежно від суспільного положення чи кастової приналежності хворого. Так, якщо лікар невдало надавав медичну допомогу вельможі або рабовласнику, то такому лікарю могли відсікти руку чи навіть позбавити життя.

Слайд № 4. Якщо ж невдалим було лікування раба, то медик був зобов'язаний відшкодувати вартість або надати іншого раба.

Історик 1. Слайд № 5. У Стародавньому Єгипті лікарі були зобов'язані суворо дотримуватись записів і

Презентація
заходу

правил «Священної книги». Лікаря звільняли від відповідальності навіть коли хворий вмирав, але за умови, що його лікарювання здійснювалось відповідно до цих правил. Якщо ж лікар порушував передбачені книгою правила, і внаслідок таких його дій виникали негативні наслідки для пацієнта, то такого лікаря могли покарати смертю. Однак подібні закони могли існувати лише на початку розвитку людства, коли медичні знання обмежувались колом окремих правил.

Історик 2. Слайд № 6. В античній Греції авторитет лікаря був незаперечний, оскільки мистецтво лікарювання надзвичайно високо цінувалось у суспільстві. Лікування аристократів, багатих негоціантів, землевласників здійснювалось так званими мандрівними медиками, на підставі особистої домовленості або угоди. Раби та біднота були позбавлені будь-якої медичної допомоги. Лікар не міг бути покараним за помилку, якщо хворий помирав «проти волі медика».

Історик № 1. Слайд № 7. У часи Римської імперії лікарська професія була престижною, нею володіли зазвичай жерці та іноземці. Якщо лікар допускав грубі недоліки у своїй діяльності, то відповідно до норм Римського права він отримував покарання, повертаючи, наприклад, гроші за смерть раба, якого неправильно лікував. Цікаво, що за скоєння вбивства, за здійснення штучного переривання вагітності чи кастрацію, за продаж отруйних речовин із метою умиротворення медики відповідали перед законом так само, як і будь-хто інший. Іншими словами, в Стародавньому Римі вже спостерігали зародки державного регулювання медичної діяльності.

Історик 2. Слайд № 8. Щодо епохи раннього християнства, то невдале лікарювання в ті часи підлягало суворому покаранню. За ненадання медичної допомоги вільним людям у Палестині, для прикладу, передбачали ганебну кару для медика із конфіскацією усього належного йому майна. Якщо ж наслідком невдалих медичних дій під час операції для пацієнта наставало каліцтво, то лікаря відрубували руку. Таким чином, положення передового римського права розмежовували навмисні та необережні дії лікаря і поступово стали знаходити власне відображення в кримінальних законах Західної Європи.

Історик 1. Слайд № 9. В епоху Середньовіччя католицька церква внаслідок свого граничного догматизму затримувала розвиток науки та природознавства, особливого регресу на цьому етапі розвитку людства зазнали також гуманітарні дисципліни, насамперед, медицина і правознавство. Відповідальність лікарів за невдале медичне втручання розглядали виключно з позицій тодішньої теології.

З часом питання правової відповідальності лікарів більш прискіпливо почали вивчати як

правозахисники, так і самі лікарі, у зв'язку із чим, необхідність визнання помилки у діях лікаря поступово входить у судову практику європейських країн, з окремим розмежуванням умислу і лікарської помилки.

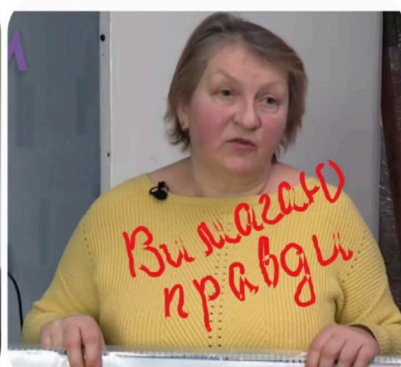
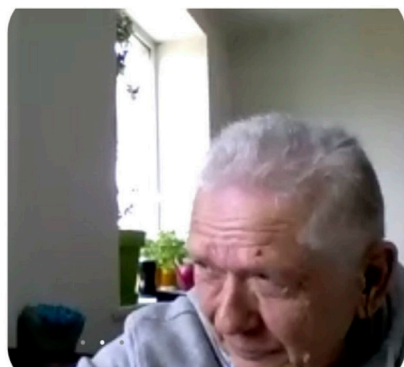
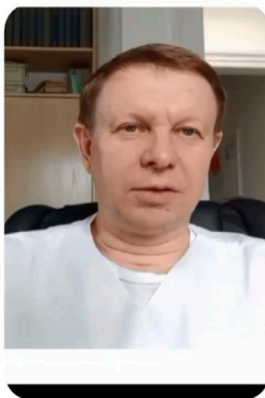
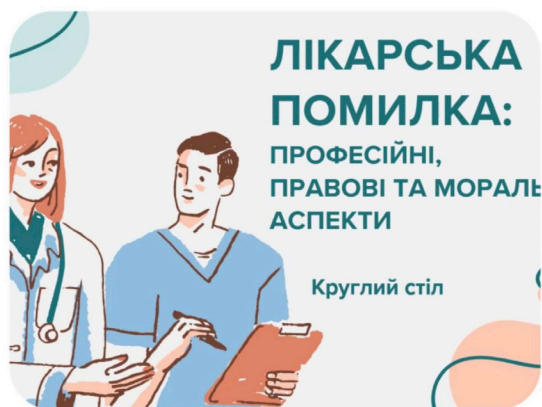
Історик 2. Слайд № 10. Напередодні буржуазної революції у Франції в 1789 р., паризький конвент визнав принцип «контрактної угоди» на медичну допомогу між лікарем та хворим, згідно з яким лікар не відповідав за власні помилки, оскільки пацієнт сам його обрав.

Слайд № 11. Після цієї революції був проголошений інший принцип «відсутність злочину, якщо він не передбачений законом», відповідно до якого лікар міг нести відповідальність лише за правопорушення, скоєні умисно. Цікаво, що саме тоді, у Французькій Республіці було передбачено матеріальне відшкодування з боку лікаря, який допускав грубі помилки.

Історик 1. Слайд № 12. Лікар у Франції під час судового розгляду справ, пов'язаних із неналежним наданням медичної допомоги, мав суттєві привілеї. Він, наприклад, міг з'явитись у суд зі своїми колегами, іншими лікарями, які виступали адвокатами, а під час подання цивільного позову доводити правомірність цього позову мав сам позивач.

Слайд № 13 і № 14. З цього приводу один із фундаторів вивчення судово-медичних аспектів лікарської помилки, лєнінградський судовий медик Ю. С. Зальмунін повідомив про наступний історичний факт: прооперувавши хвору (події відносяться до 1900 р.), хірург через власну неуважність залишив в її черевній порожнині обкладальну серветку, яка була знайдена через 19 днів. Пацієнтка померла за 10 місяців після операції. Її батько звернувся із позовом, однак не зміг довести причинно-наслідковий зв'язок між залишеним у тілі хворої чужорідним тілом та її смертю. Суд залишив позов без задоволення та ще й постановив стягнути з позивача 1000 франків (значна для тих часів сума) на користь лікаря за спричинений йому репутаційний збиток.

Історик 2. Слайд № 15 і № 16. В інших західноєвропейських державах у разі професійних правопорушень медичних працівників також спостерігали тенденцію до приватних відносин між хворим та лікарем. Зокрема як у Німеччині, так і в Австрійській імперії кримінальна відповідальність лікарів за неправомірні дії або майже повністю була відсутньою, або радше була виключенням, аніж звичайною судовою практикою. Натомість проти лікарів висували велику кількість цивільних позовів щодо відшкодування збитків, завданих неналежним лікарюванням. За цих обставин встановлення причинно-наслідкових зв'язків між помилкою лікаря і негативними наслідками було обов'язком не суду, а позивача.

Цікаво, що за умови щонайменшої винуватості самого пацієнта у несприятливому кінці, відповідальність з лікаря знімали.

Викладач. Проблема професійних помилок лікарів супроводжувала медицину з часів її виникнення. Лікарі, які допускали помилки, зазвичай несли відповідальність, яка в різні історичні періоди була неоднаковою.

Викладач. Що ж таке лікарська помилка, причини виникнення, проблеми відповідальності лікарів? Про це нам розкажуть експерти медичної галузі.

Медексперт 1. Слайд № 17 і № 18 Лікарська помилка – це похибка в професійній діяльності лікаря за умови, що він не допустив свідомої халатності чи недбалості. Це поняття слід відрізнити від професійного злочину медичного працівника та нещасного випадку.

Медексперт 2. Слайд № 19. З огляду на перебіг лікувально-діагностичного процесу помилки розподіляють залежно від його етапів.

Слайд № 20, 21, 22, 23, 24, 25. Медична помилка може виникнути з об'єктивних і суб'єктивних причин. Об'єктивні виникають за обставин, що не залежать від особи, яка проводила лікування конкретного пацієнта

Медексперт 1. Слайд № 26. В Україні через лікарські помилки кожен день помирає понад 30 осіб. Про це заявив доктор медичних наук Юрій Скалецький, за результатами свого дослідження у 2021 році. Основними причинами ви-

никнення лікарських помилок у фокусі України є недосконалість способів лікування певних захворювань, недостатньо високий рівень підготовки конкретного медичного працівника, відсутність належних умов, які необхідні для проведення повноцінного лікування, недосконале вивчення медичною наукою причин виникнення захворювань і ланок їх перебігу, неправильне трактування медичним працівником результатів проведених діагностичних процедур, недооцінка думок колег чи переоцінка власних знань.

Медексперт 2. Слайд № 27. Така ж статистика ведеться у всіх розвинених країнах. Так, у Великій Британії через помилки медиків щорічно вмирає 70 тис. осіб, в Німеччині – 100 тисяч, в Італії – близько 90 тис. пацієнтів на рік.

Викладач. Статистики лікарських помилок в Україні немає. Її не ведуть, оскільки кількість лікарських помилок в нашій країні,

ймовірно, зашкалює. А скільки ще маємо випадків байдужості, хамства й халатності, які не відображає жодна статистика? Скільки життів скалічено? Скільки справ не доведено до суду? Скільки винних медичних працівників не притягнуто до відповідальності? Безкарність примножує безвідповідальність. Запитань багато, а відповідей обмаль.

Викладач. А яка ж відповідальність за медичні помилки чекає лікарів? На думку юристів, оцінювати медичні помилки непросто, оскільки це питання стосується саме якості роботи медичного персоналу. Давайте тепер послухаємо думку юристів.

Юрист 1. Слайд № 28. Відповідальність медичних працівників може бути не лише кримінальною, але й цивільно-правовою, адміністративною й дисциплінарною.

Юрист 2. Слайд № 29. Кримінальний кодекс України містить 11 «медичних» статей, проте основною лікарською статтею, яка використовується в 90% випадків порушених кримінальних проваджень, є ст. 140 КК України. Невиконання чи неналежне виконання медичним або фармацевтичним працівником своїх професійних обов'язків внаслідок недбалого чи несумлінного до них ставлення, якщо це спричинило тяжкі наслідки для хворого, карається позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю терміном до п'яти років, виправними роботами терміном до двох років, обмеженням

волі терміном до двох років або позбавленням волі на той самий термін.

Слайд № 30. Крім того, є статті:

138 – незаконна лікарська діяльність;

358 ч.2 – підробка документів;

21 ч.1 – навмисні тяжкі тілесні ушкодження.

Юрист 1. Слайд № 31. Слід зазначити, що згідно з даними Єдиного державного реєстру судових рішень, за останні 10 років у судах різних інстанцій було розглянуто лише 135 кримінальних проваджень, які відкриті за ст. 140 КК України. Найбільша кількість обвинувачень висунута акушерам-гінекологам (близько 30%), хірургам (близько 23%), терапевтам (12%), анестезіологам (11%). Цікаво, що із цих 135 кримінальних проваджень, які відкриті за ст. 140 КК України і надійшли до суду, щодо 109 осіб вину обвинувачених доведено, стосовно 8 осіб винесено виправдовувальні вироки, стосовно 18 осіб справи повернуто на додаткове розслідування. Зі 109 осіб, вину яких доведено, 80 осіб звільнено від кримінальної відповідальності (амністія, закінчення строків давності, зміна обстановки, примирення винного з потерпілим, передача особи на поруки), а реально засудженими були лише 29 осіб.

Юрист 2. Слайд № 32. Основні проблеми у процесі розслідування «медичних злочинів»

- Нестача у слідчого відповідних спеціальних знань (необхідність проведення експертизи, залучення вузькопрофільних фахівців для проведення слідчих/розшукових дій і небажання розслідувати подібні злочини).

- Необхідність швидкого отримання ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів. На практиці часто трапляються ситуації, коли внаслідок зволікання із отриманням такої ухвали медична установа встигає знищити докази.

- Кругова порука, яка полягає у знищенні доказів (знищення даних медичних карток, результатів аналізів тощо). Бажаання будь-яку невдалу маніпуляцію чи оперативне втручання, яке призвело до тяжких наслідків, списати виключно на лікарську помилку. Покривання керівниками медичних установ своїх підлеглих. Активна протидія розслідуванню.

Слайд № 33. Викладач. Наші кореспонденти підготували деякий матеріал щодо деяких гучних справ. Прошу вашої уваги:

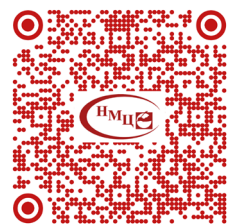
Кореспондент 1. Одна з гучних справ – трагічний випадок з дворічним хлопчиком в Києві. Миська прокуратура № 5 повідомила про підозру хірургу однієї з дитячих лікарень – за фактом неналежного виконання посадових обов'язків, що призвело до смерті дитини. За даними слідства, лікар порушив порядок маршрутів госпіталізації пацієнтів і відправив хворого хлопчика у відді-

лення загальної хірургії замість спеціалізованого відділення лікарні "ОХМАТДИТ". На час розслідування лікаря усунули від роботи.

Кореспондент 2. Історія друга. Видалення матки пацієнтці. Наступні події відбулися за участі лікаря-гінеколога поліклінічного та хірургічного відділення Державного закладу «Вузлова лікарня станції Шепетівка Південно-Західної залізниці». У травні 2020 року пацієнтка була оглянута лікаркою, яка не виявила у неї патології. Вже через 17 днів жінка звернулася до гінеколога зі скаргами на біль внизу живота й підвищену температуру тіла. Після обстеження в неї виявили пухлину. Тоді пацієнтку направили в хірургічне відділення. Того ж дня медик, який згодом став обвинуваченим, провів ургентне втручання. У ході нього жінці видалили матку, що призвело до втрати її репродуктивної функції. У реєстрі йдеться, що лікар проявив злочинну недбалість й неналежно виконав свої професійні обов'язки. А саме – не повідомив пацієнта щодо стану здоров'я, ризиків здоров'ю порушенням цілісності організму, а також про можливість іншої тактики лікування. Крім того, не інформував пацієнта та не отримав згоди на видалення органу. В результаті, суд визнав медика винним за частиною 1 статті 140 ККУ (неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником). Йому призначили покарання у вигляді позбавлення права займатись лікарською, акушерсько-гінекологічною та хірургічною діяльністю строком на три роки. На користь потерпілої було стягнуто 10 000 грн матеріальної шкоди та 70 000 гривень – моральної.

Викладач. Можливо, наше буденне жорстоке життя, у якому люди, окрім себе самих, нікого й нічого не бачать, створило передумови, коли йдеться не просто про непрофесійність, а ще й про байдужість, помножену на свідому халатність? Байдужість у тій сфері, у якій її апіорі не може бути! Натомість потрібно виявляти турботу, людяність і співчуття. Адже для чого тоді взагалі здобувати професію лікаря? Я бажаю вам, щоб у вашому професійному досвіді не було місця для таких ситуацій, про які ми сьогодні з вами говорили. Пам'ятайте, що лікар чи медсестра не застраховані від професійних помилок, але ж якщо вони і допустили помилку, то треба її визнати, виправити, проаналізувати причину виникнення і більше не допускати, тому, що ви несете морально-правову відповідальність перед людьми і суспільством.

Список використаних джерел

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ ТА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Ліна Стахів,
викладач ВСП «Львівський фаховий коледж
транспортної інфраструктури Національного
університету «Львівська політехніка»

Анотація. У статті розглянуті види та джерела забруднення навколишнього середовища, основні напрями попередження та зниження рівня шумів, способи утилізації твердих відходів. Розроблені типові організаційно-технічні заходи з охорони навколишнього середовища на залізничному транспорті.

Стаття призначена для студентів закладів фахової передвищої освіти, які навчаються за спеціальністю «Транспортні технології».

Abstract. The article discusses the types and sources of environmental pollution, the main directions of prevention and reduction of noise level, and the methods of solid waste disposal. Typical organizational and technical measures for environmental protection in railway transport have been developed.

The article is intended for students of professional higher education institutions studying in the specialty “Transport Technologies”.

Транспорт – одна з базових галузей національної економіки, ефективне функціонування якої є необхідною умовою для забезпечення обороноздатності, захисту економічних інтересів держави, підвищення рівня життя населення.

На сьогодні галузь транспорту в цілому задовольняє потреби національної економіки та населення у перевезеннях, проте рівень безпеки, показники якості та ефективності перевезень пасажирів і вантажів, енергоефективності, технологенного навантаження на навколишнє природне середовище не відповідають сучасним вимогам.

У 21 столітті перед людством виникла, а точніше загострилась, глобальна проблема, яка зводиться до відшукування оптимальної взаємодії між природою і суспільством, так як в останні десятиліття намітились істотні зміни стану біосфери під впливом діяльності людини.

Досягнення науки і техніки істотно прискорили ріст промисловості, енергетики, будівництва, транспорту. Людина стала інтенсивніше викорис-

товувати навколишнє середовище, впроваджувати у виробництво нові матеріали, проникати у нові царини природи і засвоювати їх для задоволення потреб суспільства. Науково-технічний прогрес несе з собою не тільки позитивні, але й негативні результати, в цьому є його об'єктивні протиріччя.

З точки зору оцінки видів та джерел забруднення навколишнього середовища розглядають два підходи: традиційний, що охоплює тільки транспортні технологічні процеси, і комплексний, що включає сукупність всіх можливих факторів, пов'язаних з транспортом.

За традиційного підходу враховують надходження забруднювальних сполук в біосферу безпосередньо в результаті функціонування рухомого складу, до прикладу, відпрацьовані гази транспортних двигунів, які потрапляють в повітря. Сюди відносять аварії транспортних засобів, що деколи трапляються, з розпиленням в біосфері їх вантажів – токсичних, агресивних, ра-

діоактивних та інших сполук. Подібне забруднення відбувається через технічну недосконалість транспортних засобів та помилок персоналу.

Комплексний підхід відрізняється від традиційного тим, що додатково враховує забруднення біосфери або її зміни в результаті транспортного будівництва та експлуатації транспортних підприємств, до яких відносять ремонтні заводи, депо, бази, гаражі, кар'єри, заправні станції, вокзали та інші постійні споруди, включаючи й транспортні селища.

Велике забруднення у вигляді пилу, шлаків, пустої породи є в районах розташування великих транспортних вузлів і промислових підприємств. Великі площі землі зайняті звалищами з відходів виробництва, побуту, а також пов'язані з воєнними діями. Масовий характер носить процес засмічення площ промисловими і побутовими відходами уздовж залізниць. Велика небезпека є від забруднення середовища сіркою, ртуттю, свинцем.

Існує ще один вид забруднення середовища – шумовий. Сильний, тривалий і постійний шум – це прихований і небезпечний ворог людини і багатьох живих створінь. На залізницях зниження зовнішнього шуму від поїздів – завдання важке. Великий вплив на його рівень має якість утримання колії. Справна колія, що утримується у точній відповідності до заданих параметрів і норм (прямолінійність у профілі і плані, встановлена криволінійність на закругленнях, по ширині колії, підвищення зовнішнього рельсу на кривих відрізках колії, щільність підбивки шпал, справність стиків), сприяє зниженню шуму від поїздів. Безстикова конструкція колії менш шумна, ніж звичайна традиційна колія.

Головні резерви зниження шуму на залізницях полягають в удосконаленні рухомого складу і, перш за все, ходових частин вагонів і локомотивів.

Для зниження шуму підлогу і нижню частину бокових стінок пасажирських вагонів додатково ізолюють звукопоглинальними матеріалами. У вікнах використовують подвійне скло і резинові ущільнення. Велика увага приділяється зниженню внутрішнього шуму від агрегатів і машин, що розташовані в межах кузова транспортного засобу. Так, у пасажирських вагонах електричні двигуни, вентилятори, насоси тощо встановлюють, як правило, на амортизаторах, покривають шумопоглинальними кожухами, ізолюють від пасажирських приміщень. У системах вентиляції та кондиціонування повітря істотне зниження шуму дає заміна металевих трубопроводів пластиковими.

Аналогічні заходи проводяться і на локомотивах. Дизель тепловоза не є основним джерелом зовнішнього шуму, оскільки він надійно захищений кузовом, а система вихлопів газів оснащена глушником. У зв'язку з цим важливішою проблемою є зниження внутрішнього шуму і вібрацій. Для цього дизелі частково покривають шумозахисними панелями та ковпаками. Допоміжні машини закривають кожухами. Кабіну машиніста ізолюють з допомогою вібро- та шумопоглинальних матеріалів.

В окремих районах, де залізниця проходить в безпосередній близькості від густонаселених кварталів або шкіл, лікарень, виникає необхідність екранувати її з допомогою шумопоглинальних стін (парканів). Такі екрани широко застосовують в Японії.

Залізничні станції з локомотивними та вагонними депо, ремонтні заводи, а також будівельні бази, які обслуговують транспорт, кам'яні та піщані кар'єри, як правило, виробляють і акумулюють тверді відходи (сміття), що засмічують великі території в полосі відводу або за її межами. Склад твердих відходів підприємств визначає

ся видом сировинних матеріалів, що використовуються, і палива. До прикладу, для кар'єрів – це відвальні породи; для бетонних заводів і будівельних баз – браковані цементні вироби і матеріали; для локомотивних і вагонних депо – відходи металу, дерева, пластику, обтирального матеріалу.

На великих площах уздовж залізниць розсіюються відходи і сміття, що мають у складі переважно метали, дерево, папір, скло, пластик, резину. Найефективнішим і найперспективнішим способом знищення сміття є переробка його на спеціальних заводах.

Хоча залізничний транспорт, точніше його рухомий склад, негативно впливає на всю біосферу, його частка впливу у порівнянні з автомобільним істотно менша, по-перше, тому що він один з найекономніших за витратами палива на одиницю транспортної роботи, по-друге, через широку електрифікацію залізниць.

Діяльність залізничного транспорту найбільше відображається на атмосфері в районах, де експлуатуються тепловози з дизельними установками. Основним джерелом забруднення атмосфери є відпрацьовані гази тепловозів. Працівникам транспорту, що експлуатують локомотиви, необхідно ретельніше слідкувати за станом і роботою двигунів і локомотивів не тільки для зниження токсичності відпрацьованих газів, але й економії рідкого палива.

В окремих районах виникла проблема забруднення колії і прилеглих до неї земель вугільним та рудним пилом, а також деякими іншими речовинами (сіллю, нафтопродуктами) у зв'язку з витоком цих вантажів через нещільності кузовів вагонів і здування пилоподібних речовин вітром під час руху. Для скорочення цих втрат і зниження рівня забруднення біосфери, поряд з підвищенням вимог до відповідних служб з утримання вагонів, необхідні відповідні технічні

заходи. Зокрема збільшення парку напіввагонів з суцільним дном, використання різних в'язких засобів для створення плівки на поверхні насипного (навалочного) вантажу, плівок, що покривають вантаж, нових спеціальних видів рухомого складу, які пристосовані для перевезень окремих вантажів.

Проблему складає олива, що витікає через нещільності з різних агрегатів локомотивів і вагонів, яка вимивається з колії поверхневими водами і переноситься у водоймища та забруднює їх.

На теперішній час в умовах військових дій небезпечним є підвищення рівня радіоактивності навколишнього середовища. Працівникам залізниць необхідно періодично робити заміри на радіоактивність та контролювати радіаційний фон.

На станціях розробляють організаційно-технічні заходи, що передбачають обов'язковий контроль за станом навколишнього середовища з метою своєчасного запобігання шкідливому впливу забруднень на людей і природу.

Організаційно-технічні заходи з охорони навколишнього середовища

1. Видати вказівку «Про природоохоронну діяльність на станції».

2. Розробити і затвердити заходи з охорони навколишнього середовища.

3. Звернутися з листом в локомотивні депо, що обслуговують пасажирські та вантажні поїзди тепловозами, про недопустимість зливу відпрацьованих олив на території станції.

4. Установити суворий контроль за завантаженням і розвантаженням вантажів, які можуть завдати шкоди навколишньому середовищу.

5. У випадку пошкодження вантажу, що може загрожувати небезпекою природоохоронному середовищу, діяти суворо відповідно до Технічно-розпорядчого акту станції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Л.В. Стахів. Організація руху поїздів. – Львів : ПАІС, 2015. – 344 с.

ПРАКТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ПИТНОЇ ВОДИ

Інна Бондарчук,
Ольга Сафіна,
викладачі ВСП «Київський фаховий коледж
міського господарства Таврійського національного
університету імені В. І. Вернадського»

Анотація. Збереження та підтримання стану здоров'я українців на рівні, що відповідає критеріям цивілізованого суспільства, залежить, насамперед, від якості питної води. Доведено, що забруднена вода спричиняє більше 80% всіх відомих захворювань, що у свою чергу прискорює процеси старіння. Саме тому так важливо перевіряти якість питної води.

Abstract. Preserving and maintaining the health of Ukrainians at a level that meets the criteria of a civilized society depends primarily on the quality of drinking water. It has been proven that polluted water causes more than 80% of all known diseases, which in turn accelerates the aging process. That is why it is so important to check the quality of drinking water.

На сьогоднішній день більша частина населення України, яка користується централізованим водопостачанням, споживає неякісну питну воду з високою жорсткістю та мінералізацією або з підвищеною концентрацією заліза, марганцю, азотовмісних сполук. Все це негативно впливає на здоров'я людини та її життя. Тому питання безпеки питної води, якою забезпечується населення, набуло вагомого значення і потребує достатньої уваги на всіх рівнях суспільства.

За словами В. І. Вернадського : “Життя – це особлива колоїдна водна система...особливе царство природних вод” [1].

Український академік, один із засновників Української академії наук та творець Національної бібліотеки Української держави в Києві, філософ Володимир Іванович Вернадський велике значення приділяв воді. Він наголошував, що вода займає окреме місце в історії нашої планети, оскільки немає жодного природного утворення, яке могло б зрівнятися з нею щодо впливу на перебіг основних геологічних процесів. В. І. Вернадський писав: «Вода стоїть окремо в історії нашої планети. Немає природного тіла, яке могло

б порівнятися з нею за впливом на хід основних, найграндіозніших процесів. Немає земної речовини – мінерала, гірської породи, живого тіла, в складі якого її б не було!».

Слід відзначити, що в Україні питне водопостачання на 75% побудовано на поверхневих водах й основна проблема полягає в тому, що з кожним роком завдяки людській діяльності вони все більше й більше забруднюються, а очисні споруди не модернізувалися вже кілька десятиліть. Особливо напружена ситуація навесні під час повеней, коли якість води в річках значно погіршується [2].

Згідно з інформацією ООН, за якістю питної води Україна займає у світі 95-те із 122-ох місць. Відповідно, українські екологи заявляють, що майже в усіх українських регіонах у воді підвищена концентрація хлору, заліза, марганцю, органічних сполук і навіть мінералізація. 95% питної води в Україні непридатні для вживання, заявив 22 березня голова Всеукраїнської громадської організації «За право громадян на екологічну безпечність» Володимир Гончаренко [3].

Тож поставлене питання дослідження якості

питної води спонукає здобувачів освіти, спільно з викладачами циклової комісії автоматизації технологічних процесів та моніторингу навколишнього середовища, провести практичне дослідження в рамках тижня циклової комісії.

Основним завданням практичного дослідження якості питної води є визначення наявності мікроорганізмів, хімічного забруднення, важких металів, пестицидів та хімічних речовин, фтору, нітратів та нітритів, а також радіоактивних речовин у зразках питної води, яку здобувачі освіти ВСП КФКМГ ТНУ імені В. І. Вернадського самостійно набирали з різних джерел міста Києва та проводили власний, а потім і лабораторний, аналіз.

Так, оцінка якості питної води дійсно включає в себе багато аспектів, зокрема виявлення різних забруднень і визначення їх концентрацій. Цей підхід дозволяє оцінити потенційний вплив забруднень на здоров'я людини і вжити відповідних заходів для забезпечення безпечного водопостачання, адже одним із способів оцінки якості води є проведення хімічного аналізу для виявлення різних речовин, таких як важкі метали, хімічні речовини, бактерії тощо. Після визначення концентрацій забруднень можна провести оцінку їх потенційного впливу на здоров'я, враховуючи такі фактори, як токсичність, накопичення в організмі, можливі кумулятивні ефекти тощо. Саме такий підхід дозволяє не лише виявити наявність забруднень у воді, але й розуміти їхній потенційний вплив на здоров'я людини, що є ключовим для прийняття рішень щодо безпеки водопостачання.

Вода є необхідною для багатьох життєво важливих процесів, таких як транспорт поживних речовин, регуляція температури тіла, виведення токсинів і забруднень через сечу та піт, змазування суглобів та збереження внутрішньоклітинної рідини для підтримки структури клітин.

Зневоднення може мати серйозні наслідки для організму, включаючи зниження фізичної та психічної працездатності, порушення роботи органів і систем, а в гіршому випадку – смерть. Тому важливо забезпечити своє тіло достатньою кількістю води, регулярно пити її протягом дня і враховувати втрати рідини під час фізичних навантажень або в умовах високої температури.

Добова потреба у воді може варіюватися залежно від різних факторів, таких як вік, рівень фізичної активності, кліматичні умови та інші. Вважається, що доросла людина має споживати приблизно 2,5 літра води на добу для підтримки водного балансу. Однак це лише загальна рекомендація, і потреби води можуть варіюватися.

Наприклад, фізично активні люди або люди, які перебувають у спекотних або сухих умовах, можуть втрачати більше води через піт і потребувати більше води для компенсації цих втрат. Також варто враховувати особливості здоров'я і інші фактори, які можуть впливати на потреби води конкретної людини.

Так, вода дійсно є ключовим елементом для життя на Землі. Індустріалізація та інші аспекти розвитку сучасного світу призводять до збільшення обсягів виробництва та використання різноманітних хімічних речовин, які потім можуть потрапляти у водні джерела як промислові відходи. Це призводить до забруднення ґрунтів, річок, озер та інших водойм, що може мати серйозні наслідки для екосистем, здоров'я людей і всього біорізноманіття. Забруднення води може також впливати на смак і запах води, роблячи її непридатною для споживання або погіршуючи якість життя. Саме тому важливо приділяти увагу охороні водних ресурсів, вживати заходів для запобігання забрудненню води та ефективно вирішувати проблеми, які виникають внаслідок індустріальної діяльності і забруднення. Це може включати в себе використання більш екологічно чистих технологій, регулювання викидів промислових відходів та використання методів очищення води для забезпечення її безпеки і чистоти.

Одним з основних факторів, що впливає на рівень здоров'я людей, є вода, яку вони споживають. Ще у XIX ст. відомий хімік Луї Пастер зазначав, що 80% хвороб людини випиває з водою [2].

У науково-методологічному підході до оцінки рівня безпеки питної води за основу використано величину сумарного неканцерогенного ризику погіршення здоров'я людини під час вживання питної води, що містить потенційно небезпечні речовини загальнотоксичної дії; обґрунтовано доцільність застосування ефективних заходів безпеки системи питного водопостачання, що позитивно вплине на якість питної води, яка подається населенню, та продовжить життя людини [3].

Навіщо перевіряти воду? Цікаво, чи безпечно споживання води з криниці у нашому дворі і яка вода тече з нашого крана. Адже ми використовуємо цю воду щодня. З нею в організм можуть надходити не тільки корисні, але й небезпечні речовини.

Тож групою здобувачів освіти спільно з викладачами циклової комісії автоматизації технологічних процесів та моніторингу навколишнього середовища ВСП КФКМГ ТНУ імені В. І. Вернадського було досліджено роботу приладів: тестера

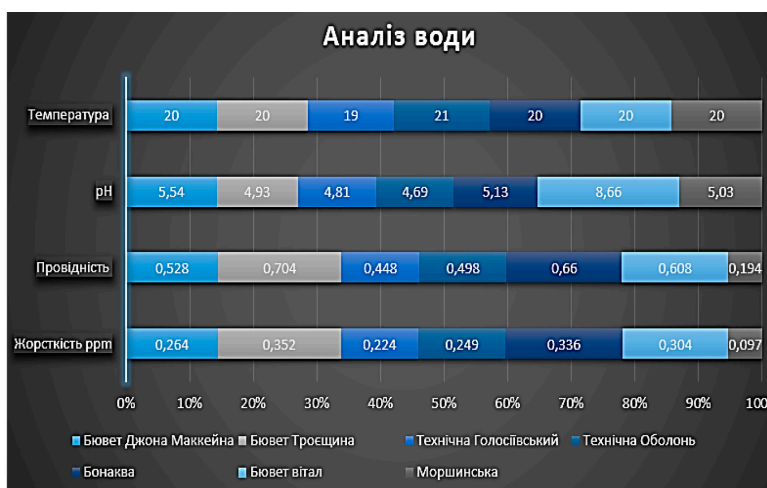

РЕЗУЛЬТАТИ ПРАКТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Вода	Жорсткість ррп	Провідність	pH	Температура
Бювет Джона Маккейна	0,264	0,528	5,54	20
Бювет Троєщина	0,352	0,704	4,93	20
Технічна Голосіївський	0,224	0,448	4,81	19
Технічна Оболонь	0,249	0,498	4,69	21
Моршинська	0,097	0,194	5,03	20
Бонаква	0,336	0,66	5,13	20
Бювет вітал	0,304	0,608	8,66	20

Рис. 1. Результати практичного дослідження зразків питної води м. Києва

Рис. 2. Аналіз питної води приладами в лабораторії коледжу

для води «ТЕС-1», який має широкий спектр застосування, заводське калібрування та готовий до використання, за допомогою якого в лабораторних умовах було перевірено питну воду з різних джерел міста Києва на вміст мінералів, солей та електропровідність, проведено аналіз якості води після систем фільтрації, контроль параметрів рідини, та тестера для вимірювання кислотності води рН рівня РН-009іА електронного, за допомогою якого було визначено вимірювання рН рівня рідини, який має вбудовану функцію автоматичної компенсації температури, що дає можливість отримувати точніші дані вимірювання незалежно від температури рідини. Тестер рН рівня широко застосовують для вимірювання кислотності води в котлах, акваріумах, під час будівельних робіт, у системах підготовки води, на виробництві молочних та інших продуктів.

Також було досліджено властивості реагентів порошків-фіксанали (порошок калібрувальний) рН4.01 + рН6.86 + рН9,18, за допомогою яких визначено калібрувальний розчин номіналом рН4.01, рН6.86 та рН9,18 в лабораторних умовах. Для приготування розчину потрібна була одна упаковка реагенту, чистий скляний посуд та 250 мл деонізованої (дистильованої) води. У 250 мл дистильованої води необхідно було додати вміст пакетика і розмішати до повного розчинення.

Готовий розчин можна зберігати протягом місяця у закритому посуді за кімнатної температури у темному місці. Тож за допомогою приладу РН-009іА електронного визначено рН води; за допомогою TDS-метра досліджено електропровідність, температуру та мінералізацію питної води. За допомогою рН-метра в практичному дослідженні визначено кислотність води. Результати практичного дослідження якості питної води наведені на рис. 1, 2, а відеоматеріал роботи робочої групи дослідників URL: <https://youtu.be/MA0csiGEYso?si=g8bjTnfBWLIMVZ5I>

РЕЗУЛЬТАТ № 5
санітарно-бактеріологічного дослідження.

Бактеріологічна лабораторія «Центр превентивної медицини»
тел. 481-53-48

Назва зразка Вода питна

Місце відбору зразка Бювет

Мета дослідження ДСанПІН 2.2.4-171-10 за бак показниками

Дата надходження матеріалу в лабораторію 02.02.24

Результат дослідження:

Загальне мікробне число 0 КУО/см³

Загальні коліформи в 100см³ НЕ ВИЯВЛЕНО

E. coli в 100 см³ НЕ ВИЯВЛЕНО

Ентерококи в 100 см³ НЕ ВИЯВЛЕНО

(Відповідає НД, не відповідає НД, НД відсутня)

Дата видачі 06.02.2024р.

Лікар-бактеріолог Щербаківа К.О.

РЕЗУЛЬТАТ № 6
санітарно-бактеріологічного дослідження.

Бактеріологічна лабораторія «Центр превентивної медицини»
тел. 481-53-48

Назва зразка Вода питна

Місце відбору зразка Бювет

Мета дослідження ДСанПІН 2.2.4-171-10 за бак показниками

Дата надходження матеріалу в лабораторію 02.02.24

Результат дослідження:

Загальне мікробне число 0 КУО/см³

Загальні коліформи в 100см³ НЕ ВИЯВЛЕНО

E. coli в 100 см³ НЕ ВИЯВЛЕНО

Ентерококи в 100 см³ НЕ ВИЯВЛЕНО

(Відповідає НД, не відповідає НД, НД відсутня)

Дата видачі 06.02.2024р.

Лікар-бактеріолог Щербаківа К.О.

Рис. 3. Результати санітарно-бактеріологічного дослідження питної води в лабораторії «Центр превентивної медицини» (проба № 5 – Бювет Троєщина; проба № 6 – Бювет Джона Маккейна)

РЕЗУЛЬТАТ

Санітарно-хімічних показників безпеки та якості питної води

Мета дослідження ДСанПІН2.2.4-171-10

Дата надходження матеріалу в лабораторію 02.02.2024

Результат дослідження:

№ дослідження	Назва зразка	Загальна жорсткість, ммоль/л	Загальна лужність, ммоль/л
№1	вода водопровідна	6,8	не визначається
№2	вода водопровідна	6,8	не визначається
№3	вода питна, бювет	7,0	6,5
№4	вода питна, бювет	7,0	6,3

(Відповідає НД, не відповідає НД, НД відсутня)

Дата видачі 07.02.2024р.

Санітарний лікар Валентин МИРОШНИК

Рис. 4. Результати дослідження санітарно-хімічних показників та якості питної води лабораторією «Центр превентивної медицини» (1 – Голосіївська водопровідна; 2 – Оболонь водопровідна; 3 – Бювет Троєщина; 4 – Бювет Джона Маккейна)

Отже, робочою групою дослідників було зроблено наступні висновки: місто Київ забезпечений якісною і безпечною питною водою відповідно до контролю якості питної води згідно з ДСанПІН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною», за що ми вдячні фахівцям ПрАТ АК «Київводоканал», адже не зважаючи на всі труднощі, зумов-

лені воєнним часом, фахівці продовжують здійснювати водопідготовку і контроль якості питної води [4]. Також українці можуть самостійно, в побутових умовах, перевірити якість води за допомогою побутових приладів РН-009iA, ТЕС-1 та переконатись в її безпеці для свого здоров'я.

Всі проби води під нумерацією від одного до шести за період дослідження були в нормі, що підтвердилось результатами аналізу питної води на хімічний та бактеріологічний склад, проведеного бактеріологічною лабораторією «Центр превентивної медицини» (рис. 3, 4).

Тож результати аналізу представлених зразків питної води не залишають сумніву щодо їх якості та відповідності санітарно-гігієнічним і епідеміологічним вимогам, що є однією з основних умов збереження здоров'я людини та продовження її життя. Зичимо всім здоров'я, наснаги і скорішої ПЕРЕМОГИ!

Список використаних джерел

ШЛЯХИ СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ В СТУДЕНТСЬКІЙ АКАДЕМІЧНІЙ ГРУПІ

Наталія Вірук,
викладач Ківерцівського фахового медичного коледжу
Волинської обласної ради

Анотація. Для покращення якості викладання клінічних дисциплін в медичному коледжі як основи подальшої професійної діяльності викладач постійно вдосконалює шляхи співробітництва зі студентською молоддю. Це співробітництво ґрунтується на предметних, комунікативних, гностичних знаннях і вміннях. Цьому допомагає створення сприятливого психологічного клімату в студентському колективі.

Abstract. In order to improve the quality of teaching clinical disciplines at the medical college as a basis for further professional activity, the teacher constantly improves the ways of cooperation with students. This cooperation is based on subject, communicative, gnostic knowledge and skills. This is facilitated by creating a favorable psychological climate in the student body.

Сучасні умови життя диктують високі вимоги до підготовки фахових молодших бакалаврів у всіх сферах професійної діяльності. Нині ефективно діючим вважається спеціаліст, який, крім професійних знань та вмінь, має такі якості, як ініціатива, здатність працювати у групі, комунікативні здібності, вміння навчатися, відбирати та використовувати інформацію. Зараз особливо гостро постає проблема орієнтації освіти не лише на забезпечення майбутніх працівників ґрунтовними знаннями, але й на ціннісні та світоглядні аспекти професійної культури молодого фахівця, створення умов для прояву вільної, творчої, моральної особистості. В цьому неабияку роль відіграє соціально-психологічний клімат в колективі, де навчається здобувач освіти.

Соціально-психологічний клімат у колективі – стан міжособистісних стосунків, що виявляється в сукупності психологічних умов, які сприяють або перешкоджають його продуктивній діяльності. У студентському колективі взаємодіють індивіди зі

своїми особистісними якостями, інтересами, з різним статусом, що обумовлює їхню поведінку і вплив на інших осіб. Кожен з них намагається зайняти активну позицію, відстояти свої права, реалізувати можливості, утвердити амбіції. Ця складна мозаїка інтересів, прагнень, дій утворює соціально-психологічний клімат у колективі.

У студентському колективі мікроклімат виконує такі функції:

- консолідує – згуртування колективу, об'єднання зусиль для успішного навчання;
- стимулює – реалізація емоційного потенціалу, життєвої енергії колективу;
- стабілізує – забезпечення стійкості внутріколективних відносин, створення передумови для успішної адаптації нових учасників;
- регулює – утвердження норм взаємин, етичного оцінювання поведінки індивідів.

Ознаки сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі:

1. Суб'єктивні ознаки: оптимізм; радість спіл-

кування; почуття захищеності, безпеки і комфорту; взаємна підтримка, теплота і увага у відносинах; міжособистісні симпатії; впевненість; можливість вільно мислити, творити, інтелектуально і професійно зростати; довіра та взаємовимогливість; доброзичливість і ділові претензії; вільне висловлювання думок щодо справ колективу чи поведінки окремих осіб; достатня інформованість членів колективу про завдання та стан справ у колективі; високий ступінь емоційного включення та взаємодопомоги, якщо є потреба; усвідомлення і взяття на себе відповідальності за стан справ кожним із її членів; відсутність тиску куратора чи викладача на студентів і визнання за ними права приймати відповідальні для колективу рішення; задоволеність належністю до колективу групи.

2. Об'єктивні ознаки: високі показники результатів навчання; високий рівень трудової дисципліни; відсутність напруженості й конфліктності в колективі.

Ознаки несприятливого соціально-психологічного клімату колективу: песимізм, дратівливість, нудьга, висока напруженість і конфліктність відносин в колективі, невпевненість, страх помилитися або справити погане враження, страх покарання, неприйняття, нерозуміння, ворожість, підозрілість, недовіра один до одного.

На психологічний клімат в академічній групі неабияк впливає особистість викладача. Для того, щоб підготувати справжнього фахівця, викладачі циклової комісії терапевтичних дисциплін використовують педагогіку співробітництва. В її основі лежить ідея рівності, партнерства і взаємної поваги між викладачем і студентом. Свою здатність знати і розуміти студента, адекватно оцінювати його особистісні якості викладачі вважають однією з найважливіших ознак професіоналізму і ставлять її на друге місце після знання предмета, який викладають. Зміст викладацької практичної діяльності ґрунтується на таких засадах, як:

- студентоорієнтований підхід в навчанні і вихованні;
- підпорядкування всіх дій викладача реальним інтересам студента;
- забезпечення гармонійного і творчого розвитку кожного студента;
- надання допомоги студенту у його саморозвитку шляхом виховання культури ставлення до самого себе, інших людей, природи;
- якомога ширше використання педагогічних вимог в опосередкованій формі (порада, прохання, схвалення, довіра);
- емоційне забарвлення ділових відносин із

студентом;

- постійний контроль у процесі комунікативної діяльності.

Як викладач, який має 32 роки стажу роботи в медичному коледжі, хочу поділитись власним педагогічним досвідом створення сприятливого психологічного клімату під час викладання клінічних дисциплін, зокрема внутрішньої медицини.

Під час проведення практичних занять завжди враховую здібності студента, намагаюсь їх всебічно розкрити. Адже часто буває так, що студент не може чітко висловити свою думку за допомогою слова, але йому вдаються практичні навички. Тому даю здобувачу освіти можливість більше попрацювати руками і тим самим отримати вищий рейтинг. Враховуючи психологічні особливості кожного, намагаюсь заохотити студента до навчання, похваливши його нехай і скромні здобутки, тоді як інший потребує збільшення вимогливості, трішки суворості. Під час викладання складного для сприйняття матеріалу можу дозволити собі ліричний відступ, якийсь жарт, тобто намагаюсь створити на занятті емоційний настрій. Факторами емоційності викладання є використання елементів зацікавленості, створення ситуацій сміху, оптимізм у спілкуванні зі студентами, заохочення дослідницької діяльності, допомога студенту у розкритті своїх можливостей. Наприклад, під час практичного заняття з внутрішньої медицини у формі ділової гри, де один із студентів виступає в ролі пацієнта, а інший – фельдшера, досить часто розкриваються неочікувані артистичні здібності у здавалось би тихих, непомітних осіб. Це створює невимушену обстановку на занятті, дозволяє студенту ствердитись, підвищує його самооцінку і тим самим збільшує зацікавлення предметом, бажання навчатися.

Досить часто мої молодші колеги звертаються за порадами щодо свого здоров'я чи здоров'я близьких. Це мене радує, бо свідчить про довіру до викладача.

Для кращого засвоєння матеріалу намагаюсь наводити приклади життєвих ситуацій, які були у практичній лікарській діяльності моєї власній чи моїх колег.

Важливим психологічним аспектом на заняттях із внутрішньої медицини є донесення до свідомості студента принципу, що лікувати треба не хворобу, а хворого, що організм людини – це цілісна система, і будь-яке захворювання чи призначене лікування впливає на весь організм. Виховуючи медика-гуманіста, наголошую на тому, що ким би не був пацієнт (можливо, алкоголік чи

наркоман), але до нього треба ставитись з милосердям, бачити в ньому людину. Підвищує інтерес до предмета обговорення на заняттях досягнень сучасної медицини, морально-етичних проблем (евтаназія, трансплантація органів). Намагаюся навчити студента вчитися, тобто думати, аналізувати, самостійно робити висновки і на кожному занятті здійснюю контроль знань. Але говоримо не лише на професійні теми, а і про події в країні, світі, коледжі. Це дозволяє краще зрозуміти один одного, розкрити своє світобачення, зміцнює довіру.

Для внутрішньої дисципліни важливий зовнішній вигляд студента-медика, охайність його одягу, зачіски. Викладач може зробити зауваження з цього приводу, але це має бути коректно, щоб не образити молодого колегу. В свою чергу викладач теж повинен приділяти увагу сво-

їй зовнішності, відповідати вимогам сучасності.

У спілкуванні зі студентами намагаюся виявляти толерантність, повагу до співрозмовника, справедливість, співчуття, бажання допомогти.

Таким чином, ставлячи перед собою завдання підготувати справжнього професіонала, ми, викладачі, зосереджуємо свої зусилля не тільки на професійній підготовці, але й на формуванні особистості, опануванні майбутніми фахівцями гуманістичних засад медицини. Нашого випускника ми бачимо активним членом суспільства, який розвиває культурну спадщину, творить нові цінності, виступає співучасником зміцнення демократичного ладу. Тому перед викладачами стоїть серйозне завдання – стати прикладом для студента. Лише тоді можна створити сприятливий соціально-психологічний клімат у групі і досягти успіху в освітньо-виховному процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Максименко С. Д. Загальна психологія : навчальний посібник. – Центр навчальної літератури, 2019. – 272 с.
2. Заброцький М. М., Шапошникова Ю. Г. Педагогічна психологія. Лекції : навчальний посібник. – Гельветика, 2019. – 144 с.

ПРОСТО ЦИТАТА

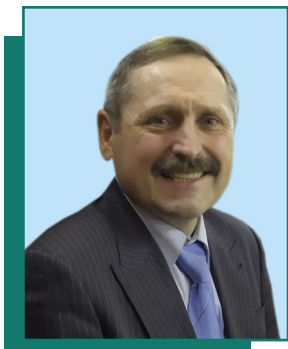
До того, хто був глухий до природи з дитинства, хто в дитячі роки не підібрав пташення, яке випало з гнізда, не відкрив для себе краси першої весняної трави, до того потім навряд чи достукається почуття прекрасного, почуття поезії і проста людяність.

В.А. Сухомлинський

Природа! Вона досконала і вічно творить нове. Вона невичерпне джерело всього живого і реального. Все в ній, вона повнота буття. Вона всесильна і могутня, постійно ламає і безперервно створює. Всі речі в ній і вона у всьому. Вона вічна і нескінченна, яка живить дух однією лише радістю.

Спіноза

<https://citaty.net.ua/tsytaty-pro-pryrodu-ta-ekologiyu-300-tsytat/2/>

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА МОЛОДІ – ЗАПОРУКА ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Владислав Підлісний,
викладач Вінницького транспортного
фахового коледжу

Анотація. Стаття висвітлює певні напрацювання з психосоціальної допомоги здобувачам освіти в кризових ситуаціях. Наведені приклади щодо надання підтримки дітям, які отримали психологічну травму.

Abstract: The article highlights certain developments in psychosocial assistance to students in crisis situations. Examples of providing support to children who have suffered psychological trauma are given.

Психологічний стан та психічне здоров'я під час воєнних дій є вкрай важливим. Багато людей переживають виснаження, спустошення, втому, відчують тривогу й паніку. Особливо необхідно звертати увагу на здобувачів освіти, вік яких також вносить свої корективи в розв'язування поставленої проблеми.

Я працюю викладачем у Вінницькому транспортному фаховому коледжі і мені, як куратору групи, приходиться консультувати молодь віком 15–16 років. Значна кількість учасників освітнього процесу отримала психологічні травми. Серед них багато з неповних сімей, є такі, які батька навіть не знали, є переселенці із зруйнованих міст, є такі, що пережили окупацію. У чотирьох дітей батьки на фронті, у трьох – воюють брати. Є такі, що мають втрати серед рідних, – загиблі або пропали безвісті.

Під час бесід зі студентами головним для мене є конфіденційність, взаємоповага, розмова тільки про себе, а не про інших.

Найскладніше розмовляти з тими, хто пережив окупацію, хто перебував під обстрілами чи бомбардуваннями, бачив вбитих та поранених.

Бесіди з дітьми ускладнюються тим, що в їхньому жаргоні використовується ненормативна лексика, хоча зі мною намагаються її уникати,

проте не завжди успішно.

Також, думаю, як наслідок, вони зловживають сигаретами (зараз – це різних видів електронні), мають негаразди в житті, напружені стосунки між собою. Тому вони потребують постійної психологічної підтримки та допомоги.

Я не намагаюсь вирішити їх проблеми власноруч, мета моїх бесід – це розширення можливостей молодих людей для самостійного вирішення проблем, які виникають; для подолання труднощів, допомоги у реалізації їх особистісних, духовних і фізичних можливостей, необхідних для виходу з кризового стану; стимулювання самоповаги і впевненості у власних силах.

Все це ускладнюється трирічною неможливістю відвідувати заняття в школі. (Один студент взагалі більше року жив у Франції і зараз вчиться писати). Більшість навчаються за оплати через те, що не змогли пройти конкурс на бюджетну форму у зв'язку зі слабкою підготовкою з математики та української мови (два переселенці зі східних регіонів навчалися російською мовою).

Під час навчання у них виникають заборгованості з дисциплін, проблеми в спілкуванні з викладачами і, навіть, складності з виконанням домашніх завдань. Я вважаю, що це також є на-

слідком стресових подій, які накладаються на травматичні події життя і призводять до різних реакцій: емоційних, поведінкових, інтелектуальних та фізіологічних. Мислення, контроль, аналіз та інші функції тимчасово призупиняються. Вони можуть не прийти на заняття, бо не змогли вчасно піднятися з ліжка, намагаються уникнути відповідальності, часто виходять в туалет або просто замикаються в собі. Натомість інстинкти, емоції, здатність до виживання, захисту починають працювати на повну потужність. Виникають спонтанні, неусвідомлювані реакції, інтуїтивні, сформовані раніше та зафіксовані на рівні однієї з трьох основних стратегій захисту: «Бий!» («Нападай!»); «Тікай!»; «Замри!».

Криза, яка охопила Україну, впливає також і на батьків (виконання ними батьківських функцій ускладнені), що, як я бачу, позначається на дітях. У цей період знижена або порушена здатність любити, працювати та насолоджуватися життям. Багато з них працюють за кордоном, залишивши дітей з одним батьком, мамою чи навіть з бабусями чи братами та сестрами.

В період війни – це і є психологічне травмування навіть тих дітей, які не перебували у так званих гарячих зонах (окуповані території, блокада, обстріли тощо). Вони також можуть травмуватися внаслідок реакцій дорослих на навколишні події, через втрату рідних, батьків, друзів, домашніх тварин... Під час спілкування я не забуваю, що ті події або буденні справи в житті

дитини, які дорослим здаються незначними або не вартими уваги, в разі їхнього «зникнення», «знищення», ігнорування або знецінення дорослими можуть також стати причиною психологічного травмування дітей.

Це виявляється у таких особливостях дітей: пошук власної ідентичності – підвищення ролі однолітків, серед яких дуже хочеться бути лідером, хоча прив'язаність до сім'ї зберігається; розуміння поглядів та перспектив інших людей; розуміння наслідків важких подій для себе та інших; зростання почуття власної відповідальності, змішаного з провиною та соромом.

Після бесід, які за чотири місяці ще провів не з усіма (у групі 32 студенти), зміг досягти певного прогресу: діти наблизились до соціуму – починають сприймати інших; беруть участь у додаткових заняттях у різних спортивних секціях (всі здобутки висвітлюю перед іншими та перед всіма батьками, сам ходжу й підтримую їх на змаганнях); викладачі бачать певні зрушення в успішності (деякі викладачі спочатку навіть хотіли відмовлятися від викладання в групі через агресивне поведіння певної групи дітей).

Під час бесід я базуюсь на певних принципах. Розумію, що діти завжди потребують захисту та безпеки, які можуть дати лише батьки, особливо в часи кризи. Що б не відбувалося, дитина намагається сприймати світ стабільним і передбачуваним. Тому я намагаюсь показувати їм свою стабільність та впевненість.

Для зустрічі обираю час та місце, враховуючи, що розмова має виглядати невимушено.

Довідаюсь про самопочуття студента. Деякі відчувають мовчазну тривогу, зокрема і через брак інформації. Визнаю за ними право на почуття, показую їм, що боятися – то природно, що я чую і розумію їх. Роблю такі вчинки, щоб вони бачили, що мені можна довіряти.

Залишаюсь спокійним, зважаючи на їх вік. Діти наслідують емоційні стани дорослих, тому варто тримати себе в руках (пам'ятаю себе, як тягнувся до старших чоловіків у житті через смерть батька, коли мені ще не було 11 років). Говорю спокійно, сліdkую за мовою свого тіла та виразом обличчя. На жаль, у деяких конфліктних ситуаціях не зміг втриматись та підвищував голос, не добираючи висловів. Зазвичай на другий день, або й у цей самий, намагався виправити ситуацію. Приємно те, що практично все вдавалось.

Намагаюсь надавати допомогу, не афішуючи. Дітям важливо знати, що завжди знайдуться люди, які готові допомогти.

Завершую розмову обачно. Переконаюсь,

що дитина після розмови вийшла зі стресового стану. Пробую оцінити рівень тривоги, спостерігаючи за рухами, обличчям, тоном голосу та диханням. Нагадую, що я поруч і готовий вислухати та підтримати.

І ще. Відповідальне надання допомоги також означає турботу про власне здоров'я та благополуччя. Дбаю про себе. Я здатний піклуватися про інших лише тоді, коли контролюю себе. Діти копіюють моє ставлення до ситуації, тому подаю приклад спокою та розважливості.

Під час бесід намагаюсь бути чесним; поважати думку дитини; позбуватись власних стереотипів; не пропонувати жодних матеріальних благ; не обіцяти того, що не можу виконати; не пропонувати допомогу насильно; пояснити, що допомогу можна за бажання отримати пізніше; поважаю цінності дитини. (Один студент розповів, що вивчає інформацію про біткоїни, хоче навчитись працювати з ними та забезпечити маму безбідним життям. Брати прізвисько вітчима не хоче, хоча той зараз бере участь у бойових діях. Я тільки привітав його бажання).

Ще хочу сказати, що поки не всі діти йдуть на відкритість – приймаю їх відмову робити певні

дії на моє прохання. Тут моя спокійна реакція показує готовність продовжити розмову тоді, коли студент до цього буде готовий або потребуватиме підтримки.

Щирість і відкритість робить мене зрозумілим і «не страшним», біля мене студенти почувуються розкутіше і спокійніше, через що стосунки стають менш напруженими. Навіть сильні та негативні емоції, такі як страх, сум, злість, обурення, сприймаю в безпечній формі. Цим самим поки що вдавалось гасити конфлікти і у стосунках дітей між собою.

Зважаючи на воєнний стан в Україні, постійність критичних і кризових ситуацій вважаю надзвичайно важливим надання психосоціальної допомоги учасникам освітнього процесу. Навчити їх жити без ілюзій, без нереалістичних очікувань і водночас працювати над зміною реальності. Потрібно завжди пам'ятати, що саме ці діти будуть відновлювати нашу країну і потрібно дбати про їх психічне здоров'я, та не забувати про власні ресурси. І завжди стануть у пригоді принципи: плекати духовність та взаємопідтримку, служити людям, цінувати кожен мить життя.

ЕЛЕКТРОННЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

НА ПЛАТФОРМІ МАСОВИХ ВІДКРИТИХ ОНЛАЙН-КУРСІВ [KURSIK.COM.UA](https://kursik.com.ua) РОЗМІЩЕНО МАСОВИЙ ВІДКРИТИЙ ОНЛАЙН-КУРС «ПСИХОЛОГІЯ».

У масовому відкритому онлайн-курсі розкриті різні сторони психології як науки. Розглянуто особистість учня в системі вікового розвитку. Зміст курсу побудований на основі кейс-методу, що дає можливість отримати максимально повну інформацію та знайти відповіді на питання, які виникають.

Курс складається з п'ятнадцяти модулів. Кожен містить відеолекцію, текстовий варіант лекції, презентацію,

додатковий лекційний матеріал, електронний лист з інтерактивними завданнями теоретичного та практичного характеру для поглиблення та перевірки знань з вивченої теми.

Також передбачено підсумкову рефлексію наприкінці кожної теми, яка дозволить оцінити якість та рівень засвоєння матеріалу та побудувати зворотний зв'язок із викладачем.

Завершуючи вивчення курсу, необхідно скласти підсумкове тестування та перевірити рівень сформованості психологічної компетентності. У разі успішного проходження курсу здобувач отримує сертифікат.

Цей курс буде також корисним для батьків, вихователів дитячих дошкільних закладів, молодих вчителів початкової школи, психологів. Автор і керівник проекту – Олена Волик, кандидат педагогічних наук, завідувачка навчально-методичної лабораторії, голова циклової комісії викладачів шкільної педагогіки та психології, викладач психолого-педагогічних дисциплін Педагогічного фахового коледжу Хортицької національної академії.

Реєстрація kursik.com.ua

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ В СИСТЕМІ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ. КУРАТОР АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ОСВІТНЬО- ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Юрій Лук'янчук,
викладач ВСП «Фаховий коледж будівництва,
архітектури та дизайну Поліського національного
університету»

Анотація. У статті розглядається питання виховання молоді в умовах сьогодення та роль куратора академічної групи.

Abstract. The article examines the issue of youth education in today's conditions and the role of the curator of an academic group.

В умовах суспільного життя взагалі, і особливо в умовах реформи освіти, коли відбуваються зміни системи освіти та інших тісно і органічно пов'язаних з нею систем, зросли вимоги і до куратора академічної групи.

Раніше куратор розглядався як якась абсолютно всеохоплююча виховна сила, а проведені ним виховні заходи і заходи впливу на молодь – як основна форма виховання.

За проведенням різного напрямку заходів практично існувала і існує зона некерованих впливів. Саме тому в сучасних умовах, коли некеровані впливи, як часом з'ясовується, сильніше організованих куратором академічної групи заходів, формуючи спотворені погляди студентів на життя, сутність роботи куратора академічної групи не може розглядатися по-старому. Вона не може полягати тільки в організації заходів, тому що цілісний освітньо-виховний процес вимагає врахування організації всього студентського життя. Вона не може бути словесно-повчальною, тому що слово виховує лише на ґрунті реальних стосунків та спілкування. Вона не може бути адміністративно-повчальною, тому що суспільні відносини у педагогічній сфері вимагають глибоко довірливих стосунків педагогів зі студентами.

Кожен з цих підходів до роботи і навіть їх єдність не забезпечують ефективності виховного

процесу, роблять діяльність куратора академічної групи формальною, що оцінюється не за кінцевим виховним результатом, а за кількістю проведених бесід та заходів.

Така організація роботи та облік її результатів залишає за межами педагогічного контролю всю різноманітність діяльності та відносин студентів, суб'єктивні стани психіки та свідомості, словом, весь живий цілісний виховний процес.

В умовах, коли куратор був для студентів основним джерелом інформації та впливів у позанавчальний час, концепція заходів впливу, виховних заходів давала певний позитивний результат.

Сьогодні становище кардинально змінилося. Період поширення коронавірусу COVID-19, а згодом і воєнний стан в Україні, сильно вплинули на моральний та психічний стан молоді. Різко збільшилась кількість громадських засобів інформації, значно зріс і рівень загального розвитку студентів.

Поряд із традиційною лекцією та іншими формами організації діяльності виникли та помножилися різноманітні позанавчальні заходи, а саме: розвинулась мережа кінотеатрів, студій видів мистецтв, школи мистецтв, бібліотеки та спортивні школи, центри естетичного виховання, музичні та художні школи, комп'ютерні клуби тощо.

Збільшена кількість впливів породила якісно нову виховну педагогічну ситуацію і вимагає нового підходу до організації роботи та управління виховними впливами, відносинами, спілкуванням.

Ситуація сьогодні така, що куратору необхідно контролювати всю життєдіяльність студентів, аналізувати, оцінювати потоки інформації та спрямовувати їх у потрібне русло. Це завдання незмірно складніше, ніж проведення заходів, особливо якщо врахувати, що кількість часу у куратора академічної групи для безпосереднього контакту зі студентами, у зв'язку з їх зростаючою зайнятістю, сильно скоротилася.

Виникла ситуація, коли за менший час куратору потрібно зробити більший обсяг виховної роботи, що викликало необхідність інтенсифікації цілісного виховного процесу.

Вихід із цієї ситуації лише один: підняти роботу куратора академічної групи на новий рівень, по-новому осмислити його роль у виховному процесі.

Враховуючи, що основна освітньо-виховна робота зі студентами проводиться на заняттях, заняттях гуртків, секцій, у навчально-виробничих організаціях під час проходження практик, у процесі самообслуговування, самоврядування тощо, куратору необхідно знайти нові способи управління виховним процесом, піднятися у своїй роботі на вищий рівень узагальненості.

Виховні заходи завжди були випадковими за мотивами та тематикою, не охоплювали всіх сторін і проблем студентського життя, справжніх психічних станів. Вони створювали види-

мість благополуччя, відволікали увагу куратора академічної групи від аналітико-узагальнювальної роботи, аналізу якості освітньо-виховного процесу.

У чому сенс нового підходу до розуміння сутності роботи куратора академічної групи в умовах цілісного освітньо-виховного процесу, комплексного підходу до його організації?

З погляду куратора академічної групи весь цілісний процес виховання може бути поділений на дві однаково важливі частини: об'єктивну частину змістовної організації всього студентського життя та суб'єктивну частину психічних станів, переживань, формування поглядів, особистісних якос-

тей та індивідуальних здібностей.

Куратор лише частково організовує студентське життя та діяльність. Тут значно більшу роль відіграють батьки, викладачі дисциплін, наставники, майстри, працівники, керівники гуртків, секцій, студій тощо. Натомість куратор безпосередньо, разом з іншими організаторами, відповідає за участь у ньому студентів, їх життєву позицію, забезпечення повної відповідності характеру цілісного освітньо-виховного процесу цілям виховання.

Куратор має бути добре обізнаний про участь студентів у різних видах діяльності, відносини у групах, характер і зміст спілкування, потреби та інтереси студентів, стимули і мотиви поведінки. Отримуючи та опрацьовуючи інформацію, контролює хід цілісного освітньо-виховного процесу кожного студента, аналізує характер впливів на нього, обробляє зворотну інформацію про відповідність результатів виховання основним цим критеріям. На основі цієї інформації, яка отримується і від самих студентів, і від безпосередніх організаторів, куратор дає поради, вносить педагогічні корективи протягом життя. Використовуючи довірливі бесіди, вимоги, переконання, інші методи, він стимулює позитивні прагнення, саморозвиток студентів та гальмує неправильну, індивідуалістичну, соціально шкідливу поведінку.

Для забезпечення цілісності освітньо-виховного процесу, його відповідності основним цілям виховання керівнику необхідно координувати взаємини чотирьох провідних колективів: студентського, колективу викладачів, колективу

батьків та колективу підприємств, установ та організацій під час проходження практик студентами.

У студентському колективі куратор насамперед організує на основі студентського самоврядування ділові відносини відповідальної залежності, підтримує відносини за інтересами, довірчі, дружні стосунки. Куратор встановлює ділові відносини з викладачами дисциплін, обмінюється з ними інформацією, домовляється про єдині дії та спільні форми роботи. Відносини з батьками будуються також на основі взаємної інформації, єдності вимог, здійснення батьківської педагогічної всеосвіти, участі батьків у тих чи інших формах педагогічної роботи зі студентами.

Безпосереднє спілкування куратора академічної групи зі студентами, формування їх ідеалів, поглядів, переконань, особистих якостей, індивідуальних здібностей – найскладніша і найделікатніша сфера спільного для педагогів та студентів виховного осмислення процесу та результатів життєдіяльності, можливостей та перспектив життя студентів.

Вихідна методологічна позиція тут полягає в тому, що студент формується як особистість та індивідуальність не тоді, коли використовує чужу волю, обмежений жорсткими рамками. Він інтенсивно виховується і розвивається тоді, коли педагоги прагнуть перетворити зовнішні соціально цінні спонукання у внутрішні стимули поведінки самого студента, коли він сам прагне досягнення суспільно важливих цілей, виявляючи цілеспрямованість, волю і мужність.

Отже, виховний ефект виникає тоді, коли цілісний педагогічний процес, з урахуванням ві-

кових особливостей студентів, переміщається зі сфери зовнішніх впливів у сферу внутрішніх стимулів власне студентської діяльності, коли виховання на кожному етапі розвитку переростає у самовиховання. Найскладніший механізм такого перетворення включає осмислення студентами об'єктивного життєвого процесу, їх власної життєдіяльності, усвідомлення на цій основі її цілей, вимог, перспектив, доступне пізнання самих себе, своїх сил та можливостей, подолання своїх слабкостей та здійснення, таким чином, самовиховання.

Така педагогічно організована самосвідомість сприятиме поступовому становленню студентів як активних суб'єктів цілісно-функціонального процесу виховання.

Куратор академічної групи, аналізуючи та узагальнюючи зі студентами процес їх становлення як особистостей, формування їх світогляду, колективістських відносин, творчих здібностей, зводячи всі взаємини у свідомості студентів у єдиний підсумок, не постане перед ними як наглядач, а як мислитель, який допомагає брати участь у становленні власної особистості, розвитку свідомості та організації поведінки.

Зрозуміло, що все це ставить незмірно вищі вимоги до куратора академічної групи: до його культури, особистих якостей, ставлення до справи, майстерності.

Як бачимо, обидві частини цілісного виховного процесу (об'єктивна галузь змістовної організації життя та суб'єктивна галузь особистісного психологічного та фізичного становлення) є органічною, діалектично суперечливою єдністю матеріальної та ідеальної сторін виховання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубасенюк О. А. Методичні рекомендації куратору академічної групи з виховної роботи серед студентів педуніверситету / О. А. Дубасенюк. – Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2000.
2. Авдеева І. М. Інноваційні комунікативні технології в роботі куратора академічної групи : навч. посіб. / І. М. Авдеева, І. М. Мельникова. – Київ : ВД «Професіонал», 2007 – 304 с.
3. Бех І. Д. Авторський семінар «Особистісно орієнтоване виховання – стратегія розвитку сучасної освіти в Україні» / І. Д. Бех // Відкритий урок. – 2000–2001. – С. 13–20.
4. Письменна Н. Особистісно орієнтований підхід у контексті гуманізації навчального процесу / Н. Письменна // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2013. – № 8(1). – С. 250–254.
5. Андрощук І. В. Методика виховної роботи : навч. посіб. / І. В. Андрощук, І. П. Андрощук. – Тернопіль : навч. книга – Богдан, 2014. – 320 с.
6. Іваниця Г. А. Добродій. Комплексна виховна системи школи першого ступеня : посіб. для вчителя / Г. А. Іваниця. – Вінниця : ТОВ Віндрук, 2013. – 206 с.
7. Моделі взаємодії куратора зі студентами. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/education/45961/
8. Третяк О. С. Завдання, функції, принципи, компоненти та стилі роботи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.irbis-nbuv.gov.ua

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ З ІСТОРИЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА

Сергій Косовський,
викладач КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний
коледж імені Маркіяна Шашкевича»

Анотація. У статті висвітлені особливості проведення гурткової роботи з історичного краєзнавства, викладено її основні методичні аспекти, які можна використовувати під час вивчення та дослідження рідного краю.

Abstract: The article highlights the peculiarities of conducting historical local history clubs, outlines its main methodological aspects that can be used in the study and research of the native land.

У сучасних умовах будь-яка людина незалежно від професії має володіти життєво важливими компетентностями, які допомагають їй самореалізуватися у житті та професії. Особистість набуває знання, формує вміння і навички у різних видах діяльності, серед яких особливе місце займає гурткова робота. Ця особливість впливає з того, що людина (студент чи досвідчений працівник) витрачає вільний час за власним розсудом, маючи для цього мотивацію. За наявності внутрішньої мотивації до обраної діяльності, людина розкриває свій потенціал, розвиває здібності, набуває різних важливих компетенцій відповідно до власних бажань і потреб [8, с. 1–2].

У освітньому закладі позанавчальна робота поєднується з навчальною діяльністю, що забезпечується принципом єдності та неперервності виховного та освітнього процесів. Реалізація цього принципу спрямована на всебічний розвиток дитини, формування пізнавального інтересу, розвиток творчих здібностей, набуття корисних і практичних умінь і навичок, заповнення дозвілля цікавою і корисною діяльністю, формування і розвиток важливих особистісних якостей [9, с. 9].

Однією з провідних форм позанавчальної роботи з точки зору поєднання форм участі і

набуття важливих компетентностей є гурткова робота. У сучасному розумінні гурткова робота має ґрунтуватися на інформаційній концепції, відповідно до якої розвиток пізнання відбувається одночасно і неподільно в напрямках набуття наукових знань, формування технічних навичок, досягнення художньої майстерності та засвоєння норм ефективності [8, с. 1–2].

Необхідно виокремити три фактори вагомості популяризації історико-краєзнавчої роботи у закладах освіти: підвищення значення історико-краєзнавчої діяльності для розвитку людини, держави і суспільства; посилення її ролі як складової системи освіти, навчання впродовж життя; закріплення правового статусу для історико-краєзнавчої роботи. Історико-краєзнавча робота у закладі освіти є складовою системи безперервної освіти, передбачає цілеспрямований процес і результат, навчання, виховання, розвиток і соціалізацію студентської молоді, дозволяє формувати у них знання, уміння, навички, цінності, активує раціональне використання культури вільного часу. Перевагами історико-краєзнавчої роботи є такі складові: добровільність, доступність, диференційованість, гнучкість, мобільність, варіативність [8, с. 1–2].

Гурткова робота розвиває пам'ять, мислення, допитливість, формує навички практичного

застосування знань, зв'язного викладення думок, створює основи безперервної освіти, закладає фундамент для майбутньої спеціалізації, враховуючи перспективи розвитку сучасної науки, техніки, економіки.

Пріоритетним напрямом організаційно-педагогічної діяльності є індивідуальний підхід у вихованні особистості студентів, стимулювання їхніх внутрішніх сил до саморозвитку й самовиховання. У своїй діяльності педагогічний колектив дотримується вимог науково-педагогічних принципів виховного процесу: науковості, гуманізму, демократизму, добровільності та культуровідповідності.

До найвживаніших форм виховної роботи доцільно віднести: бесіди, екскурсії, вікторини, круглі столи, ділові зустрічі, дискусії, турніри, тематичні конференції, диспути, брифінги, семінари-тренінги, вечори, свята, конкурси, фестивалі, дні відділення, тижні спеціальності, обряди, години спілкування, тренінг-курси, інсценування. І це далеко не весь перелік форм, які використовують керівники предметних гуртків.

Гурткова робота розвиває в студентів правильний світогляд, творче мислення, спостережливість, професійний інтерес до праці, сприяє формуванню відповідних навичок із спеціальності, активізує пізнавальну діяльність, уміння застосовувати свої знання на практиці, прищеплює любов до професії, дає змогу студентам збагачувати програмний матеріал, розширювати пізнання із дисциплін, виявляти інтерес.

Відвідуючи гурток "Історичне краєзнавство", вихованці пізнають історію свого рідного краю, реалізують свої інтереси у вивченні навколишнього середовища та історико-культурного надбання України та світу, формують туристські та краєзнавчі знання, уміння і навички. Вони також навчаються самостійно збирати, аналізувати краєзнавчий матеріал та опрацьовувати дані спостережень, працювати з науково-популярною літературою, довідниками та іншими джерелами історико-краєзнавчої інформації.

Гуртківці одержують знання про особливості рідного краю, ознайомлюються з його традиціями та культурою.

Робота історико-краєзнавчих гуртків здійснюється в двох напрямках:

- теоретичному (бесіди, лекції, доповіді, конференції, вікторини самостійна робота);
- практичному (екскурсії, походи, експедиції).

Керівник гуртка забезпечує наукове і методичне керівництво гуртком: консультує, рекомендує необхідну літературу, допомагає складати плани, пам'ятки вивчення теми, сис-

тематизувати, оцінювати і узагальнювати зібраний матеріал. У роботі гуртка особливу увагу слід приділяти вибору тематики, визначенню джерел і плануванню. Для визначення тематики гуртка не обов'язково мати вже готовий матеріал. Самостійна робота членів гуртка щодо виявлення, пошуку, збору і вивчення матеріалу є цінним і привабливим в його діяльності.

Програмою гуртка передбачене поглиблене вивчення області в цілому або окремих місцевих об'єктів, а також вивчення конкретних тем, визначені цілі і завдання, зазначені різні форми його роботи: зустрічі з учасниками історичних подій, проведення екскурсій, вечорів, конференцій, випуск стінгазет, перелік індивідуальних і групових досліджень, створення краєзнавчого куточка або музею, похід або експедиція, звітний захід, терміни і відповідальні за їх організацію і проведення. Робота гуртка закінчується підсумковим заняттям, яке може бути проведене у формі вечора або конференції. На підсумковому занятті заслуховується короткий звіт, а також кращі доповіді, що характеризують основний напрям роботи гуртка [8, с. 1–2].

Основним методом роботи гуртка є самостійна діяльність вихованців. Кожен учасник з урахуванням індивідуальних інтересів вибирає тему і самостійно працює над нею. У результаті роботи гуртка кожен з вихованців оволодіває певними уміннями і навичками дослідницької діяльності: складати бібліографію, анотацію, працювати з каталогом, краєзнавчою науковою літературою, з документальними матеріалами, записувати спогади, збирати краєзнавчий матеріал, користуватися логічними прийомами.

Одним з найважливіших завдань гуртка є збір місцевих краєзнавчих матеріалів для подальшого використання їх у навчально-виховній роботі. Вихованці із захопленням займаються збором матеріалу, пошуками історичних документів, фактів і відомостей. В процесі збору матеріалів з історії району організуються зустрічі і бесіди з учасниками історичних подій.

Постійно розвиваючи інтерес студентів до занять, необхідно не тільки різноманітнити методи і прийоми роботи, поєднувати теоретичні і практичні заняття, але уміло їх чергувати: лекції змінювати екскурсією, переглядом фільмів, прослуховуванням і обговоренням доповідей, рефератів [8, с. 1–2].

Однією із форм діяльності гуртка історичного краєзнавства є робота з історичними документами.

За допомогою історичних документів реалізується принцип наочності у вивченні історії. Документ робить викладання матеріалу живим і яскравим, а висновки – переконливішими. Значимість документа також у тім, що він сприяє

конкретизації історичного матеріалу, створенню яскравих образів і картин минулого, створює відчуття духу епохи. За допомогою документа в гуртківців формується інтерес до історії.

Під час роботи з документами в студентів активізуються процеси мислення й уяви, що сприяє більш плідному засвоєнню історичних знань і розвитку історичної свідомості, формуються уміння навчальної роботи: читати документи, аналізувати і визначати потрібну інформацію, міркувати, оцінювати значення документів минулого і сьогодення.

У методиці прийнято поділяти історичні документи на первинні і вторинні джерела. Під первинними джерелами розуміють неопрацьовані свідчення очевидців подій та їх учасників, а вторинними джерелами є опис і міркування істориків, журналістів, коментаторів і оглядачів з приводу історичних подій.

Під час роботи з документом можна виділити такі етапи:

1) керівник гуртка дає зразок розбору документа;

2) гуртківці аналізують документ під керівництвом викладача;

3) працюють під керівництвом викладача і самостійно;

4) самостійно вивчають документ на занятті і вдома. Викладач знайомить гуртківців з документом, пояснює суть завдання [8, с. 1–2].

Історико-краєзнавча музейна екскурсія має важливе значення у системі позанавчальної історичної освіти, саме вона допомагає всебічному пізнанню історії та культури своєї Батьківщини, формує систему національних цінностей і пріоритетів для майбутнього життя.

Екскурсійна робота – це специфічна форма освітньої діяльності музею, змістом якої є комплексне (візуальне, вербальне, емоційне) сприймання об'єктів, представлених на екскурсійному маршруті, для здобуття знань та вражень [4].

На сучасному етапі особливу роль у розвитку краєзнавства відіграють краєзнавчі музеї, як осередки вивчення місцевої історії, дослідження минувшини рідного краю та центри культурного життя регіону. Їх зібрання яскраво демонструють самобутність та специфіку кожного регіону України. Музеї наділені багатим потенціалом впливу на суспільні процеси, а також і самі змушені дієво реагувати на виклики сьогодення, зокрема активно впроваджувати у свою практику новітні технології, щоб розвивати і зміцнювати комунікативну взаємодію із суспільством [5].

У кожному регіоні України існує багата історична спадщина, яку неодмінно треба використовувати в роботі з гуртківцями. Жоден підручник чи посібник не дасть такого багатого матеріалу, про який зможуть розповісти місцеві

пам'ятки історії та культури [2, с. 127].

Серед методичних умов проведення музейної краєзнавчої екскурсії можна зазначити такі:

– екскурсія в історико-краєзнавчому музеї має допомагати формуванню у гуртківців поважного та ціннісного ставлення до історичної та культурної спадщини українського народу загалом та рідного краю зокрема;

– музейна краєзнавча екскурсія має сприяти становленню патріотичної самосвідомості та формуванню громадянського обов'язку, формуванню здатності розуміти, розрізняти та вміти сприймати музейну інформацію;

– історико-краєзнавча музейна екскурсія має сприяти вихованню творчої активності, формуванню уявлень про історичну спадщину рідного краю, його звичаї і традиції тощо;

– екскурсія має допомагати вивчати відповідну тему з історії України та історії рідного краю, широко використовуючи місцеві матеріальні експонати, які розширюють кругозір, сприяють формуванню у них історичних компетентностей;

– історико-краєзнавча музейна екскурсія має бути орієнтована на конкретного відвідувача, залучаючи його до активної співпраці [4].

Під час проведення музейної екскурсії активно використовують дві основних групи методичних прийомів: прийоми показу та прийоми розповіді. Показ – це спостереження об'єкта під керівництвом спеціаліста (екскурсовода). Розповідь – це усне доповнення до невідомого або вже частково відомого наукового матеріалу. Основне завдання прийомів розповіді під час проведення краєзнавчої музейної екскурсії – подати історичні факти, події, приклади так, щоб екскурсанти отримали образне уявлення про них, «побачили» велику частину того, що було їм розказано екскурсоводом [6].

Крім екскурсій, як традиційної форми роботи музеїв, у краєзнавчому музеї можна проводити різні клубні форми роботи з відвідувачами. Зокрема це можуть бути: комплексні тематичні заходи з краєзнавчої тематики до видатних дат місцевої історії, зустрічі з місцевими жителями-очевидцями відомих історичних подій, що відбувалися на території краю, музейні заняття, профорієнтаційні заходи, факультативи, присвячені окремим темам місцевої історії, аматорські краєзнавчі об'єднання, музейні клуби та майстерні, присвячені реконструкції подій історії краю та місцевим промислам, усні журнали, присвячені історії рідного краю [1, с. 18].

Історико-краєзнавчі музейні екскурсії покликані задовольняти духовні, естетичні та інформаційні потреби, сприяючи розширенню кругозору, організації культурного дозвілля, відпочинку та спілкування. Краєзнавчі музейні екскурсії є важливим засобом патріотичного ви-

ховання, однією з форм вивчення історії рідного краю, героїчного минулого його народу, традицій, розвитку культури та мистецтва. Таким чином, краєзнавчі екскурсії допомагають повноцінно виконувати освітню і виховну функції.

Проведення екскурсій не зводиться лише до передачі певних знань, а передбачає їх злиття з вже наявними знаннями, власним життєвим досвідом, формування відповідних переконань. Перевага і сили методики екскурсійного впливу полягають у тому, що отримана відвідувачами під час екскурсії інформація у процесі засвоєння змінюється, стає інтелектуальною власністю студентів [2, с. 179].

Однією з найскладніших та найефективніших форм краєзнавчої роботи є освітня експедиція. Головною особливістю краєзнавчих експедицій є їхня пошуково-дослідницька спрямованість. Краєзнавча експедиція – найпоширеніша форма збору етнографічних, археологічних, фольклорних та інших матеріалів з історії краю. В основу роботи краєзнавчої експедиції покладена самостійна діяльність учасників: спостереження за життям, огляд предметів матеріальної культури, збір історико-етнографічного матеріалу, оформлення теми дослідження в письмовому вигляді, історико-етнографічний нарис за темою, реферат, альбом, виступ з доповіддю на конференції. Історико-краєзнавчі експедиції, як і туристично-краєзнавчі походи, бувають тематичними і комплексними. За змістом краєзнавчі експедиції поділяють на історичні, археологічні, етнографічні, фольклорні, археографічні. Організація і проведення експедицій складається з трьох етапів: підготовчого, польового, обробки зібраного матеріалу і звіту. Темі вибирають посильні для здобувачів освіти, за можливості локальні і маловивчені, які відображають важливі історичні події минулого або наших днів. Гуртківці мають стати певною мірою першовідкривачами, що підвищує їх інтерес до пошуку і дослідження [1].

Підготовка до експедиції проходить у теоретичному і практичному напрямках. Наукова робота з підготовки до краєзнавчої історико-етнографічної експедиції складається з двох напрямів, які доповнюють один одного: 1. Вивчення етнографічних джерел, писемних, архівних, музейних, речових, опублікованої літератури та інших матеріалів. 2. Польові дослідження. Польовий етап експедиції включає в себе наступні види робіт: підбір інформаторів, запис згадок, анкетування, особистісний огляд і фіксацію предметів матеріальної культури, складання планів житлових будинків, громадських будов,

господарських побудов, населених пунктів, таблиць, діаграм, схем, карт околиць населеного пункту, земельних угідь, маршрутів, походів, району роботи експедиції, збір колекцій для музею, занесення їх в польовий опис. Успіх роботи експедиції залежить від цілеспрямованого характеру збору матеріалу [4, с. 33].

Складовою формування пізнавальних, практичних, творчих і соціальних компетентностей є участь у пошуковій і дослідницькій роботі. Збереження та примноження культурних пам'яток можливе завдяки роботі із археологічними джерелами [8, с. 1–2].

Територія нашої держави, зокрема рідного краю, рясніє археологічними пам'ятками і знахідками різних історичних епох.

Досліджені археологічні пам'ятки є важливими наочними артефактами у використанні їх на заняттях з історії та заняттях гуртка «Історичне краєзнавство». Можливість побачити наживо і доторкнутися до історичної пам'ятки рідного краю наближає до «живого відчуття історії». Артефакти, приналежні до місцевостей, у яких проживають гуртківці, викликають у них прагнення їх дослідити. Беручи участь у пошуково-дослідницьких акціях та перемагаючи у них, гуртківці з великим натхненням опановують нові сторінки історії України та малої батьківщини. Тому виявлення і дослідження археологічних пам'яток рідного краю має стати пріоритетним напрямом у діяльності позанавчальної історичної освіти [8, с. 1–2].

Як правило, гурток об'єднує однодумців, бажаючих брати участь у колективних видах діяльності.

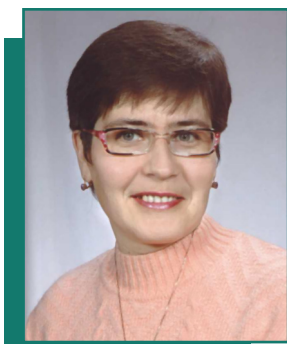
Гурткова робота – сприятливий простір творчого та особистісного вдосконалення студентів, поглибленого розвитку їх здібностей, реалізації можливостей та прагнень, створення умов для творчого розвитку та самовираження, організація змістовного дозвілля, впровадження інноваційних форм і методів навчання та виховання.

Гурткова робота є одним з найважливіших засобів підвищення якості освіти. Це комплекс заходів наукового, методичного, організаційного характеру, що забезпечує навчання всіх студентів навичкам наукових досліджень відповідно до обраної спеціальності в рамках освітнього процесу і поза ним.

Список використаних джерел

ПАТРІОТИЧНА КВЕСТ-ГРА «МОЯ УКРАЇНА ДЛЯ МЕНЕ ЄДИНА»

Галина Кравченко,
вихователь гуртожитку
Бердичівського фахового коледжу
промисловості, економіки та права

Анотація. Важливе місце серед різних видів діяльності вихователя гуртожитку коледжу займає організація змістовного дозвілля студентської молоді. А в умовах війни формування ціннісних орієнтирів молодого покоління ще більше спирається на ідеї патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання, національного багатства. Сценарій патріотичного квесту "Моя Україна для мене єдина" допоможе урізноманітнити виховні заходи зі студентами в позанавчальному процесі.

Abstract: An important place among the various activities of a college dormitory tutor is the organization of meaningful leisure activities for students. And in times of war, the formation of the values of the younger generation is even more based on the ideas of patriotism, respect for the cultural values of the Ukrainian people, its historical and cultural heritage, and national wealth. The scenario of the patriotic quest "My Ukraine is the only one for me" will help to diversify educational activities with students in the extracurricular process.

Мета:

- формування національної свідомості, єдності студентів як громадян України, бажання вивчати історичне минуле свого народу, його культуру; систематизація та узагальнення знань з історії, географії, народознавства, рідної мови, літератури, мистецтва;
- виховання студентів у дусі відданості Батьківщині та українському народу на засадах національної гідності, високої самосвідомості та активної громадянської позиції;
- розвиток творчого мислення, комунікабельності, уяви, винахідливості, почуття гумору;
- створення умов, що сприяють закріпленню дружніх відносин в студентському колективі; організація змістовного дозвілля студентів.

Правила квесту:

1. Команди у складі 5 учасників виконують спеціальні завдання.
2. Кожне завдання оцінюється певною сумою

балів.

3. Перемогу в квесті здобуває команда, яка набрала найбільшу кількість балів.

4. За однакової кількості балів, перемогу здобуває команда, яка фінішувала першою.

5. Місце проведення: приміщення гуртожитку, спортивна кімната, музей Бойової Слави, кабінети у бомбосховищі).

6. Переможці та призери змагань нагороджуються грамотами та призами. Нагородження проводиться одразу після закінчення змагань.

Обладнання:

- маршрутні листи для команд (додаток 12)
- маршрутні листи для координаторів станцій (додаток 13)
- варіанти розроблених завдань для кожної станції.

ХІД ЗАХОДУ

Музика (Ірина Зінковська «Непереможна Україна»)

Дмитро Чередніченко «Єдина Україна»

Нехай ніхто не половинить
Твоїх земель, не розтина,
Бо ти єдина, Україно,
Бо ти на всіх у нас одна.
Одна від Заходу й до Сходу,
Володарка земель і вод –
Ніхто не ділить хай народу,
Бо не поділиться народ.
І козаки, й стрільці січові
За тебе гинули в полях.
У небесах сузір'я Лева
Нам світить на Чумацький Шлях.
Стражденна часчко-небого,
Єдині два твої крила.
Виходим, нене, у дорогу,
Аби ти вільною була.
Нехай ніхто не половинить
Твоїх земель, не розтина,
Бо ти єдина, Україно,
Бо ти на світі в нас одна.

Ведуча: Доброго дня, дорогі друзі! Ми сьогодні зустрілись на патріотичному квесті «Моя Україна для мене єдина».

Ведучий: Квест – це інтелектуально-розважальна командна гра, під час якої команди змагаються один з одним за перемогу та головний приз. Команди переміщуються від станції до станції та виконують різноманітні завдання. І як ви, напевно, здогадалися, завдання ці будуть пов'язані з історією, культурою, традиціями нашої Батьківщини, яка носить горде ім'я – Україна!

Ведуча: Сьогодні в нашому квесті беруть участь чотири команди по 5 квестерів, на яких чекають одинадцять станцій. На кожній станції команди отримають від координаторів конкретні завдання та інструкції до їх виконання. Та перед

тим, як розпочати наш квест, я хочу представити координаторів квесту – це наші друзі, студенти-старшокурсники.

Ведучий: А тепер прослухайте правила, за якими сьогодні ми будемо квестити!

- рухатись по станціях тільки за вказаним маршрутом;
- завдання від координатора квесту команда отримає лише тоді, коли усі її члени будуть присутні на пункті! Тому не відставати і допомагати іншим!
- користування мобільними телефонами суворо заборонено;
- на кожній станції дружно оголошувати назву команди і девіз;
- не лінуватись, не перебивати, не підглядати.

За порушення правил координатором накладається штраф від 1 до 5 балів.

Стартова станція називається «Візитка-розминка», вона відкрита для всіх учасників квесту.

Ведуча: Для того, щоб розпочати змагання, прошу підійти до столу капітанів кожної команди та витягнути жереб – свою чергу виступу на станції «Візитка-розминка». Координатори оцінюють візитне представлення кожної команди – назву, девіз. Хочу зауважити, що кожна команда може отримати на цій станції до 12 балів.

Ведучий: Готові? Прощу команди вишикуватися до огляду.

Розпочати представлення команд!
(Команди згідно із жеребкуванням представляють себе)

Ведуча: Дякую командам за візитки. Сподіваюся, що ви гарно впораєтесь із завданнями кожної станції! А для початку маленька «Розминка»!

Для того, щоб отримати карту маршруту, вам завдання: кожна команда має заповнити за 3 хв таблицю з епітетами до слова «УКРАЇНА» (додаток №1)

«Візитна картка»				
Команда	Назва	Девіз (1-5 б)	Розминка (1-7 б)	Загальний бал
I курс – юнаки				
I курс – дівчата				
II курс – юнаки				
II курс – дівчата				

(Отримавши маршрутний лист, команди вирушають на станції)

Виконання квесту.

Станція «Історична вікторина» (додаток 2)

Станція «Мовознавці» (додаток 3)

Станція «Географічна» (додаток 4)

Станція «Архітектурна» (додаток 5)

Станція «Літературна» (додаток 6)

Станція «Видатні постаті України» (додаток 7)

Станція «Ерудит» (додаток 8)

Станція «Магічний квадрат» (додаток 9)

Станція «Хронологічна» (додаток 10)

Станція «Показуха» (додаток 11)

Після проходження всіх станцій команди збираються в актовій залі, маршрутні листи здають журі для підрахунку.

Пісня про Україну

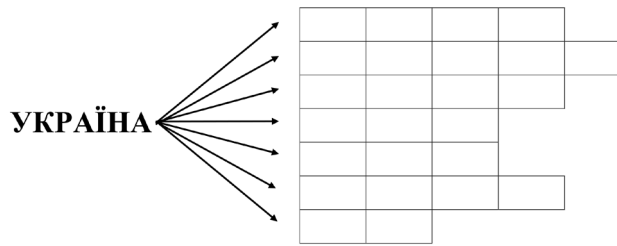
Ведучий: Слово надається .....

Журі підводить підсумки. Переможці отримують нагороди (грамоти, призи)

Додаток 1

«Розминка»

Завдання. Зібрати епітети до слова «УКРАЇНА». У кожен клітинку вписати склади, які наведені у таблиці-підказці (за кожне правильне слово – 1 бал).

Перший склад	Другий склад	Третій склад	Четвертий склад	П'ятий склад
СУ-	-НА	-ЛЕЖ-	-ТИЧ-	-НА
НЕ-	-БОР-	-НА	-НА	
ПРА-	-ПОВ-	-ТОР-	-НА	
РІД-	-МО-	-КРА-	-НА	
НЕ-	-ВЕ-	-ВА		
ДЕ-	-ВО-	-РЕН-		
СО-	-ЗА-			

Додаток 2

«Історична вікторина»

Запорозького»

(Пилип Орлик)

Завдання. Дати правильну відповідь на запитання (за кожну правильну відповідь – 2 бали)

5. За чим наказом була зруйнована Січ? (За наказом Катерини II)

Варіант I

1. У якому році було проголошено незалежність України? (1991)

2. Як називалися воїни, що майже 300 років боронили Україну від зовнішніх ворогів? (Козаки)

3. Назвіть композитора, який написав мелодію сучасного гімну України? (М. Вербицький)

4. Хто з українських гетьманів став автором найпершої конституції в світі, яка мала назву «Пакти й Конституції прав і вольностей Війська

Варіант II

1. Хто є батьком української історії? (Михайло Грушевський)

2. Який гетьман зрадив російського царя Петра I, перейшовши на бік шведів, щоб тим самим здобути визволення України? (Іван Мазепа)

3. Якого з київських князів називали «віщим»? (Олега)

4. Як сьогодні називають політичні та суспільні зміни в Україні 2013–2014 року? (Революція Гідності)

5. Як називається основний закон України? (Конституція)

Варіант III

1. Які умови треба було виконати, щоб стати козаком? (Бути вільним, бути православним, знати українську мову)
2. Яку назву мала козацька держава, створена за Дніпровськими порогами? (Запорозька Січ)
3. Під керівництвом якого гетьмана Україна вела Національно-визвольну війну проти поляків? (Під проводом Богдана Хмельницького)
4. Як називається безпалубний човен козаків? (Чайка)
5. У якому році відбулася аварія на Чорнобильській АЕС? (1986)

Варіант IV

1. Як називалася перша слов'янська держава? (Київська Русь)

2. Як у козаків називався прапор? (Хоругва)
3. Хто автор слів гімну України?
(П. Чубинський)
4. Як називався очільник козацького війська? (Гетьман)
5. У якому місті України вперше винайшли газосову лампу? (У Львові)

Додаток 3

«Мовознавці»

«І чужому навчайтесь, й свого не цурайтесь»

Завдання. Дібрати до запозичених (іншомовних) слів українські відповідники. (За кожну правильну відповідь – 1 бал)

<p>Варіант I</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. імідж (образ) 2. блондинка (білявка) 3. комфорт (зручність) 4. лінгвіст (мовознавець) 5. менеджмент (керування) 6. монстр (потвора) 7. хобі (захоплення) 8. дискусія (обговорення) 9. імпорт (ввезення) 10. ревізія (перевірка) 11. нюанс (відтінок) 12. інтернаціональний (міжнародний) 13. пролонгований (продовжений) 14. деградація (занепад) 	<p>Варіант II</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. аплодисменти (оплески) 2. кафе (кав'ярня) 3. полеміка (суперечка, обговорення) 4. шоу (видовище) 5. спонсор (доброчинець, благодій) 6. індустрія (промисловість) 7. стрес (напруга, потрясіння) 8. толерантність (терпимість) 9. корективи (поправки) 10. метод (спосіб) 11. домінувати (панувати, переважати) 12. суб'єктивний (особистий) 13. конкурс (змагання, суперництво) 14. симптом (ознака)
<p>Варіант III</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. голкіпер (воротар) 2. дефект (вада, недолік, хиба) 3. дуель (поєдинок, двобій) 4. ресурси (запаси) 5. монумент (пам'ятник) 6. конкурент (суперник) 7. ілюмінація (освітлення) 8. стабільність (незмінність, постійність) 9. форум (зібрання) 10. аргумент (доказ) 11. провайдер (постачальник) 12. контракт (договір) 13. пасивний (бездіяльний) 14. реконструкція (відбудова, перебудова) 	<p>Варіант IV</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. кулінарія (куховарство) 2. прогноз (передбачення) 3. синхронно (одночасно) 4. ротація (зміна, чергування) 5. момент (мить) 6. дискомфорт (незручність) 7. лімітувати (обмежувати) 8. прайс-лист (цінник) 9. інвестиція (вкладення) 10. симпозиум (засідання) 11. кримінальний (злочинний, карний) 12. результат (наслідок, підсумок) 13. сервіс (обслуговування) 14. ігнорувати (нехтувати)

Додаток 4

«Географічна»

Завдання 1. «Об'єднай Україну!» – зібрати пазли на швидкість (карта України без назв областей та окремо надруковані і розрізані назви областей)

(1 хв – 10 балів, 2 хв – 9 балів, 3 хв – 8 балів...)

Завдання 2. Дати відповідь на запитання – (1 бал за правильну відповідь)

Варіант I

1. Скільки країн має спільний кордон з Україною? (7)
2. Як називається і де знаходиться найбільший дендрологічний парк в Україні? («Софіївка», м.Умань, Черкаська обл.)
3. В Україні зосереджено $\frac{1}{4}$ всіх запасів цього родючого ґрунту, як він називається? (Чорнозем)

Варіант II

1. Яка площа України? (603,6 тис. кв. км)
2. У якому українському заповіднику є поляна нарцисів? (Карпатський заповідник)
3. Як називається найвища гора в Україні? (Говерла)

Варіант III

1. Яка область в Україні є найбільшою за площею? (Одеська)
2. Назвіть найбільший острів на Дніпрі, який вважається унікальним природним та історичним комплексом? (Хортиця)
3. Яке озеро знаходиться в Карпатах? (Синевир)

Варіант IV

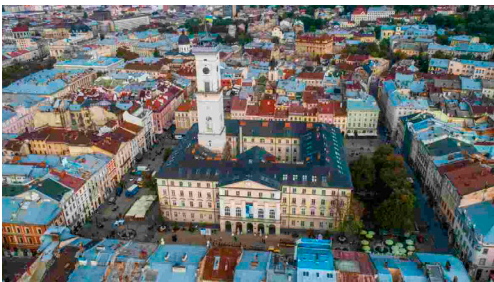
1. Яка з названих областей України має вихід до моря: Сумська, Донецька чи Харківська? (Донецька)
2. Назвіть найглибше озеро України. (Світязь, Волинська обл.)
3. Найбільша пустеля Європи знаходиться на території України, як вона називається? (Олешківські піски, Херсонська обл.)

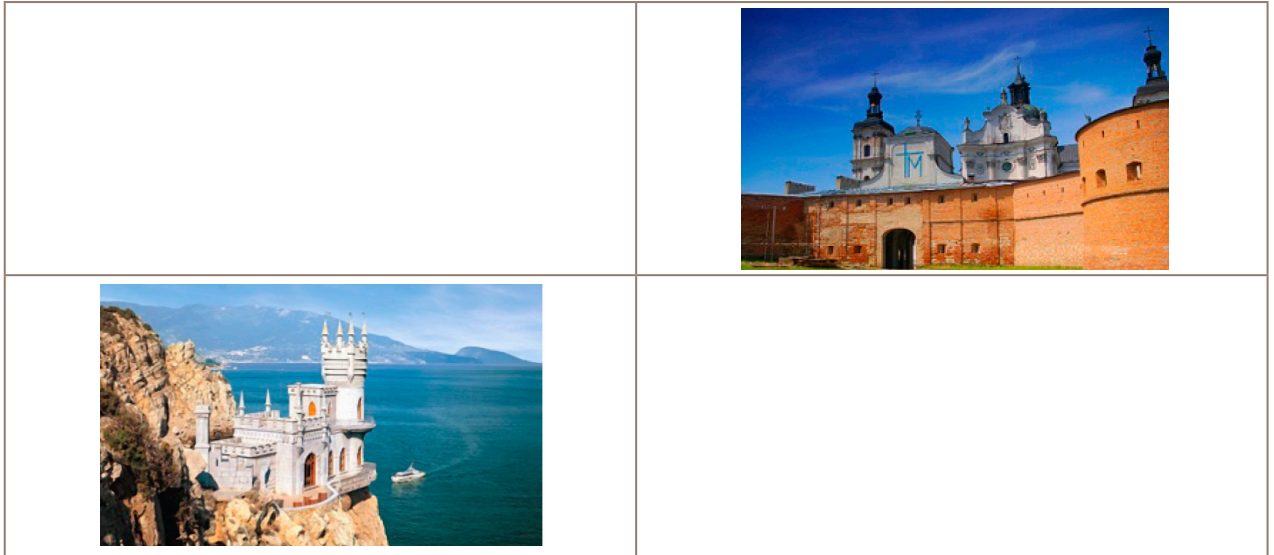
Додаток 5

«Архітектурна»

Завдання. Вказати місто, в якому розташована історична пам'ятка архітектури.

Варіант 1

МІСТА: Київ, Кам'янець-Подільський, Бердичів, Львів, Ялта

Варіант 2

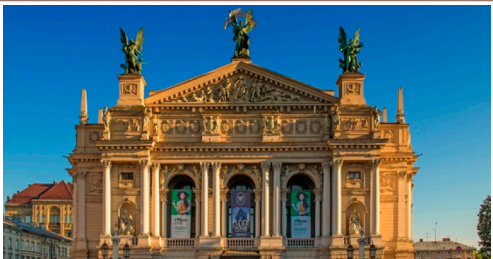
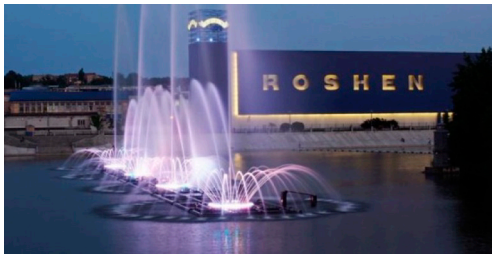
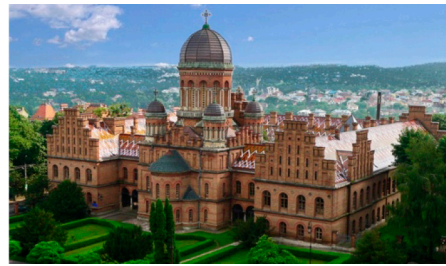

МІСТА: Київ, Луцьк, Бердичів, Коломия, Козятин

Варіант 3

МІСТА: Львів, Київ, Бердичів, Чернівці, Вінниця

Варіант 4

МІСТА: Коломия, Київ, Одеса, Бердичів, Чернівці

Додаток 6

«Літературна»

Завдання. З'єднати стрілками назву твору з його автором (2 бали за кожну правильну відповідь)

Варіант I

«Лісова пісня»

Марко Вовчок

«Енеїда»

«Захар Беркут»

«Інститутка»

Леся Українка

Іван Франко

Іван Котляревський

Варіант II

«Наталка Полтавка»

«Тарас Бульба»

Тарас Шевченко

Іван Котляревський

«Катерина» Микола Гоголь
 «Конотопська відьма» Григорій Квітка-Основ'яненко

Варіант III

«Сад божественних пісень» Григорій Сковорода
 «Заповіт» Пантелеймон Куліш
 «Чорна рада» Іван Нечуй-Левицький
 «Кайдашева сім'я» Тарас Шевченко

Варіант IV

«Маруся Чурай» Всеволод Нестайко
 «Тигролови» Іван Багряний
 «Тіні забутих предків» Ліна Костенко
 «Тореодор із Васюківки» Михайло Коцюбинський

Додаток 7 «Видатні постаті України»

Завдання. Напишіть, чий портрет зображено на купюрі номіналом:
 1 грн (В. Великий)
 2 грн (Я. Мудрий)
 5 грн (Б. Хмельницький)
 10 грн (І. Мазепа)
 20 грн (І. Франко)
 50 грн (М. Грушевський)
 100 грн (Т. Шевченко)
 200 грн (Л. Українка)
 500 грн (Г. Сковорода)
 1000 грн (В. Вернадський)

Додаток 8 «Ерудит»

Завдання. Відгадайте (розшифруйте) і запишіть, яке слово мається на увазі (2 бали за правильну відповідь)

Варіант I

- Пагорб, місто, Кий – .....(м.Київ)
- Тільки вона може зберегти все, що створено людиною і передати іншим поколінням..... (Бібліотека)
- Що воно за штука, що день і ніч стука? (Серце).

Варіант II

- Рештки кісток, уламки, щіточка, лопата – .....(Археологія)
- Префікс від слова перенести, корінь від слова казати..... (Переказ).
- Що в людині найшвидше? (Думка).

Варіант III

- Монахи, пір'я, події, письмо, чорнило –

.....(Літопис)
 • У природі – це початок річки, а в науці – це основа вивчення чогось..... (Джерело)
 • Завжди в роті, а не проковтнеш. (Язик, зуби).

Варіант IV

- Землеробство, віче, дружина, бог Перун –.....(слов'яни)
- Казки, приказки, загадки, пісні, анекдоти, легенди, прислів'я, думи.....(Фольклор)
- Одного батька і одної матері дитина, а нікому з них не син. (Дочка).

Додаток 9 «Магічний квадрат»

Завдання. У магічному квадраті знайти і записати українське прислів'я.
 За вгадане прислів'я – 5 балів.

Варіант 1 (Без верби і калини нема України)

Н	А	Д	Е	Р	Ж	А	В	А	Л	А	Г
Р	Щ	У	Р	Н	С	Т	Я	Г	Й	Г	Е
А	Р	И	Т	Е	Т	О	Р	К	Х	Ї	Т
Т	И	І	К	А	Р	И	Н	О	П	О	Ь
О	Б	У	А	Р	К	А	Ф	З	Е	Ї	Ж
Б	Р	М	Л	А	У	К	Р	А	Ї	Н	И
Е	Е	А	И	М	А	Р	О	К	К	О	Й
З	В	Т	Н	Е	Ж	Б	У	К	А	П	О
В	И	Е	И	Н	М	А	Л	І	К	А	І
Щ	Т	Р	Е	С	П	У	Б	Л	А	Р	В
У	Я	Р	А	Й	Ю	В	Я	Ж	И	М	А
О	Г	І	Д	П	Р	А	П	О	Р	Є	Н

Варіант 2 (Наша слава – Українська держава)

Л	І	С	В	А	И	Ф	Й	Ц	У	К	Ц
Н	А	Ш	Р	У	К	І	Ш	К	А	Е	А
А	Р	А	У	Д	А	Є	Ш	Є	П	Р	В
Ц	І	С	В	Н	З	А	А	Р	Г	В	А
І	С	Л	І	В	А	Н	Н	Є	К	Ф	Ж
Я	Т	А	Ц	Ї	Я	Ч	С	Л	А	П	Р
Г	П	В	Й	Ц	А	П	Щ	Д	Р	Г	Е
О	Е	А	Р	І	Я	П	Р	А	Л	Ь	Д
Н	Л	У	К	Р	А	Ї	Н	С	Ь	К	А
Ч	Е	Х	І	Я	Т	А	К	Г	В	І	Ч
А	Х	О	Р	У	Г	В	И	Є	И	А	К
Р	А	В	А	П	Р	Ї	І	Д	Й	Р	О

Варіант 3 (Рідний край – земний рай)

Р	У	К	І	С	О	Н	Ц	Е	Ц	Й	У
У	Д	А	Є	Ш	Щ	О	С	Н	И	М	Ї
В	Н	З	А	У	В	С	Ь	А	А	Р	Є
Р	І	Д	Н	И	Й	Д	А	Є	Ш	Є	Р
Е	Ж	Е	Т	Й	К	Н	З	А	А	Р	Е
С	Н	Н	Ї	Ф	Р	О	З	К	І	Ш	Т
П	Н	Д	Ж	Ц	А	Н	Д	Р	О	К	И
У	І	Р	К	У	Й	З	Е	М	Н	И	Й
Б	С	О	П	А	Р	К	А	Р	М	А	Р
Л	Т	Ь	І	М	А	Л	І	К	И	Н	А
І	К	А	Р	П	У	Б	Л	А	Б	І	Й
К	А	Р	П	А	Т	И	Г	О	Н	Г	В

Варіант 4. (За морем тепліше, та вдома миліше)

К	Н	А	Д	Е	Р	Ж	А	В	А	Й	У
О	Р	Щ	У	Р	Н	С	Т	Я	Р	М	О
Н	А	Р	И	Т	Е	Т	О	Р	О	Р	І
С	Т	Е	П	Л	І	Ш	Е	Т	Д	Я	Д
Т	М	П	Н	Д	Е	Р	Л	А	И	К	Н
А	Е	У	І	Р	К	У	О	В	Н	Е	О
В	Р	Б	С	О	П	І	В	Д	А	Ш	О
Х	О	Л	Т	Ь	І	Л	У	О	Я	І	Н
У	М	І	К	А	Р	К	Л	М	К	Л	У
З	А	Л	Ф	У	Є	Ф	І	А	М	И	Р
У	Ю	К	А	Р	П	А	Т	О	Р	Н	А
Г	Б	А	М	О	Т	Н	И	Т	К	О	Д

Додаток 10

«Хронологічна»

Завдання. Розставити у хронологічному порядку протягом року (від січня до грудня) знаменні дати України (6 балів)

<p>Варіант I</p> <p>Міжнародний День захисту дітей(01.06) День пам'яті Героїв Крут (29.01) День Знань (01.09) День Чорнобильської трагедії (26.04) День українського козацтва (01.10) День Святого Валентина (14.02)</p>	<p>Варіант II</p> <p>Різдво Христове (25.12) День Героїв Небесної Сотні (20.02) День Української вишиванки (травень) День Державного прапора (23.08) День Збройних Сил України (06.12) День працівників освіти (жовтень)</p>
<p>Варіант III</p> <p>День Конституції України (28.06) День Соборності України (22.01) Новий Рік (01.01) День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні (08.05) День захисників і захисниць (01.10) День студента (17.11)</p>	<p>Варіант IV</p> <p>День Незалежності України (24.08) День народження Т. Шевченка (09.03) День Матері (травень) День української писемності (27.10) День Св. Миколая Чудотворця (06.12) День пам'яті жертв Голодомору (листопад)</p>

Додаток 11

«Показуха»

Завдання. Жестами та мімікою показати фразеологізми (2 бали за одну правильну відповідь)

Варіант I 1. Прикусити язика. 2. Яблуку ніде впасти.	Варіант II 1. Набрати в рота води. 2. Вилами по воді писано.
Варіант III 1. Замилювати очі. 2. Взяти ноги в руки.	Варіант IV 1. Водити за ніс. 2. Дивитися вовком.

Додаток 12

Маршрутний лист команди _____
 Капітан команди _____

Назва станції	Бали	Час	Координатор станції	Примітки

Додаток 13

Маршрутний лист координатора станції _____
 Координатор _____

Команда	Бали	Час	Штраф	Примітка

СЦЕНАРІЙ УСНОГО ЖУРНАЛУ «ДВА РОКИ НЕЗПАМНОСТІ. ПЕРЕМОЖНІ БИТВИ УКРАЇНИ»

Оксана Новікова,
викладач Олександрійського педагогічного
фахового коледжу імені В.О. Сухомлинського

Анотація. Російсько-українська війна триває... Сили оборони України ведуть щоденну, щохвилинну боротьбу за нашу державність і життя кожного українця! Віримо у якнайшвидшу нашу Перемогу й те, що весна в усіх сенсах обов'язково скоро прийде на українську землю й в душу кожного з нас! Слава Україні!

Abstract: The Russian-Ukrainian war continues... The Ukrainian Defence Forces are fighting for our statehood and the lives of every Ukrainian every day, every minute! We believe in our soonest victory and that spring in all senses will come soon to the Ukrainian land and to the soul of each of us! Glory to Ukraine!

Сторінка 1. Початок

24 лютого 2022 року наше життя розділилося на «до» та «після». Календарні дні, як такі, перестали існувати – лише відлік важких днів до нашої Перемоги. Кожен день творить нових Героїв, посилає нові випробовування та змушує кожного з нас робити доленосний вибір. За два роки, як ніколи, українці стали рідними, об'єднаними бажанням перемогти ворога, колаборантів, зрадників і повернути своє. Це час, у якому міцно переплелися добро та зло, світло і темрява, трагічне та героїчне.

Російська федерація розв'язала проти України імперіалістичну, загарбницьку й екзистенційну війну, спрямовану не лише на захоплення території, а й на знищення української державності, нашої національної ідентичності, геноцид українського народу.

У ті дні Президент України Володимир Зеленський сказав: «Наша зброя – це наша правда, а наша правда в тому, що це наша земля, це наша країна, наші діти, і ми все це будемо захищати».

Сторінка 2. Переможна битва за Київ та звільнення Київщини

У перші дні війни армія РФ, що наступала з північного кордону в Сумській, Чернігівській та Київській областях, майже впритул підійшла до столиці з північного заходу та досить близько зі

сходу. Запеклі бої довкола Києва точилися понад місяць.

2 квітня Міноборони України повідомить про звільнення Київської області. Українська влада, західні уряди та медіа визнають перемогу України у битві за Київ.

Розкажемо, як відбувалася битва за регіон, перемога в якій дала змогу відстояти державність.

У планах повномасштабного російського вторгнення в лютому 2022 року Київщина посідала особливе місце – як ворота до столиці, яку планували захопити за 3–5 днів, щоб змусити українську владу підписати повну капітуляцію на російських умовах.

Ставка робилася на ракетні атаки по стратегічних об'єктах Київщини, захоплення військо-

вих аеродромів поблизу Києва (у першу чергу – аеродрому «Антонов» у Гостомелі), висадку на них десанту і підкріплення у вигляді колон військової техніки, що рухалися з боку білоруського кордону.

Запеклі бої розгорнулися в сусідніх із Києвом містах – Бучі та Ірпені. Щоб відрізати шляхи до столиці, українські військові підірвали міст через річку Ірпінь.

За перші дні значна частина півночі Київської області (Іванків, Бородянка, Димер) була окупована російськими військами, які зайшли з боку Чорнобильської зони відчуження.

Тривали бої і в інших населених пунктах.

Увага на екран.

Відео. <https://www.youtube.com/watch?v=Sx5tZFo68rl>

«Річниця звільнення Київщини – ЗСУ»

Події на Київщині розвивалися настільки швидко, що багато людей у перші ж дні опинилися під окупацією чи на лінії бойових дій. На-

прикінці березня перевага почала схилитися на бік Сил Оборони України. Залишки російських військ в районі Приірпіння опинилися в оперативному оточенні.

28 березня було повністю звільнено від окупантів Ірпінь.

30 березня відбувся один з останніх масштабних боїв на Київщині – у Дмитрівці, селі на північ від Житомирської траси. Там під час танкового бою було знищено понад 15 одиниць бойової техніки російських окупантів.

31 березня зачищено Бучу та Бровари, 1 квітня останні російські підрозділи залишили Гостомель. До 2 квітня вся Київщина була деокупована.

У боях за Київщину брали участь 4 бригада оперативного призначення імені Сергія Михальчука Національної гвардії, 72 ОМБр імені Чорних запорожців, 95 ОДШБр, 80 ОДШБр, 44 окрема артилерійська бригада імені гетьмана Данила Апостола, ССО «Азов», 112 та 114 бригади Сил ТрО ЗСУ, ротно-тактична група «Ірпінь», Грузинський національний легіон, Інтернаціональний легіон, батальйон імені Кастуся Каліновського, підрозділи спецпризначення НГУ «Омега» та КОРД, добровольчі підрозділи батальйонів «Свобода» і «Карпатська Січ», формування територіальної оборони.

Сторінка 3. Контрнаступ на Харківщині

Російські наступальні операції в перші місяці російського вторгнення в Україну залишили більшу частину Харківської області під контролем РФ, включаючи ключові логістичні центри Ізюм і Куп'янськ, але більша частина регіону за-

лишалася під контролем України, а українські сили стримували російські просування до Харкова, трохи відкинувши росіян під час контрнаступу у березні та травні.

Прелюдія

29 серпня Україна оголосила про неминучий контрнаступ на півдні України, який був частиною найбільшої дезінформаційної кампанії за всю війну, спрямованої на відволікання російських військ від Харкова. Російська федерація передислокувала тисячі своїх військ, зокрема елітні підрозділи, такі як 1-ша гвардійська танкова армія, до Херсонської області, залишивши свої війська у Харкові значно ослабленими та вразливими для нападу.

Контрнаступ на Харківщині проходив у дві фази.

I фаза – з 06.09.2022 по 12.09.2022 (7 днів). ЗСУ вдалося звільнити понад 10 000 кв. км окупованих територій, зокрема Куп'янськ та Ізюм, захопити сотні одиниць військової техніки росіян. Ймовірно, ця операція – одна з найуспішніших наземних операцій в сучасній військовій історії.

II фаза – битва за Лиман, з 12.09.2022 по 02.10.2022 (20 днів). Українським силам вдалося прорвати оборону РФ за Оскільським водосховищем та сформувати плацдарм для наступу на Сватове. Важкі бої за Лиман закінчилися відступом росіян.

В Американському інституті вивчення війни (ISW) відзначали, що стрімкі темпи українського контрнаступу порушили давно утримувані російською армією лінії сухопутного сполучення, які використовувалися для підтримки російської армії в північній частині Луганської області, а звільнення Ізюма назвали найбільшим військовим досягненням України після перемоги в битві за Київ. Також звільнення окупованого на початку квітня Ізюма знищило перспективу російської федерації щодо захоплення Донецької області.

Подробиці – у відео.

Відео.

<http://surl.li/ulxtx>

«Звільнення Харківщини.

Рік Незалежності»

Сторінка 4. Контрнаступ на Херсонщині

Контрнаступ на Херсонщині тривав 75 днів – з 27 серпня по 11 листопада 2022 року.

Важкі бої на правому березі Дніпра тривали з середини літа. Контрнаступ ЗСУ ускладнювала відкрита місцевість і зосередження значних сил ворога. Але серія постійних ударів по логістичних маршрутах змусила Росію відступити на лівий берег. Важливу роль у звільненні Херсона мала атака на Кримський міст.

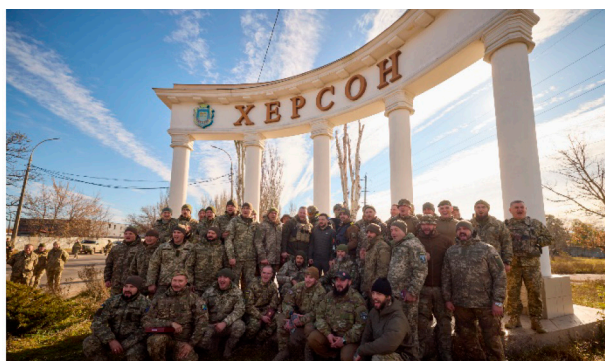
Після вторгнення в Україну 24 лютого російські війська оточили місто Херсон наприкінці лютого та окупували його приблизно 2 березня 2022 року після важких боїв напередодні.

У вересні 2022 року росія оголосила про анексію області разом із трьома іншими, що було широко засуджено.

9 листопада російський генерал Сергій Суровікін оголосив про відведення військ з Херсона та північного берега Дніпра. Він стверджував, що таке рішення пояснюється тим, що Херсон і прилеглі населені пункти не можуть бути забезпечені належним чином, а мирним жителям загрожує український обстріл.

10 листопада з'явилося відео, на якому у Снігурівці майорить український прапор. Українські сили також відновили контроль над селом Киселівка, що за 15 кілометрів на північний захід від Херсона. Того ж дня Головнокомандувач Збройних Сил України Валерій Залужний заявив, що з 1 жовтня українські війська повернули 41 населений пункт під Херсоном.

За оцінками українських чиновників, до вечора 10 листопада половина російських військових була виведена через Дніпро. Рано-вранці 11 листопада було помічено російських піхотинців, які йшли через понтонний міст до східного берега. Українські бронетехнічні засоби та колони наблизилися до самого Херсона, проходячи повз кілька міст, сіл та передмість, де їх зустрічали радісними вигуками та розмахуванням жовто-блакитними прапорами.

Збройні сили України увійшли до Херсона 11 листопада 2022 року. Того ж дня українські війська звільнили місто та решту правобережжя Херсонської області. Існували певні побоювання, що російські сили могли влаштувати пастку, тому ЗСУ просувалися з деякою обережністю. Однак жодних засідок, схоже, не було підготовлено, і деякі спостерігачі описали безладний відступ армії рф, як «розгром».

Як це було – у відео від ЗСУ.

Відео.

<http://surl.li/ulxth>

«Залужний поділився зворушливим відео до річниці визволення Херсона»

Сторінка 5. Битва за острів Зміїний

Зміїний – острів у Чорному морі, який належить Україні й визначає її територіальні води. Острів має хрестоподібну форму, завдовжки по крайніх точках 662 м і завширшки 560 м, площею 17 га, з крутосхилами берегів 20,5 га, довжиною берегової лінії – 3,34 км.

Сучасна українська назва Зміїний пов'язана з тим, що на острові водилось багато змій (водяних вужів). Відстань від острова до Одеси становить 120 км.

24 лютого 2022 року. На світанку до острова підійшли кораблі росії. Гарнізону Зміїного поставили ультиматум – «здавайтесь». Відповідь захисників на адресу «руського воєнного корабля» увійшла в історію війни та відома майже всьому світу. Вона стала одним із символів боротьби з російськими окупантами.

За підтримки авіації острів атакували ракетний крейсер російського чорноморського флоту «Москва» та корвет «Василий Быков». Зміїний було захоплено, його інфраструктуру знищено.

Операція зі звільнення острова тривала близько двох місяців. Участь у ній взяли спецпідрозділи ГУР МО України, Сил спеціальних операцій, групи «Альфа» Служби безпеки України, Державної прикордонної служби за підтримки артилерії, Військово-Морських та Повітряних Сил ЗСУ.

Найяскравішою подією операції стало знищення флагмана російського флоту «Москва» українськими ракетами «Нептун». (Саме цей корабель пропонував українським морякам на острові здатися).

Детальніше про звільнення острова – у відео.

Відео.
<http://surl.li/ulxsv>
«Острів Зміїний: історія звільнення»

30 червня 2022 року в ОК "Південь" повідомили, що українські військові вдало провели операцію на острові Зміїний, внаслідок чого росіяни поспіхом евакуювали залишки гарнізону двома швидкісними катерами й, імовірно, залишили острів.

Вже за п'ять днів ЗСУ встановили український прапор на острові. Тоді повідомили, що острів Зміїний повернули під контроль України, а державний прапор доправили на нього на гелікоптері.

Хвилина мовчання

Шановні присутні! Кожна переможна битва, про яку ми сьогодні говорили, і не тільки вони, даються Україні непомірно високою ціною – ці-

ною людських життів. На превеликий жаль! Тож ми повинні сьогодні й назавжди в майбутньому пам'ятати тих, хто віддав найдорожче за свободу й незалежність нашої Батьківщини, за життя кожного з нас. На знак вшанування їхньої пам'яті оголошується хвилина мовчання.

Відео.
<http://surl.li/ulxsn>
«Хвилина мовчання»

Російсько-українська війна триває... Сили оборони України ведуть щоденну, щохвилинну боротьбу за нашу державність і життя кожного українця! Віримо у якнайшвидшу нашу Перемогу й те, що весна в усіх сенсах обов'язково скоро прийде на українську землю й в душу кожного з нас! Слава Україні!

Відео. Пісня М. Барських «Хай буде весна»
<http://surl.li/ulxrz>

Презентація PowerPoint до сценарію заходу

Шановні колеги! Продовжується прийом статей до навчально-методичного журналу "Фахова передвища освіта" №3, 2024 . У новому випуску зверніть увагу на рубрику "Коледж – моє життя", де кожен може поділитися історією свого освітнього закладу. Розкажіть про те, як коледж вплинув на ваше життя, про ваші досягнення та успіхи, про тих, хто вас надихає – керівників, педагогів, студентів.

Надсилайте свої статті, есе та історії на електронну адресу osvitatk@ukr.net і ми з задоволенням опублікуємо їх на сторінках нашого видання.